

Маргарита Андонова

Радост Събева

Жана Загорова

Български език

за бежанци
ниво B2

© Жана Загорова, текст и графичен дизайн, 2023
© Радост Събева, текст, 2023
© Маргарита Андонова, текст, 2023
© Сдружение „Български Червен кръст“, издател, 2023

Съдържание

Тема	Комуникативни умения	Граматика	Лексика
Обучаемите могат да:			
1. Природа стр. 6	<ul style="list-style-type: none"> • разказват за природата на България и тяхната страна; • сравняват и аргументират предпочитанията си. 	<ul style="list-style-type: none"> • Съюзи и съюзни думи • Сложни изречения • Умалителни съществителни • Сегашно деятелно причастие • Минало свършено деятелно причастие • Минало страдателно причастие 	<ul style="list-style-type: none"> • Растения • Животни • Природа
2. Да бъдем здрави! стр. 16	<ul style="list-style-type: none"> • говорят за традиционната българска кухня; • сравняват и описват българската храна и храната в тяхната страна, както и начините на приготвяне на храна; • предлагат рецепти за храна. 	<ul style="list-style-type: none"> • Повелително наклонение прости форми • Повелително наклонение сложни форми 	<ul style="list-style-type: none"> • Билки • Подправки • Готвене
3. Паметници на ЮНЕСКО в България стр. 26	<ul style="list-style-type: none"> • описват паметниците на ЮНЕСКО в България; • разказват за техните паметници и отношението към тях. 	<ul style="list-style-type: none"> • Предлози • Удвояване на допълнението 	<ul style="list-style-type: none"> • История • Паметници
4. Хора стр. 36	<ul style="list-style-type: none"> • описват различни типове хора като характер и външен вид; • разказват за хората, с които общуват, и отношенията с тях. 	<ul style="list-style-type: none"> • Възвратни глаголи • Възвратно притежателно местоимение кратка и пълна форма • Възвратно-страдателен залог • Словообразуване на съществителни 	<ul style="list-style-type: none"> • Външност • Характер • Мода
5. Работа стр. 48	<ul style="list-style-type: none"> • разказват за образованието и професионалния си опит; • говорят за отношенията с колегите си; • описват и сравняват различни работни места; • описват идеалната работа за тях и очакванията си от нея; 	<ul style="list-style-type: none"> • Минало неопределено време • Минало предварително време 	<ul style="list-style-type: none"> • Работа • Професии

Тема	Комуникативни умения	Граматика	Лексика
6. Приятели стр. 58	<ul style="list-style-type: none"> • водят разговори с приятели на различни теми; • разказват за отношенията си с приятелите; • описват и сравняват различните си приятели; • говорят за събития, планирани в миналото, но нереализирани. 	<ul style="list-style-type: none"> • Бъдеще време • Бъдеще време в миналото • Лични форми на глагола ТРЯБВА • Словообразуване на прилагателните 	<ul style="list-style-type: none"> • Взаимоотношения • Характер
7. Новини и медии стр. 69	<ul style="list-style-type: none"> • говорят за различен вид информация – политически, икономически и културни събития. • описват, сравняват и дават мнение за текущи събития; • изразяват предпочитание или несъгласие с едни или други мнения. 	<ul style="list-style-type: none"> • Минало свършено • време • Минало несвършено • Съгласуване на времената в сегашен и минал план 	<ul style="list-style-type: none"> • Новини • Медии
8. Ваканции и развлечения стр. 69	<ul style="list-style-type: none"> • говорят за ваканции и развлечения; • разказват за мечтаната от тях почивка. 	<ul style="list-style-type: none"> • Условни изречения 	<ul style="list-style-type: none"> • Хоби • Свободно време • Ваканция
9. Мечти стр. 87	<ul style="list-style-type: none"> • разказват за мечтите си, както и за мечтите на техните близки и приятели; • разказват за нереализираните си мечти в миналото. 	<ul style="list-style-type: none"> • Условно наклонение 	<ul style="list-style-type: none"> • Мечти
10. История на България стр. 94	<ul style="list-style-type: none"> • разказват за историята на България; • разказват за историята на тяхната страна; • описват и сравняват исторически събития. 	<ul style="list-style-type: none"> • Сегашно историческо време • Словообразуване на глаголите 	<ul style="list-style-type: none"> • История

За учителите

Цел

Основната цел на учебното помагало е да надгради знанията и уменията на обучаемите от предишните нива А1, А2 и В1, за да достигнат самостоятелно ниво на владеење на езика.

За постигането на тази цел се изисква:

- изграждане на комуникативна езикова компетентност;
- придобиване на познания за граматичната структура на езика, давана в определен тематичен контекст;
- формиране на солиден лексикален запас, който осигурява свободно общуване в различни житейски ситуации;
- изграждане на поведенчески стратегии за общуване;
- изграждане на толерантност към културното многообразие;
- придобиване на знания за бита, културата, поведенческите модели и ценностната система на българите.

Ниво

Учебното помагало покрива ниво В2 по Европейската езикова рамка.

Структура

Учебното помагало съдържа 10 урока.

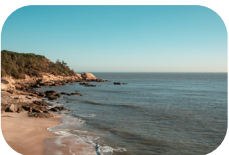
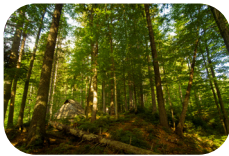
Уроците включват:

- Нови думи – лексика;
- Диалози – езикови функции;
- Граматика – граматически правила;
- Упражнения за новата лексика, езиковите функции и граматиката;
- Текстове.

1. Природа

- 1 Напишете под картинките думите от списъка. Кои други думи за природа знаете на български?

бряг, водопад, гора, долина,
залив, пещера, пустиня, поток

- 2 Напишете липсващите думи. Поставете ги в правилната форма.

1. Много искам да имам къща на _____, за да се разхождам по плажа всяка сутрин.
2. Най-голямата _____ в Африка е Сахара.
3. Най-високият _____ в света се казва Анхел и е във Венецуела.
4. Големи площи от дъждовните _____ в Амазонка се унищожават всяка година.
5. _____ обикновено са много по-малки от реките.
6. В _____ понякога има сталактити и сталагмити.

7. В Силициевата _____ в Калифорния работят някои от най-известните технологични компании в света.
8. В _____ обикновено няма големи вълни и можем да се къпем, дори когато духа вятър.

- 3 Прочетете някои интересни факти за природата на България. Кои от тези места сте посещавали?

1. В България има една малка пустиня – местността Побитите камъни близо до Варна.
2. Мусала е най-високият връх в България и на Балканския полуостров.
3. В пещерата Дяволското гърло се намира най-високият подземен водопад на Балканския полуостров – 42 метра.
4. Планината Витоша е била активен вулкан преди 30 милиона години.
5. В района на Странджа има растителни видове, типични за периода преди ледниковата епоха.
6. В Розовата долина в България се произвежда около 50% от розовото масло в света.
7. В пещерата Магурата има праисторически рисунки.
8. България е на второ място в Европа по дебит на минерална вода.

- 4 Кажете някои интересни факти за природата във Вашата страна.

- 5 Коя природна забележителност в страната Ви ще препоръчате за посещение?

- Къде се намира?
- Какво може да се види там – реки, гори, плажове и т.н.?
- Какви животни и растения има?
- Какво може да се прави там?
- Кое е най-доброто време през годината за посещение?

- 6 Прочетете текста от туристическа брошура за летния туризъм в България и подчертайте думите за природа.

БЪЛГАРСКОТО ЧЕРНОМОРСКО КРАЙБРЕЖИЕ

Българското Черноморие е известно с дългите си пясъчни плажове и голямото разнообразие от курорти. Тук като че ли има за всеки по нещо – за семейства, за млади хора, които търсят забавления, и за любителите на природата, които предпочитат спокойна и тиха почивка.

Близостта на две планини – Стара планина и Странджа – допринася за приятния климат. След като се насладите на морската си почивка, можете да отидете и на разходка на свеж планински въздух.

Черно море е с ниска соленост и приливите и отливите в него почти не се забелязват. През летните месеци то е подходящо за къпане, защото температурата тогава рядко надвишава 25°C.

Северното черноморско крайбрежие започва от мястото, където Стара планина достига морето при нос Емине и продължава на север до румънската граница. Почитателите на класическата почивка на море могат да се насладят на очарователните малки курортни градчета и обширните плажове със ситен златист пясък. В този район има както много луксозни курортни комплекси, така и малки семейни хотели.

Южното черноморско крайбрежие се простира на юг от нос Емине до село Резово на турската граница. Слънчевите плажове в този район са многобройни. Тук преобладават малките курортни градчета, а ако сте любители на дивата

природа, за Вас има природни паркове и добре уредени къмпинги.

Въпреки че не е много дълго, черноморското крайбрежие е място с голямо разнообразие на дивата природа. Има стотици редки видове птици, защото един от основните миграционни пътища на птиците – Виа Понтика, преминава оттам. Защитените природни паркове с крайречни гори и красиви пейзажи съхраняват много редки растителни и животински видове.

- 7 Разгледайте списъка с някои съюзи и съюзни думи и примерните изречения към тях. Открийте тези съюзи, които се използват в текста в упр. 6. Заместете съюзите от текста със синонимите им.

но = обаче, ама*

Искам да посетя всички природни паркове в България, **но** нямам достатъчно време.

въпреки че = макар че

България има много разнообразна природа, **въпреки че** е сравнително малка по територия.

като че ли = сякаш = май че*

Днес **като че ли** ще вали.

защото = тъй като = понеже

Ще отидем на море през септември, **защото** тогава не е много горещо.

дори = даже

Ходя на разходка в парка, **дори** и ако е студено.

след като = като = щом*

След като посетите Рилския манастир, можете да отидете и на Седемте рилски езера.

ако = в случай че = при условие че = стига да

Ако обичате дивата природа, Ви препоръчвам да посетите българските планини.

* Използва се в разговорната реч.

8 Довършете изреченията с Ваши идеи.

1. Обичам да посещавам нови места, но _____.
2. Въпреки че нямам много време, _____.
3. Днес като че ли _____.
4. През уикенда не мога да изляза, защото _____.
5. Ако наистина имаш голямо желание, _____.
6. Трябва да говориш на български, дори ако _____.
7. Ще ти се обадя утре, след като _____.
8. Даже времето да е лошо, _____.

9 Отговорете на въпросите.

1. Кои домашни животни знаете?
2. Кои диви животни знаете?
3. Кои от тези животни сте виждали в зоологическата градина?
4. Кои от тях според вас ще изчезнат след 100 години?
5. Имате ли домашен любимец? Разкажете за него.

10 Открийте излишната дума във всяка група.

БОЗАЙНИЦИ

мечка
пеперуда
вълк
лисица

ПТИЦИ

патица
гъска
прилеп
пуйка

РАСТЕНИЯ

цвете
дърво
заек
трева

НАСЕКОМИ

мравка
пчела
муха
мишка

ЗЕМНОВОДНИ И ВЛЕЧУГИ

кокошка
змия
гущер
костенурка

РИБИ

паяк
пъстърва
шаран
скумрия

11 Свържете животните с думите за техните малки.

1. крава	___ агне
2. овца	___ прасе
3. кокошка	___ коте
4. мечка	___ мече
5. свиня	___ яре
6. котка	___ пате
7. патица	___ пиле
8. коза	___ теле

12 Направете умалителни съществителни по моделите.

ВЪЛК – ВЪЛЧЕ

1. гущер	_____
2. кон	_____
3. шаран	_____
4. прилеп	_____

1. стол	_____
2. град	_____
3. апартамент	_____
4. камион	_____

пчела – пчеличка

1. лисица	_____
2. трева	_____
3. сърна	_____
4. катерица	_____

1. къща	_____
2. душа	_____
3. супа	_____
4. баница	_____

пиле – пиленце

1. зайче	_____
2. мече	_____
3. коте	_____
4. куче	_____

1. момиче	_____
2. момче	_____
3. парче	_____
4. цвете	_____

13 Напишете от кои съществителни са тези умалителни форми. Какви други умалителни форми знаете?

1. пеперудка _____
2. мравчица _____
3. бебенце _____
4. кафенце _____
5. зайче _____
6. картинка _____
7. слънчице _____
8. селце _____
9. птиче _____
10. горичка _____
11. бръмбарче _____
12. камъче _____
13. ръчичка _____
14. звездичка _____
15. детенце _____
16. човече _____
17. българче _____
18. Марийка _____
19. Иванчо _____

14 Прочетете текста за Парка на танцуващите мечки и подчертайте непознатите думи.

Паркът за танцуващи мечки е разположен в планината Рила на 12 км от град Белица и 180 км от София. Изграден е с помощта на експерти, изучаващи поведението и навиците на кафявата мечка. Открит е на 17 ноември 2000 г.

Паркът заема 120 000 кв.м и е разделен на 7 сектора, в които обикновено живеят около 25 мечки. Идеята е танцуващите мечки отново да се адаптират към естествената среда. Мечките се наричат танцуващи, защото предишните им собственици са ги принуждавали да танцуват и да забавляват хората.

Мечките се хранят 3 пъти дневно. В менюто им влизат 4 – 5 различни вида плодове, мед, хляб и други вкусни неща. За да бъдат максимално провокирани техните инстинкти, храната им често се скрива някъде, така че те сами да я открият.

Ето информация за някои от обитателите на парка:

Стефка е тиха, мързелива и миролюбива мечка, която добре се разбира с останалите.

Нада обича да обикаля из парка и да търси храна. Не се разбира много добре с останалите и предпочита да прекарва времето си сама.

Митко е бил жестоко малтретиран от своя собственик, но е много любопитен и енергичен по характер.

Калинка не е агресивна, но когато бъде заплашена, умее да се защитава. При нея инстинктът на диво животно е най-силно изразен.

15 Съгласни ли сте, че можем да разберем какво е сърцето на човек според отношението му към животните?

16 Разгледайте схемата за образуване на сегашно деятелно причастие. Намерете и подчертайте в текста от упр. 14 сегашните деятелни причастия.

СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ
– от глаголи от несвършен вид

Глаголи от А/Я група →
-АЩ, -АЩА, -АЩО, -АЩИ
-ЯЩ, -ЯЩА, -ЯЩО, -ЯЩИ

танцувам – танцува**щ**
затварям – затваря**щ**

Глаголи от Е и И група →
-ЯЩ, -ЯЩА, -ЯЩО, -ЯЩИ

четà – четя**щ**
вървя – вървя**щ**

Глаголи от Е и И група →
-ЕЩ, -ЕЩА, -ЕЩО, -ЕЩИ

живèя – живе**ещ**
говòря – говор**ещ**

- 17 Образувайте сегашни деятелни причастия от глаголите.

Модел:

играя – играещ

1. плувам	_____
2. говоря	_____
3. пея	_____
4. работя	_____
5. чета	_____
6. изненадвам	_____
7. скачам	_____
8. мечтая	_____
9. разочаровам	_____
10. спя	_____

- 18 Довършете изреченията с причастия, образувани от глаголите в скобите.

Модел:

На площада в центъра на града има красиви пеещи фонтани. (пея)

- Прочетох една много увлекателна и _____ история за куче, което спасява стопаните си от сигурна смърт. (вдъхновявам)
- Обезателно трябва да посетите Седемте рилски езера – гледката от върха е _____. (впечатлявам)
- Искам да ви съобщя една изключително _____ новина. (вълнувам)
- Обожавам вечер да чета книги в любимия си _____ стол пред _____ камина. (люлея се, горя)

- 19 Отговорете на въпросите.

- Какво ще си пожелаете, ако видите падаща звезда?
- Искате ли да имате говорещ папагал за домашен любимец?
- Кой е написал приказката за Спящата красавица?
- Какво ще направите, ако видите летяща чиния?

- 20 Разгледайте схемата за образуване на минало свършено деятелно причастие. Намерете и подчертайте в текста от упр. 14 всички минали свършени деятелни причастия.

**МИНАЛО СВЪРШЕНО
ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ**
– от минало свършено време

Глаголи от АХ, ЯХ, ИХ, ЕХ и УХ група →
-Л, -ЛА, -ЛО, -ЛИ

станах – станал, **-а, -о, -и**
спрях – спрял, **-а, -о, -и**
работих – работил, **-а, -о, -и**
взех – взел, **-а, -о -и**
чух – чул, **-а, -о -и**

Внимание!

бях – бил, **-а, -о, -и**
можах – могъл, могла, **-о, -и**

Глаголи от ОХ/Е група →
-Л, -ЛА, -ЛО, -ЛИ

ядох – ял, **-а, -о, -и**
четох – чел, **-а, -о, -и**
дадох – дал, **-а, -о, -и**
преведох – превел, **-а, -о, -и**
дойдох – дошъл, дошла, **-о, -и**
отидох – отишъл, отишла, **-о, -и**
влязох – влязъл, влязла, **-о, влезли**
излязох – излязъл, излязла, **-о, излезли**
слязох – слязъл, слязла, **-о, слезли**
донесох – донесъл, донесла, **-о, -и**
облякох – облякъл, облякла, **-о, облекли**
съблякох – съблякъл, съблякла, **-о, съблекли**

Внимание!

Глаголи от А / Я група →
-Л, -ЛА, -ЛО, -ЛИ

ставам, -аш – ставал, **-а, -о, -и**
гледам, -аш – гледал, **-а, -о, -и**
слушам, -аш – слушал, **-а, -о, -и**
подготвям, -яш – подготвял, **-а, -о, -и**
разговарям, -яш – разговарял, **-а, -о, -и**

21 Образувайте минало свършено време и минало свършено деятелно причастие от глаголите.

Модел:

купя – купих – купил

1. гледам _____
2. кажа _____
3. спя _____
4. вечерям _____
5. живея _____
6. летя _____
7. изпратя _____
8. пия _____
9. приема _____
10. чуж _____
11. преведа _____

22 Попълнете изреченията с правилната форма на глагола в минало неопределено време.

1. Никога не _____ толкова красив кон! (виждам)
2. Иван каза, че _____ пет шарана вчера. (хвана)
3. Някога _____ на Черни връх? (качвам се)
4. Динозаврите _____ преди милиони години. (изчезна)
5. Катя _____ бездомно коте на улицата и го _____ вкъщи. (намеря, взема)
6. Ани може би вече _____ кучето. (разходя)

23 Отговорете на въпросите.

1. Искате ли да посетите Парка за танцуващи мечки в Белица? Защо?
2. Срещали ли сте се с диви животни в гората? Разкажете какво се случи.
3. Ходили ли сте на сафари? Разкажете за животните, които видяхте или искате да видите, ако отидете.
4. Посещавали ли сте приют за бездомни животни? Имате ли желание да осиновите животно оттам?
5. Коя природна забележителност в света мечтаете да посетите? Защо?

24 Разгледайте схемата за образуване на минало страдателно причастие. Намерете и подчертайте в текста от упр. 14 всички минали страдателни деятелни причастия.

МИНАЛО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ
– от минало свършено време

Глаголи от АХ, ЯХ група →
-АН, -АНА, -АНО, -АНИ
-ЯН, -ЯНА, -ЯНО, -ЯНИ

написах – написан, -а, -о, -и
видях – видян, -а, -о, -и

Глаголи от ОХ/Е и ИХ група →
-ЕН, -ЕНА, -ЕНО, -ЕНИ

създадох – създаден, -а, -о, -и
разположих – разположен, -а, -о, -и

Глаголи от ЕХ и УХ група →
-Т, -ТА, -ТО, -ТИ

взех – взет, -а, -о, -и
чух – чул, -а, -о, -и

Внимание!
Глаголи от -А / -Я група →
-АН, -АНА, -АНО, -АНИ
-ЯН, -ЯНА, -ЯНО, -ЯНИ

принуждавам, -аш – принуждаван, -а, -о, -и
подготвям, -яш – подготвян, -а, -о, -и

Внимание!
Глаголи на -НА или ГЛАСЕН ЗВУК + Я

вдигна – вдигнах – вдигнат, -а, -о, -и
изпия – изпих – изпит, -а, -о, -и

25 Образувайте минало свършено време и минало страдателно причастие от глаголите.

Модел:

купя – купих – купен

1. построя _____
2. поканя _____

3. донеса _____
4. подпиша _____
5. измия _____
6. скрия _____
7. подредя _____
8. пусна _____
9. отворя _____
10. счупя _____
11. запазя _____

26 Попълнете изреченията, като използвате минало свършено страдателно причастие от дадените глаголи.

1. В интернет може да бъде _____ интересна информация за природата. (намеря)
2. Кафявата мечка е _____ животински вид. (запраща)
3. Много животни и растения могат да бъдат _____, ако хората спрат да замърсяват околната среда. (спася)
4. Учените все още откриват нови и _____ животински и растителни видове. (не позная)
5. Хартията може да бъде _____ максимум пет пъти. (рециклирам)
6. Детето Маугли е _____ от глутница вълци. (отгледам)

27 Знаете ли за колко време се разграждат различните отпадъци?

- хранителни отпадъци – един месец
- хартия за ксерокс – 2 години
- дъвка – 5 години
- консервни кутии – 10 години
- тухли и бетон – 100 години
- торбички за еднократна употреба – 100 години
- батерии – 110 години
- автомобилни гуми – 140 години
- пластмаса и пластмасови бутилки – 200 години
- детски пелени и маски за еднократна употреба – 500 години
- алуминиеви кенове и стиропор – 500 години
- стъкло и керамика – над 1000 години

28 Отговорете на въпросите.

1. Проблем ли е замърсяването на въздуха там, където живеете? Ако отговорът е да, как може да бъде предотвратено?
2. Какви диви растения, животни и райони са застрашени в страната Ви?
3. Има ли проекти за защита на дивата природа и за опазването на тези места? Повечето хора подкрепят ли тези проекти?
4. Новите пътища и сгради вредят ли на околната среда близо до мястото, където живеете?
5. Хората в страната Ви вълнуват ли се от промяната на климата?
6. Какво могат да направят обикновените хора, за да помогнат за опазването на околната среда?
7. Водите ли природосъобразен начин на живот?
8. Събирате ли разделно боклука – стъкло, пластмаса и хартия?

29 Прочетете текста за замърсяването на водите и отбележете дали твърденията са верни, грешни или в текста няма информация.

Ако вървите по улицата и видите някой да хвърля пластмасова бутилка на земята, най-вероятно ще се ядосате. Дори може да направите забележка на човека. Но реагирате ли по същия начин, когато видите хора да хвърлят боклуци в морето? Всички знаем как боклукът вреди на околната среда на сушата, но често забравяме колко опасен може да бъде и за водата – например за океаните, моретата, езерата и реките.

Замърсяването на водите е огромен

проблем. Красиви плажове се зариват с боклуци, когато всичко, хвърлено във водата, доплува до сушата. Никак не е приятно да плуваш в реки или езера с пластмасови торбички, носещи се по повърхността на водата.

Освен това, боклуците са опасни за животните и птиците, които живеят във или близо до водата. Когато видят пластмасова бутилка, може да се объркат, че това е храна. Ако се опитат да изядат бутилката, тя може да заседне в гърлото или стомаха им. Понякога рибарите изхвърлят парчета рибарска мрежа във водата. Рибите могат да се заплетат в нея и да умрат.

Също така пластмасата съдържа химикали, които остават във водата. Това е много опасно и за животните, и за растенията, както и за нас, хората. Ако често ядем риба, в която има такива химикали, може да се разболеем.

Замърсяването на водата е също толкова важно, колкото замърсяването на въздуха. Трябва да се грижим за моретата, езерата и реките и да не забравяме, че винаги трябва да прибираме боклука си.

1. Авторът предполага, че не правим забележка, ако някой хвърля боклуци във водата.
2. Според него има повече боклуци в езерата, отколкото на плажовете.
3. Поглъщането на пластмаса може да разболее животните и птиците.
4. Забравените парчета от рибарски мрежи могат да убият рибите.
5. Според автора замърсяването на водата е по-опасно от замърсяването на въздуха.

30 Какво според Вас трябва да бъде направено за решаване на тези екологични проблеми?

- замърсяване на въздуха;
- замърсяване на водите;
- изменение на климата;
- изсичане на горите;
- промишлен и незаконен риболов;
- изчезване на диви животни;
- изхвърляне на храна;
- свръхпотребление.

31 Съгласни ли сте с тези твърдения? Защо?

1. Електрическите коли са по-екологични.
2. Купуването на соларни панели за жилището е добра инвестиция.
3. Глобалното затопляне не е предизвикано от дейността на човека и не може да бъде спряно.
4. Атомната енергия е екологична.
5. Пластмасовите опаковки трябва да бъдат забранени.
6. Не трябва да бъдат извършвани експерименти с животни.
7. Пътуването със самолет на кратки разстояния трябва да бъде забранено.
8. Не трябва да се произвеждат и носят дрехи и обувки от естествена кожа.
9. Всички зоологически градини трябва да бъдат затворени.
10. Всички хора трябва да станат вегетарианци.

32 Разгледайте списъка с различните видове наречия.

За начин
добре, зле, приятно, тихо, бързо, бавно...
(и всички други наречия от прилагателни)

така, иначе, никак, всякак

За количество и степен
много, малко, често, рядко, веднъж, двойно, тройно

За време
днес, утре, тогава, сега, кога, когато, докато, някога, никога

За място и посока
напред, назад, нагоре, надолу, наляво, надясно, отляво, отдясно, тук, там, нататък, къде, накъде, докъдето, някъде, никъде, всякъде

За предположение
навярно, вероятно, може би, като че ли, сигурно, сякаш

За категоричност
**несъмнено, действително, наистина,
непременно, очевидно**

За причина и цел
защо, затова, ето защо, защото

За уточняване
особено, почти, допълнително, главно

За съпоставяне
сравнително, относително

33 Направете по едно примерно изречение от всяка група наречия.

34 Прочетете списъка с идиоми за водата и примерите към тях.

1. вали като из ведро (вали дъжд много силно)

Валеше като из ведро и те не успяха да излязат на разходка в парка.

2. от дъжд на вятър (много рядко)
Срещаме се от дъжд на вятър.

3. Да ти върви по вода! (Желая ти успех!)
Днес ще ходиш на интервю за работа, нали? Да ти върви по вода!

4. изхвърлям и бебето с мръсната вода (губя нещо голямо и ценно заради нещо дребно и незначително)
Недей да се отказваш от проекта заради няколко дребни забележки – ще изхвърлиш и бебето с мръсната вода.

5. капка в морето (много малко, недостатъчно)
Помощта беше капка в морето, но хората се зарадваха и на това.

6. минавам между капките (успявам да изляза невредим от неприятна ситуация)
Закъснях доста за работа, но шефът не ме видя, минах между капките.

7. много вода изтече оттогава (мина много време оттогава)

Последно видях Иван на среща на класа преди 20 години, но много вода изтече оттогава, не знам дали ще го позная, ако го видя на улицата.

8. мокър от дъжд не се бои (описание на ситуация, когато човек привиква към нещо неприятно или опасно)
Ще ходя на трето интервю за работа тази седмица, но вече не се притеснявам – мокър от дъжд не се бои.

9. морето ми е до колене (подценявам опасностите, трудностите, всичко ми се струва много лесно)
Те са много млади, морето им е до колене.

10. след дъжд качулка (със закъснение)
Той ѝ се извини – след дъжд качулка!

11. Тихата вода е най-дълбока. (мълчаливите и незабележими хора често крият най-много тайни)
От Георги всичко може да се очаква, никога нищо не казва, но нали знаеш, че тихата вода е най-дълбока.

35 Попълнете липсващите думи от списъка.

бебето, ведро, вода, вятър,
дъжд, изтече, капките, колене,
качулка, морето, тихата

1. Мокър от _____ не се бои.
2. Минавам между _____.
3. _____ вода е най-дълбока.
4. Морето ми е до _____.
5. Изхвърлям и _____ с мръсната вода.
6. Много вода _____ оттогава.
7. Вали като из _____.
8. Тя се обажда по телефона от дъжд на _____.
9. Парите, които получи, бяха капка в _____.
10. Да ти върви по _____!
11. Тя научи истината, но след дъжд _____.

36 Имате ли подобни идиоми във Вашата култура?

37 Прочетете текста за Борисовата градина и отговорете на въпросите.

БОРИСОВАТА ГРАДИНА

Борисовата градина е огромен парк в сърцето на София. Историята на градината започва през далечната 1882 година. Тогава кмет на София е Иван Хаджиенев. Той много харесва парковете в европейските столици и кани в София известния швейцарски градинар Даниел Неф. Той прави първия план на градината и създава голям разсадник. Растенията от разсадника се използват за обществените и личните градини на софиянци. През 1895 година градината получава официално името „Княз Борисова градина“ в чест на княз Борис, който тогава е на 1 година. До Втората световна война паркът вече е оформен комплекс. Има много алеи с паметници на известни българи, Университетска обсерватория, езеро, стадиони, тенискорт, конна база. След септември 1944 година по времето на социализма името на парка е „Парк на свободата“. В началото на 1992 година се връща старото име на парка и днес всички я наричаме „Борисова градина“. Паркът е любимо място за разходки и развлечения на няколко поколения столичани.

Борисовата градина е с много богато биоразнообразие. Голяма заслуга за това има Йосиф Фрай от Елзас. Той е назначен за главен градинар през 1906 година.

Йосиф Фрай обожава цветята и реформира градината по свой начин, като доразвива идеите на Неф. По негова идея е създаден Розариумът и започват да се провеждат ежегодни цветарски изложби. През своята дългогодишна дейност Фрай превръща парка в разкошна градина, която съперничи на прочути европейски паркове.

Езерото „Ариана“ е също част от атмосферата в парка. То е създадено в края на 19. век в долната част на Борисовата градина. В миналото езерото е било популярно място за разходки с лодка, а през зимата – ледена пързалка.

Борисовата градина е уникална екосистема в центъра на София. Тя е важна част от зеленото лице на столицата.

1. Били ли сте в Борисовата градина? Харесва ли Ви?
2. Когато пътувате, интересувате ли се от парковете в градовете, които посещавате, и разхождате ли се там?
3. Разкажете за най-интересните паркове, в които сте били. Знаете ли историята им?
4. Според Вас трябва ли поддръжката на парковете да е сред приоритетите на общините? Защо?
5. Как изглежда идеалният парк според Вас?

2. Да бъдем здрави!

1 Кое определя здравето на хората според Вас? Степенувайте по важност дадените фактори.

- ___ гени
- ___ начин на живот
- ___ среда на живот

2 Какво правите Вие, за да сте здрави? Избройте някои от полезните си навици.

3 Какво друго искате да направите за себе си, за да се чувствате още по-добре?

4 Допълнете списъка на факторите, които вредят на здравето ни. Отбележете три от дадените, които са най-вредни според Вас.

- пушене
- алкохол
- стрес
- недоспиване
- мръсен въздух
- липса на движение
- много захар и сол
- много напитки с кофеин

5 Прочетете диалога и подчертайте повелителните форми.

- Ало, Ани, как си, миличка? Не сме говорили от миналата седмица.
- Здравсти, Роси, не се чувствам добре от няколко дена. Да отида ли на лекар или да пия повече витамини?
- Отиди на лекар, но трябва да промениш начина, по който живееш. Защо пушиш толкова много? Моля те,

не пуши, не яж сладко всеки ден, пий повече вода и се разхождай или тичай в парка всяка сутрин! Сигурна съм, че ще се почувстваш по-добре.

- Добре, може би... от следващата седмица, не, не – от следващия месец, защото тези дни имам много работа и съм ужасно стресирана. Нали знаеш какъв е шефът ми?
- Спри да се притесняваш за работата, спри да мислиш постоянно за проблемите на всички, престани да се чувстваш отговорна за всичко. Не се преуморявай! Хайде да се видим тази вечер!
- Не, не мога, тази вечер ще работя до късно. Да се срещнем утре и да хапнем по една пица! Обади се и на Ина да дойде с нас.
- Добре, ще ѝ се обадя веднага! Поздрави родителите си от мен! До утре!

6 Разгледайте таблицата с примерите за образуване на повелително наклонение.

купувам	Купувай! Купувайте!	Не купувай! Не купувайте!
купя	Купи! Купете!	Не купувайте!

Запомнете!

съм / бъда	Бъди! Бъдете! Не бъди! Не бъдете!
ям	Яж! Яжте! Не яж! Не яжте!
влизам вляза	Влизай! Влизайте! Влез! Влезте! Не влизай! Не влизайте!
излизам изляза	Излизай! Излизайте! Излез! Излезте! Не излизай! Не излизайте!
слизам сляза	Слизай! Слизайте! Слез! Слезте! Не слизай! Не слизайте!

отивам отида	Отивай! Отивайте! Иди! Идете! = Отиди! Отидете! Не отивай! Не отивайте!
идвам дойда	Идвай! Идвайте! Ела! Елате! Не идвай! Не идвайте!
виждам видя	Виж! Вижете!
чувам чуя	Чуй! Чуйте!

Внимание:

Виж! Вижете! **Не гледай! Не гледайте!**
Чуй! Чуйте! **Не слушай! Не слушайте!**

Словоред:

Вземи **книгата!**
Вземи **я!**
Не вземай **книгата!**
Не **я** вземай!

Пиши **на Иван!**
Пиши **му!**
Не пиши **на Иван!**
Не **му** пиши!

Дай **играчките на децата!**
Дай **им ги!**
Не давай **играчките на децата!**
Не **им ги** давай!

7 Дайте съвети, свързани със здравето, които са важни според Вас. Използвайте повелителни форми.

8 Когато сте болни, вземате ли лекарства или предпочитате алтернативно лечение? Ако предпочитате алтернативно лечение, какво е то?

- хомеопатия
- иглотерапия
- ароматерапия
- нещо друго

9 Вярвате ли, че хранителните добавки са нужни за здравето ни? Вземате ли добавки? Забелязвате ли полза от тях?

10 Какво мислите за билките? Това са най-често използваните билки в България. Вие използвате ли ги във Вашата страна?

лайка

лавандула

невен

мента

мащерка

шипка

коприва

бъз

бял равнец

жълт
кантарион

липа

маточина

11 Прочетете текста и кажете дали имате подобен празник в страната Ви.

Знаете ли, че в България като билки се употребяват 650 вида растения. И днес част от лекарствата са от билки. Лечението с билки в страната е познато от векове. В миналото билките са използвани и при различни религиозни обичаи. Древна традиция, свързана с брането и запазването на билки, е Еньовден. Този празник има особено място в празничния календар на българите. Той винаги е на 24 юни. Това е денят на лятното слънцестоене. Тогава денят е най-дълъг, а нощта – най-къса.

На този ден всички, които искат да берат билки, стават преди изгрев слънце, защото според традицията точно тогава билките са най-лековити. Еньовден е и религиозен празник, църквата празнува раждането на Йоан Кръстител.

Много българи използват билките не само за лечение, но и за превенция. Особено са разпространени билковите чайове, които имат успокояващ ефект. От билките се произвеждат и много етерични масла.

- 12** Прочетете текста и подчертайте новата за Вас информация. Мислите ли, че минералната вода е важен фактор за здравето?

България е една от водещите СПА дестинации в Европа. Древните траки първи откриват силата на минералната вода и се заселват около минералните извори. Така възникват София, Хисаря, Сандански и Кюстендил. По-късно тези селища са част от Римската империя. Римляните не само продължават традицията, но и построяват голям брой римски терми (бани), които откриваме навсякъде по територията на страната. В България има над 520 минерални извора, които са с различен химичен състав и температура. Най-голямо разнообразие на минералните води има във Велинград, Хисаря и Сандански. В Хисаря извира 22 извора с различна температура и състав. В Сапарева баня термалният извор е 103 градуса. В България има много места, които предлагат СПА възможности. Те помагат на човек както да се справи с ежедневиия стрес, така и да получи облекчение на различни здравословни проблеми.

- 13** Виждали ли сте руини от терми в България? Къде сте ги виждали? В кои градове с минерални извори в България сте били? Разкажете какво Ви направи впечатление.

- 14** Какво разбирате под „здравословно хранене“? Прочетете определението за здравословно хранене. Има ли разлика с Вашето определение и каква е тя?

„Здравословното хранене най-общо означава да се доставят на организма основните необходими хранителни вещества – вода, белтъчини (протеини), въглехидрати, мазнини и витамини, така че да се чувстваме здрави и енергични.“

- 15** Храните ли се здравословно? Какво предпочитате за закуска, обяд и вечеря?

- 16** Знаете ли какво означава „хранителна пирамида“? Прочетете текста. Съгласни ли сте с информацията в текста?

Хранителната пирамида – ключът към здравословното хранене

Хранителната пирамида показва пропорциите на различните видове храни, които консумираме. В основата се намират храните, които трябва да ядем в най-големи количества, а на върха са храните, които трябва да изключим или да ограничим до минимум.

В основата на съвременната хранителна пирамида са зеленчуците и плодовете. Можем да ги приемаме на всяко хранене или самостоятелно, поне 2 – 3 пъти на ден. И двата вида храни са основни източници на витамини, минерали и фибри и са много важни за организма.

На следващото ниво са въглехидратите – зърнени храни, паста, ориз, картофи. Те

са основният източник на енергия, богати са и на витамини от групата В, фибри, минерали. Добре е да приемаме всеки ден поне 2 – 3 порции от тях.

По-високо в пирамидата се намират месото, рибата, яйцата, млякото. Те са важен източник на белтъчини, но количеството и честотата им на консумация намаляват. С месото и месните продукти не трябва да прекаляваме, 2 – 3 пъти седмично е достатъчно. Киселото мляко и млечните продукти са богати на калций, фосфор и витамини и е добре ежедневно да са в менюто, но в умерени количества.

Мазнините също са важен източник на енергия. Водеща е ролята на растителните мазнини – зехтин, олио, ядки. Добре е ежедневно да хапваме „шепа“ сурови ядки – бадеми, орехи, лешници и други.

17 Отговорете на въпросите.

1. Кои от храните на снимката на хранителната пирамида обичате най-много?
2. Какво е мнението Ви за „Fast food“? Ядете ли този тип храна?
3. Вярвате ли, че диетата може да реши здравословни проблеми?
4. Кои са храните, които Ви избягвате и защо?
5. Какво мислите за биохраната? Купувате ли биохрана или мислите, че това е излишен разход?
6. Когато пазарувате, четете ли етикетите на храните?
7. Според Вас здравословна ли е българската кухня? А кухнята на Вашата страна?

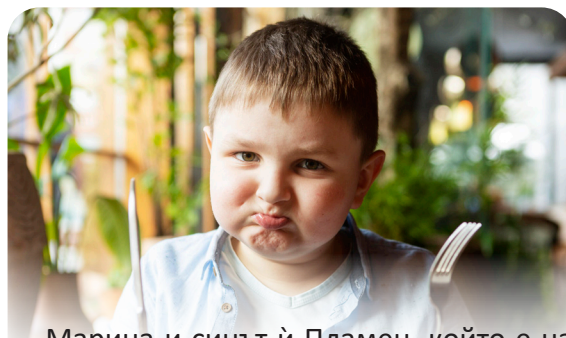
18 Прочетете съветите на диетолозите за балансирано хранене. Какво още можете да допълните?

Балансиран режим на хранене

- Ежедневно яжте сурови зеленчуци и плодове, ядки, зърнени храни, сушени плодове, кисело мляко.
- Наблягайте повече на постните ястия.
- Намалете мазнините.
- Пийте редовно вода – около 1,5 – 2 литра дневно.

- Избягвайте сладки и тестени храни, газирани и енергийни напитки.
- Ограничете солта и бялата захар.
- Яжте малки порции храна, но се хранете по-често.
- Правете ежедневно физически упражнения или ходете активно поне 30 минути.

19 Подчертайте в текста сложните форми на повелителното наклонение.

Марина и синът ѝ Пламен, който е на 8 години, са в лекарския кабинет. Пламен е с наднормено тегло и майка му е доста притеснена. Тя разговаря с лекаря за хранителния режим на сина си.

Марина: Д-р Петров, какво трябва да прави Пламен, за да отслабне?

Д-р Петров: Нека да яде повече зеленчуци и плодове, но да избягва сладките плодове. Нека не яде много тестени изделия, особено сладкиши. Да пие предимно вода, да не пие газирани напитки изобщо, да тренира плуване, нека прекарва поне няколко часа всеки ден в парка и да се движи, да не седи с телефона на пейката. Сега е горещо лято, сладоледът е изкушение за всички, но той съдържа много калории и затова нека го избягва.

Д-р Петров се обръща към Пламен: Недей да ядеш солена и мазна храна, да купуваш често шоколад и бонбони, недей да вечеряш късно. Засега няма нужда от строга диета, но спазвай съветите ми.

След разговора с лекаря Пламен изглежда много нещастен и тъжен, но майка му го успокоява, че това е за кратко време, и му предлага да отидат на кино – ще гледат някой весел филм и ще си хапнат пуканки с много масло. После ще отидат в ресторанта до тях и ще поръчат голяма порция пържени картофи. Денят ще свърши чудесно и за двамата!

20 Разгледайте таблиците за образуване на сложните форми на повелително наклонение.

<p>Нека Нека да Да</p>	<p>купя! купиш! купи! купим! купите! купят!</p>
---	---

<p>Нека не Нека да не Да не</p>	<p>купувам! купуваш! купува! купуваме! купувате! купуват!</p>
--	---

Словоред:

<p>Да / Нека / Нека да чета книгата! Да / Нека / Нека да я чета!</p> <p>Да / Нека / Нека да пиша на Милен! Да / Нека / Нека да му пиша!</p> <p>Да / Нека / Нека да дадем подаръците на децата сега! Да / Нека / Нека да им ги дадем!</p>

21 Работете по модела.

Модел:

<p>Може ли да чета? Нека чета! Нека да чета!</p>
--

1. Ние може ли да пишем?

2. Те може ли да рисуват?

3. Тя може ли да отиде?

4. Той може ли да пита?

5. Аз може ли да затворя прозореца?

6. Те може ли да заключат офиса?

7. Ние може ли да дойдем?

22 Попълнете по модела.

Модел:

<p>Не влизай! Не влизайте! Нека вляза! Нека влезем! Нека да вляза! Нека да влезем!</p>
--

1. Не започвай! Не започвайте!

2. Не казвай! Не казвайте!

3. Не прави! Не правете!

4. Не плащай! Не плащайте!

5. Не купувай! Не купувайте!

6. Не пий! Не пейте!

7. Не идвай! Не идвайте!

23 Заместете по модела.

Модел:

<p>Нека повтори урока! Нека го повтори!</p>

1. Нека да затворят вратата!

2. Нека дадем документите!

3. Нека да разгледаме снимките!

4. Нека да изключи лампата!

5. Нека включи компютъра!

6. Нека да поканим децата!

7. Нека да попитам секретарката!

8. Нека благодарим на Светла!

9. Нека помогнем на Валя и Слав!

10. Нека напишем имейла на момчетата!

11. Нека да разкажем историята на колегите!

12. Нека обясня задачата на учениците!

24 Разгледайте примерите за образуване на сложните форми на повелително наклонение с НЕДЕЙ.

- Да купя ли?
- Не, **недей** купува! =
- Не, **недей да** купуваш!
- Да купим ли?
- Не, **недейте** купува! =
- Не, **недейте да** купувате!

Недей / Недейте + 3 л. ед.ч. несв. вид

Словоред:

Недей / Недейте плаща **сметката!**
Недей / Недейте **я** плаща!

Недей да плащаш **сметката!**
Недей / Недей да **я** плащаш!

Недейте да плащате **сметката!**
Недейте да **я** плащате!

Недей / Недейте казва **на Петя!**
Недей / Недейте **й** казва!

Недей да казваш **на Петя!**
Недей да **й** казваш!

Недейте да казвате **на Петя!**
Недейте да **й** казвате!

Недей / Недейте изпраща
поканата на Соня.
Недей / Недейте **й я** изпраща!

Недей да изпращаш **поканата на Соня!**
Недей да **й я** изпращаш!

Недейте да изпращате **поканата на Соня!**
Недейте да **й я** изпращате!

25 Работете по модела.

Модел:

Не говори!
Недей да говориш!
Недей говори!

1. Не излизай!

2. Не се връщай!

3. Не готви!

4. Не изпращай!

5. Не отговаряй!

6. Не обяснявай!

7. Не мълчи!

8. Не ставай!

26 Работете по модела.

Модел:

Не затваряйте!
Недейте да затваряте!
Недейте затваря!

1. Не отивайте!

2. Не бързайте!

3. Не чакайте!

4. Не работете!

5. Не заминавайте!

6. Не се обаждайте!

7. Не вземайте!

8. Не се качвайте!

27 Какво знаете за „гурме“ храната? Прочетете текста и подчертайте новите думи. Намерете значението им в речника.

Гурме – изкуството да се храниш

Храната е удоволствие! Здравословното хранене не означава постоянна диета. Думата *gourmet* е от френски произход и означава „ценител, човек, който познава и използва качествена храна и напитки“.

Гурме културата е начин на живот, който е фокусиран върху радостта от малките неща. Привържениците на гурме храната избират само най-полезните продукти и ги приготвят по здравословни рецепти. Преобладават телешкото месо, рибата, морските дарове, зеленчуците, както и ядките, плодовете и малките леки десерти с мед. Няма никакви мазни и пържени храни. Всичко е сервирано в малки порции, ястията и салатите са със зехтин и нетрадиционни подправки.

Любителите на гурме културата се увеличават, тенденцията към здравословен, но и стилиен начин на живот има почитатели в целия свят.

1. Обичате ли да готвите? Кои са любимите Ви ястия и как се приготвят?
2. Имате ли готварски книги? Колко често ги използвате?
3. Купувате ли кулинарни списания? Събирате ли готварски рецепти и къде ги намирате?
4. Посещавате ли кулинарни сайтове и блогове? Какво Ви е интересно от тях?
5. Гледате ли кулинарни шоута? Имате ли любимо шоу и искате ли да участвате в него? Защо?

28 Кои са традиционните ястия в страната Ви? Какви подправки използвате най-често?

29 Познавате ли подправките, с които българите готвят най-често? Поставете правилните думи под картинките.

копър, магданоз, чубрица, босилек,
джоджен

30 Напишете повелителните форми на дадените глаголи, като следвате модела.

Модел:

варя / сваря
Вари! Варете! Свари! Сварете!

1. задушavam / задуша

2. нарязвам / нарежа

3. прибавям / прибавя

4. разбърквам / разбъркам

5. настъргвам / настържа

6. намазвам / намажа

7. наливам / наляя

8. премервам / премеря

9. смесвам / смесия

31 Прочетете рецептата за любим лесен български десерт.

БИСКВИТЕНА ТОРТА

Продукти

- 2 пакета обикновени бисквити
- 1 пакетче нишесте
- шоколадови пръчици – за украса

Приготвяне

1. Сварете нишестето според указанията.
2. Пригответе тава за десерта.
3. Наредете един ред бисквити.
4. Сложете от нишестето върху тях.
5. Наредете всичките бисквити и нишестето по този начин, като завършите с крема от нишесте.
6. Украсете с шоколадови пръчици или смлени ядки.
7. Поставете тортата в хладилника за няколко часа, за да се стегне.

Приятен апетит!

32 Напишете рецептата за Вашия любим десерт, като използвате модела.

Продукти

Приготвяне

33 Прочетете идиомите, свързани с храна, и примерите към тях.

1. **обирам каймака** (за човек, който е получил незаслужено пари, облаги)
Както винаги, той обра каймака, отново получи най-много пари и това не учуди никого.
2. **не е луд този, който яде баницата, а който му я дава** (за човек, който е получил незаслужено облаги и пари)
Всички коментират колко е некомпетентен за тази позиция, но не е луд този, който яде баницата, а който му я дава.

3. **пазя си хляба** (пазя си работата)
Той винаги мълчи, пази си хляба.
4. **пълна каша** (хаос, объркване)
Тя чете за изпита цяла нощ, но в главата ѝ е пълна каша.
5. **разтягам локуми** (говоря много, без да кажа нещо съществено)
Скучно ми е с нея, само локуми разтяга.
6. **приятелството си е приятелство, но сиренето е с пари** (не трябва да се злоупотребява с щедростта на приятелите)
Венета искаше да преподавам безплатно на сина ѝ английски, но аз не се съгласих – приятелството си е приятелство, но сиренето е с пари.
7. **върви по мед и масло** (всичко се случва леко, без проблеми)
Проектът върви по мед и масло.
8. **мед ми капе на сърцето/душата** (изпитвам голямо удоволствие)
Мед ми капе на сърцето, като видя тези деца.
9. **на всяка манджа мерудия** (човек, който се меси във всичко, без да е компетентен)
Той е много досаден – всичко знае, съветва всички – на всяка манджа мерудия.
10. **наливам масло в огъня** (създавам допълнително напрежение)
Въпросите на Ани наляха масло в огъня.

34 Свържете двете части на фразите.

1. не е луд този, който яде баницата,
2. мед ми капе на
3. наливам масло
4. на всяка манджа
5. върви по
6. приятелството си е приятелство,
7. разтягам
8. пълна
9. обирам
10. пазя си

- ___ но сиренето е с пари
- ___ мед и масло
- ___ хляба
- ___ локуми
- ___ сърцето / душата
- ___ а който му я дава
- ___ мерудия
- ___ каймака
- ___ каша
- ___ в огъня

35 Прочетете текста „Българската национална кухня“ и подчертайте важната информация според Вас. Изберете параграф, който Ви е най-интересен, и го преразкажете.

36 Прочетете текста отново и отговорете на въпросите.

1. Какви са причините за силното влияние на турската и гръцката кухня върху българската?
2. Кога френската кухня оказва влияние върху българската?
3. Как християнската религия влияе върху начина на хранене?
4. Кога е издадена първата кулинарна книга, как се казва авторът?
5. Какво съдържа книгата?
6. Как разбирате поговорката „Никой не е по-голям от хляба.“?
7. Какво консумират българите най-много?
8. Кои са най-известните български ястия?
9. Каква българска храна предпочитате? Кажете имената на няколко любими български ястия.

37 Отговорете на въпросите.

1. По какво си приличат и по какво се различават българската кухня и кухнята на страната Ви?
2. Какво Ви липсва от Вашата национална кухня? Напишете имената на любимите семейни ястия. Пригответе ли ги и тук?
3. Промени ли се начинът Ви на хранене в България? Ако отговорът е „Да“, как се промени и защо?

БЪЛГАРСКАТА НАЦИОНАЛНА КУХНЯ

Българската национална кухня отразява традициите на хранене през дългата ни история. Храната на българите е доста разнообразна.

През територията на България преминават много народи, които оказват влияние върху културното развитие и начина на хранене на българите. Най-силно влияние имат гръцката и турската кухня. След освобождението от османска власт през 1878 г. най-силно влияние има френската кухня. По-богатите българи предпочитат и предлагат френски ястия по време на приеми и празници. Голяма част от готвачите в двореца и скъпите ресторанти са французи. Техните помощници са българи, които бързо се научават да приготвят френските ястия и ги разпространяват. Славянското влияние върху кухнята започва в края на Възраждането, когато част от българската интелигенция учи в Одеса и след завръщането си в родината пренася някои от типичните рецепти. Християнската религия е също важен фактор – постенето в сряда и петък, за Коледа и Великден е причина да се появят разнообразни постни ястия. Съвременната българска кухня има много общо както с балканската, така и със средиземноморската.

Първата кулинарна книга е написана през 1870 г. от Петко Рачов Славейков и е издадена в Цариград. Книгата се радва на голям успех. Тя съдържа много рецепти и полезни съвети, свързани с приготвянето на ястията. За нас е източник на ценна информация за кулинарната култура на българите от онова време.

Още от древността по българските земи се отглежда много пшеница, ечемик, ръж, леща и грах. Основен източник на въглехидрати в миналото е хлябът. Днес той също е важна част от българската трапеза, особено по време на празници. Във всеки народен обичай обредната пита има централно място. И сега посрещат официалните гости с хляб и шарена сол или мед. Българите имат поговорка „От хляба никой не е по-голям“.

Българите консумират и много мляко, особено кисело, също така зеленчуци и плодове, които са сурови или термично обработени. През 16. – 17. век в българската кухня навлизат бобът, чушките, доматиите, картофите, царевичата и слънчогледът. Те стават важна част от традиционното хранене.

Известни български ястия са шопска салата, баница, таратор, гювеч, боб чорба, мусака, пълнени чушки, тиквеник и лютеница.

3. Паметници на ЮНЕСКО в България

1 Знаете ли какво означава ЮНЕСКО и кои обекти в България са под закрилата на ЮНЕСКО?

ЮНЕСКО е организация на Обединените нации за образование, наука и култура. Тази организация допринася за световния мир и сигурност чрез активно сътрудничество между държавите в областите на образованието, културата и науката. Създадена е през 1945 г., а България е неин член от 1956 г.

България не е голяма страна, но е известна с културното си и природното си богатство. В списъка на ЮНЕСКО на световното културно наследство са включени десет обекта от страната. Седем от тях са материално културно наследство. Това са Мадарският конник, Боянската църква, тракийските гробници в Казанлък и Свещари, Рилският манастир, Ивановските скални църкви и старият град Несебър.

Националният парк Пирин, резерватът Сребърна и Вековните букови гори на Национален парк „Централен Балкан“ са включени в списъка на световното природно наследство.

2 Отговорете на въпросите.

1. Имате ли паметници на ЮНЕСКО в страната Ви? Разкажете за тях.
2. Посещавате ли забележителности, когато пътувате?
3. Четете ли предварително историята на тези места?
4. Важно ли е за Вас съхраняването на паметниците и защо?
5. Разкажете за най-интересните исторически места в града и страната Ви.

3 Прочетете текста за Мадарския конник и отговорете на въпросите.

МАДАРСКИЯТ КОННИК

Мадарският конник е в списъка на ЮНЕСКО от 1979 г. Той се намира до село Мадара, което е близо до Шумен, град в Североизточна България. Паметникът е от 8. век. Това е средновековен барелеф, изсечен на скала на 23 метра височина. Представява конник в естествена големина, който държи копие в ръката си. Вижда се също летящ орел, куче, което следва конника, и лъв пред краката на коня. Има надписи на гръцки език. Учените свързват конника с различни български владетели от този период. Тогава България е могъща държава и този конник може да е всеки един от владетелите ѝ през този период.

Мадарският конник е част от огромен археологически комплекс, който е свързан и с траките. За тях това място е било голям религиозен център. Посещението на комплекса е незабравимо пътуване назад във времето. Наблизо се намират и първите две български столици – Плиска и Преслав, които също са важна част от историята на България.

Мадарският конник е един от най-значимите български символи.

1. Къде се намира Мадарският конник?
2. Какво представлява той?
3. На какъв език са надписите?

4 Напишете от кои думи според Вас идват думите.

1. паметник	_____
2. конник	_____
3. летящ	_____
4. владетел	_____
5. значим	_____
6. държава	_____
7. надпис	_____
8. учен	_____
9. столица	_____

5 Прочетете текстовете за Боянската църква и Рилския манастир и отбележете дали твърденията са верни или грешни.

БОЯНСКАТА ЦЪРКВА

Боянската църква е забележителен културен паметник. Тя е включена в списъка на ЮНЕСКО на световното културно наследство през 1979 г.

Църквата се намира в Бояна, квартал на София. Това е църква от Средновековието. Тя се строи в продължение на много векове. Най-старата част е построена в края на 9. и началото на 10. век. След това строителството продължава през 13. век. Първият етаж е гробница (крипта), а вторият е семеен параклис. Третата част на църквата е завършена през 19. век с пари на местното население от Бояна.

Стените на двата етажа са с изключително ценни и много добре запазени стенописи. Църквата е световно известна с тях. Те са нарисувани от т.нар. Боянски майстор през 1259 г. Боянският майстор е общо название на група от неизвестни майстори, работили заедно. Стенописите са с перфектна техника, дълбочина, сложност и реализъм. Има 89 различни сцени и 240 човешки образа.

Боянската църква е един от най-посещаваните културни паметници в България.

1. Боянската църква се намира в Пловдив.
2. Боянската църква е от Средновековието.
3. Църквата е на 3 етажа.
4. Църквата е световно известна със стенописите на Боянския майстор.

РИЛСКИЯТ МАНАСТИР

Рилският манастир е най-големият манастир в България. Той пази историческата памет на страната. Намира се в Рила планина. Основан е през 10. век от българския монах Иван Рилски (876 – 946). Рилският манастир има решаваща роля в борбата за духовната и политическата свобода на България през вековете.

Манастирът е с много интересна архитектура. Прилича на крепост, височината на стените на основните сгради е 24 метра. Той е на 5 етажа. Главната църква се отличава с великолепни стенописи и икони. Особено богато украсен е таванът. В манастира има огромна библиотека, където се пазят ценни книги и документи от 11. – 19. век. Има също богат музей и забележителна колекция от икони.

През 1983 г. Рилският манастир е включен в списъка на ЮНЕСКО на световните културни паметници.

В България има огромен брой църкви и над 160 манастира от различни периоди. Това са центрове, където се пази вярата и писмеността, създава се култура. Тези места са не само историческо и културно, но и дълбоко емоционално наследство за българите.

1. Рилският манастир е най-малкият манастир в България.
2. Той е основан от неизвестен монах.
3. Манастирът има библиотека и музей.

6 Прочетете текста за Ивановските скални църкви и попълнете липсващите думи в изреченията.

ИВАНОВСКИТЕ СКАЛНИ ЦЪРКВИ

Ивановските скални църкви са включени в списъка на ЮНЕСКО през 1979 г. Те се намират близо до град Русе в каньона на река Русенски Лом. Това е уникален комплекс от 20 малки църкви, параклиси и килии, издълбани на различна височина в скалите на реката. Повечето от църквите се намират на 32 метра над водата. Главната църква е на 38 метра височина. Те са свързани с тесни пътеки и скални стълби. Килиите на монасите са много трудно достъпни. Всичките църкви са част от голям скален манастир. За разлика от традиционния български манастир, който включва една или две църкви, това е много голям център.

Този манастир е основан от монаха Йоаким през 20-те години на 8. век. През 14. век това място е голям духовен център на исихазма. Исихазмът (от гръцки „тишина“, „спокойствие“) е мистично течение в източното православие. Монасите вярват, че чрез постоянни молитви и усамотение могат да стигнат най-близо до Бога. В този период има 40 църкви и 300 килии за монаси. Манастирът продължава да съществува до ранните години на османското владичество и постепенно запада.

Ивановските скални манастири са в списъка на ЮНЕСКО заради прекрасните стенописи. Най-ценните запазени стено-

писи са от 13. и 14. век. Най-известните от тях са в главната църква. Те представят сцени и образи от Библията. Има също запазени надписи от различни векове.

Скалните манастири са много важна част от българската култура през Средновековието. Те са богатство не само за България, но и за европейската култура.

1. Ивановските _____ църкви са близо до град _____.
2. Църквите са _____ с тесни пътеки и _____ стълби.
3. Ивановските църкви формират голям _____ манастир.
4. Ивановският скален манастир е _____ от _____ Йоаким.
5. Той съществува до _____ години на _____ владичество и после запада.
6. Най-ценните запазени стенописи са от _____.

7 Имате ли подобни паметници на културата във Вашата страна? Разкажете за тях.

8 Какви са според Вас предимствата и недостатъците да живеете в град, който е част от световното културно наследство към ЮНЕСКО?

9 Прочетете текста за Несебър и отбележете дали твърденията са верни или грешни.

Старият град Несебър е включен в списъка на световното културно наследство на ЮНЕСКО през 1983 г., заради добре запазените паметници от различни исторически епохи. Градът е

с многовековна история, един от най-древните градове в Европа. Той се намира върху полуостров в Черно море. Близко е до град Бургас.

В началото Несебър е малко тракийско селище, след това е гръцка колония. Казва се Месембрия и постепенно се превръща в град държава с високи крепостни стени, амфитеатър, водопровод и канализация. През 72 г. пр. н. е. е важна част от Римската империя и е известен като търговски и културен център.

През 812 г. е част от българската държава и в него се заселват славяни и българи. Тогава приема името Несебър. После става част от Византия, а след време е завладян от Османската империя. Много култури и религии се смесват на това място и го превръщат в ценно културно богатство. Днес се радваме на забележителности от много епохи – крепостната стена, византийските терми и къщите от Възраждането (18. – 19. век).

Градът е истинско съкровище, но най-ценни са църквите. Несебър е учебник за християнското църковно строителство – 44 църкви, които датират от 5. до 19. век, като 18 от тях са добре запазени.

Несебър привлича хиляди български и чужди туристи през цялата година.

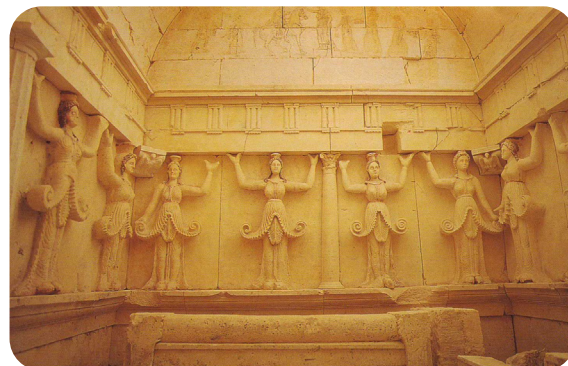
1. Несебър е включен в списъка на ЮНЕСКО на световното културно наследство.
2. Градът е разположен на река Дунав.
3. През различните епохи в града са живели траки, гърци, славяни, българи, римляни.
4. Когато градът е гръцка колония, няма крепостни стени.
5. Термите са построени от славяните.
6. В града няма нищо от Възраждането (18. – 19. век).
7. В Несебър има само няколко църкви.

10 Посещавали ли сте градове, които са обявени за световно културно наследство?

11 Имате ли градове в страната си, които са важна част от Вашата култура и история? Опишете един такъв град.

12 Какво знаете за траките и наследството, което са оставили в България?

13 Прочетете текста за траките и подчертайте всички предлози. Довършете изреченията след текста.

ТРАКИЙСКОТО НАСЛЕДСТВО ПО БЪЛГАРСКИТЕ ЗЕМИ

Тракийските гробници и светилища са единствените запазени паметници на монументалната архитектура на древните траки. Причина за това е, че те се намират в надгробни могили. Траките вярват в живота след смъртта, вярват, че ще имат много по-добър живот след този на земята, и го чакат с радост. Това обяснява смелостта им на бойното поле и богатите гробници. В гробниците те оставят всичко, което ще им трябва за другия живот, украсяват ги с фрески и след това ги покриват с много пръст. Това са точно тракийските надгробни могили, които днес имаме като наследство. Те са огромен брой из цялата страна, но едва около 1000 са проучени.

Тракийската гробница близо до село Свещари е открита през 1982 г. Само три години след това е включена в списъка на ЮНЕСКО на световното културно наследство. Районът около Свещарската гробница е археологически резерват, защото има още 26 открити могили с различна големина.

Тази гробница е от първата половина на 3. век пр. н. е. Това определено е царска гробница и историците мислят, че там е погребан Дромихет, тракийски владетел на племето гети. Тя е дълга около 6 метра, широка около 6,5 метра. Направена е от големи гладки каменни блокове. Входът е

декориран с колони, има специално място за дарове. Вътрешността на гробницата е много интересна. Има десет фигури на жени с вдигнати ръце. Те са с височина 1,20 метра. Със сигурност в гробницата е имало много предмети от злато, сребро и скъпи метали, но през 1982 г. са открити малко ценни неща.

Друга уникална тракийска гробница е тази в град Казанлък. Тя е първият български паметник, включен в списъка на ЮНЕСКО през 1979 г. Гробницата е открита случайно през 1944 г. Тя датира от края на 4. век пр.н.е. Историките смятат, че в тази гробница са погребани тракийският владетел Ройгос и съпругата му. Фреските са изключителни, много добре запазени. Те показват сцени от живота на владетеля преди смъртта му и след това, дават ни ценна информация за живота и религията на траките. Открити са доста керамични съдове, части от златни украшения. Смята се, че гробницата, както и тази от Свещари, са ограбвани много пъти още в древността.

За да се запазят фреските, през 1961 г. е направена специална климатична система, а близо до гробницата е построено точно копие и то е отворено за посетители. Оригиналната гробница се отваря много рядко.

Долината на Казанлък е известна като „Долината на тракийските царе“, защото има около 1500 могили. Само 300 от тях са проучени. В тази долина са погребвани тракийски царе и аристократи, а под водите на язовир Копринка лежи древният тракийски град Севтополис.

Културата на траките е забележителна и е дълг на българите да я запазят за бъдещето.

1. Гробниците в Свещари и Казанлък са включени в _____.
2. Траките вярват в _____.
3. Районът около Свещари е _____.
4. В гробницата в Свещари е погребан _____.
5. Гробницата в Казанлък датира от _____.
6. Гробницата е открита през _____.

7. За да се запазят фреските, през 1961 г. е направена _____.
8. Долината на Казанлък се казва _____.

13 Изберете един от предходните текстове и извадете предлозите.

14 Разгледайте списъка на предлозите и прочетете примерните изречения, които илюстрират различните им значения.

без

Искам кафе без захар.
Сега е десет без пет.

близо до

Къщата е близо до офиса.

в / във

Родена съм в София.
Ще обядвам в 12:00 часа.
Ще дойда във вторник, в 10:00 часа

вместо

Искам капучино вместо кафе.
Ще работиш ли утре вместо мен?

въпреки

Той отиде, въпреки дъжда.

върху

Сандвичът е върху масата.
Мисля върху въпроса.
Имам яке върху тениската.

далече от

Живея далече от метрото.

до

Столът е до дивана.
Ще свърша работа до 18:00 часа.
Чашата е пълна до половината.

за

Мисля за децата.
Заминавам за Варна за два дена.
Има баница за закуска.
Това кафе е за мен, а това – за теб.

зад

Хотелът е зад банката.

заради = поради

Няма да дойда заради/поради бурята.

из

Ще пътувам из България.

като

Работя като учителка.
Очите ѝ са сини като небето.
Трябва да ядеш плодове като ябълки и круши.

край

Разхождам се край реката.

към

Отивам към парка.
Ще пристигна към 10:00 часа.

между

Кафето е между училището и пекарната.
Елате между 2:00 и 3:00 часа!

на

Той е на 30 години.
Това е синът на Иван.
Пицата е на масата.
Отивам на разходка.

над

Картината е над телевизора.
Живее тук над 30 години.

около

Ще бъда там около 13:00 часа.
Има много магазини около къщата ми.

освен

Всички имат колела, освен Ани.
Освен арабски, говоря и английски.

от

Аз съм от Палестина.
Имам тениски от памук.
Тя е по-висока от него.
Ние сме в България от две години.

пред

Ще те чакам пред музея.

преди

Вечерям преди 19:00 часа.
Бях във Виена преди три години.

през

Роден съм през май.
През януари е студено.
През 2023 г. ще съм в София.
Гледам през прозореца.

при

Живее при родителите си.
Отивам при Симеон.

по

Говоря по телефона.
Тя е учителка по български.
Имам учебник по български.
Вървя по брега.
По това време бях болна.

под

Бебето е под масата.
Днес е 2 градуса под нулата.

покрай

Тя мина покрай мен.

против

Той е против проекта.

с / със

Заминавам с приятели с кола.
Пия чай със захар.
Тя е с дълга коса, а той е с мустаци.

след

Ще пристигнем след един час.
Карай след мен!
Идвам след малко!

според

Според мен днес ще вали сняг.

срещу

Болницата е срещу парка.
Той е срещу тази реформа.

у

Бяхме на гости у Таня.
Кредитната карта е у мен.

15 Поставете правилните предлози.

с, според, в, на, в, за, по, до,
между, от, около, от, на, освен, у

Модел:

Той живее в центъра на града.

1. _____ него пътуването ще е трудно.
2. Ние сме _____ стаята.
3. Той седи _____ дивана.
4. Самолетът излита _____ 8 часа.
5. Тя върви _____ брега.
6. Това е къщата _____ Мария.
7. Тя ще пътува _____ кола.
8. Не мисли _____ тях!
9. Тя се разхожда _____ езерото.
10. Ще се видят _____ 8 и 9 часа.
11. Работим _____ сутринта _____ вечерта.
12. Сокът е _____ портокал.
13. Елате довечера на гости _____ нас.
14. Обичам всички зеленчуци _____ броколи.

16 Поставете всички възможни предлози.

Модел:

Ще дойда в / около / преди / след 10
часа.

1. Котката е _____
_____ масата.
2. Цветето е _____
_____ библиотеката.
3. Това беше _____
_____ Коледа.
4. Няма да има парти навън _____
_____ лошото време.
5. Подаръкът е _____
_____ мен.
6. Ела _____
_____ нас!
7. Нека да се видим утре _____
_____ 8:00 часа.

17 Прочетете текста и подчертайте дублираните форми на личните местоимения.

Хайде да пътуваме!

Рени и Валя са приятелки от деца. Сега те са студентки и учат в различни градове, но всяко лято пътуват някъде заедно из България. Вземат кола под наем и приключенията започват.

Това лято и двете са свободни през август. Днес имат среща в кафе „Магнолия“, за да обсъдят предстоящото пътуване.

Рени: Какво искаш да видим този път и къде да отидем първо?

Валя: Знаеш, че мене ме интересува историята и затова искам да посетим Казанлъшката гробница. А ти?

Рени: Прекрасна идея, бях там преди много години, имам чудесни спомени. Стенописите са удивителни. На мене ми е интересно да посещавам всички забележителности, свързани с траките, а там има много такива. Ще разгледаме и другите тракийски гробници около града.

Валя: Супер! Проблем ли ще е, ако аз не шофирам? На тебе не ти е трудно да караш дълго време, а за мен е уморително.

Рени: Разбира се, винаги предпочитам да карам, за разлика от теб! Искаш ли да поканим и братовчедка ми да дойде с нас? На нея ѝ е забавно, когато сме трите заедно.

Валя: О, да! На мене също ми е приятно.

Рени: Хайде да поръчваме! Какво искаш?

Валя: Не знам, днес ме боли стомахът. Може би ще поръчам само билков чай.

Рени: Тебе те боли стомахът, а мене ме боли главата. Надявам се бързо да се оправим. Иначе как ще пътуваме?

Валя: Ще сме добре и ще пътуваме. Казанлък ни чака!

- 18** Разгледайте примерите за удвояване на личните местоимения винителен и дателен падеж.

Боли **ме** стомахът.
Мене ме боли стомахът.

Не **ме** боли стомахът.
Мене не ме боли стомахът.

Боли ли **те** стомахът?
Тебе боли ли **те** стомахът?

Студено **ми** е.
На мене ми е студено.

Не **ми** е студено.
На мене не ми е студено.

Студено ли **ти** е?
На тебе студено ли **ти** е?

- 19** Работете по модела.

Модел:

Боли ме ръката.
 Мене ме боли ръката. (+)
 Мене не ме боли ръката. (-)
 Мене боли ли ме ръката? (+?)

1. Боли те окото.

2. Боли го ухото.

3. Боли я сърцето.

4. Боли Ви кракът.

5. Болят ме ръцете.

6. Болят те очите.

7. Болят го бъбреците.

8. Болят я гърдите.

9. Болят ни краката.

10. Болят ви зъбите.

11. Болят ги ушите.

- 20** Работете по модела.

Модел:

Интересно ми е.
 На мене ми е интересно. (+)
 На мене не ми е интересно. (-)
 На мене интересно ли ми е? (+?)

1. Скучно ти е.

2. Студено му е.

3. Горещо ѝ е.

4. Лошо ни е.

5. Забавно ви е.

6. Лесно им е.

21 Работете по модела.

Модел:

На мене ми е лошо, а на Вас
лошо ли ви е? (Вие)

1. На нас ни е топло, а _____
_____? (вие)
2. На него му е трудно, а _____
_____. (тя)
3. На тебе ти е удобно, а _____
_____. (той)
4. На тях им е интересно, а _____
_____. (то)
5. На нея ѝ е зле, а _____
_____. (ти)
6. На вас ви е любопитно, а _____
_____. (те)

22 Трансформирайте по модела.

Модел:

Яде ми се пица.
На мене ми се яде пица.
На мене не ми се яде пица.

1. Пие му се лимонада.

2. Спи ти се.

3. Пътува ѝ се.

4. Ходи им се на почивка.

5. Слуша ни се релаксираща музика.

6. Гледа ви се хубав филм.

23 Работете по модела.

Модел:

Благодари на колегите!
На тях им благодари!

1. Обади се на Моника!

2. Пиши на Иван!

3. Покани Ваня!

4. Чети приказки на децата!

5. Обяснете на мене и Георги!

6. Питайте учителката!

7. Събудете децата!

24 Работете по модела.

Модел:

Мене ме обича, но тебе не те обича. (ти)

1. Него го харесва, но _____ . (тя)
2. Нас ни чакат, но _____ . (вие)
3. Тебе те прегръщат, но _____ . (аз)
4. Вас ви канят, но _____ . (те)
5. Тях ги разбират, но _____ . (аз)
6. Нея я познават, но _____ . (той)

25 Работете по модела.

Модел:

На мене ми отговарят, на тебе ти
отговарят също. (ти)

1. На него му изпращат съобщения,
_____ . (тя)
2. На нас ни дават информация,
_____ . (те)
3. На тях им купуват бонбони _____
(ние)
4. На тебе ти помагат, _____ . (аз)
5. На вас ви вярват, _____ . (той)
6. На нея ѝ подаряват подаръци,
_____ . (ти)

- 26 Прочетете текста, подчертайте всички думи, които носят основната информация според Вас, и отговорете на въпросите.

ПРИРОДНИ РЕЗЕРВАТИ В СПИСЪКА НА ЮНЕСКО

В България има три природни резервата, които са в списъка на ЮНЕСКО. Това са езерото Сребърна, Националният парк Пирин и вековните букови гори на Национален парк „Централен Балкан“, които са част от древните букови гори на Карпатите и други региони на Европа.

Езерото Сребърна се намира в Североизточна България, близо до гр. Свищов. Това е сладководно езеро на река Дунав. Включено е в списъка на ЮНЕСКО през 1983 г. Сребърна е най-важната спирка на птиците, които мигрират между Централна Африка и Северна Европа. Те спират на езерото, за да направят гнездата си.

Езерото е дълбоко между 1 и 3 метра. Това е раят за птиците. Има около 230 вида птици. Срещат се също 41 вида бозайници, 11 вида земноводни и 24 вида риби. Не само фауната е изключително разнообразна, флората – също. Има около 139 вида растения.

Уникалната фауна и флора правят Сребърна атрактивна природна забележителност. Има много защитени видове. Още в миналото привлича много туристи и учени орнитолози, които наблюдават птиците. Днес интересът е също голям, но не трябва да забравяме, че мястото е дом на много обитатели, които заслужават спокойствие и уважение.

Националният парк Пирин е значителна част от планината Пирин. Тя се намира в Югозападна България. Славяните дават името на тази великолепна планина. Наричат я Пирин в чест на върховния си бог Перун. Най-високият връх е връх Вихрен – 2914 метра. В планината има 186 езера, тук е най-високото езеро в България. То е на 2710 м височина. Има и много водопади. Паркът предлага изключително разнообразие на растения и животни. Срещат се повече от 1300 вида растения, като част от тях са рядко срещани и поради тази причина са защитени от държавата. Има около 160 вида птици и 45 вида бозайници. В Пирин се срещат мечки, вълци и много диви кози.

Националният парк е в списъка на ЮНЕСКО от 1983 г.

Планината е посещавана от хиляди туристи през всички сезони и има силно развита туристическа мрежа.

1. Къде се намира езерото Сребърна?
2. Защо езерото е толкова важно за орнитолозите?
3. Колко вида птици се срещат в езерото?
4. Къде е Пирин планина?
5. Как се казва най-високият ѝ връх?
6. Колко езера има в Пирин?
7. Откъде идва името на планината?

4. Хора

- 1 Прочетете текстовете и кажете кои други известни българи знаете.

Христо Стоичков

Христо Стоичков е световноизвестен български футболист.

Роден е в Пловдив през 1966 г. Получил е най-големите футболни награди – „Златната топка“, „Златната обувка“, носител е на купата на европейските шампиони и на много други високи отличия. Той е трикратен шампион на страната ни с отбора на ЦСКА и петкратен шампион на Испания с отбора на Барселона. Любимец е не само на българската, но и на испанската публика. Макар и вече да е приключил спортната си кариера, той поддържа отлична форма и понякога играе в благотворителни мачове по цял свят.

Асен Йорданов

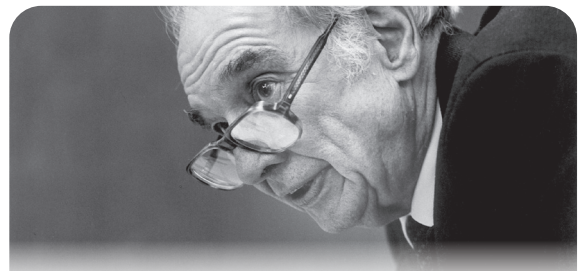

Роден е в София. Учи в училище за летци в Париж. На 19-годишна възраст създава първия български самолет с името „Йорданов-1“. Така става основоположник на българската авиация.

Участва в Първата световна война като летец на боен самолет и получава орден за храброст.

През 1921 г. заминава за САЩ, където скоро след това изгражда бляскава кариера. Основава своя авиокомпания в Ню Йорк. Създава много практически ръководства за подготовка на пилоти, които са станали известни в САЩ и Европа. Негов портрет е поставен в „Залата на славата“ на летище „Ла Гуардия“ в Ню Йорк.

Джон Атанасов

Роден е в семейство на българин и ирландка в САЩ през 1903 г. Завършва електроинженерство, математика и физика. През 1939 г. Атанасов заедно със своя помощник Бери създава прототип на изчислителната машина, наречена по-късно компютър на Атанасов-Бери.

През 1952 г. основава компания за научни изследвания и разработки и се посвещава на тази дейност.

През 1970 г. Джон Атанасов пристига на посещение в България, където е приет с почести. Тук той е наричан „българинът – баща на електронния компютър“.

Стефка Костадинова

Стефка Костадинова е олимпийска шампионка, световна рекордьорка в дисциплината скок на височина.

Родена е в Пловдив през 1965 г. Учи в спортно училище. На 14 години става

„майстор на спорта“.

Завършва университет със специалност Спортна педагогика. През 1987 г. поставя световен рекорд в скока на височина от 209 см по време на Световното първенство по лека атлетика в Рим. Този рекорд още не е подобрен.

Тя е пет пъти световен шампион в зала и два пъти – на открито.

На 32 години се отказва от състезателната си кариера.

От 2005 г. е председател на Българския Олимпийски комитет.

- 2 Разкажете на групата за известна личност от Вашата страна.
- 3 Разгледайте таблицата с думи и фрази за описание на външност на човек.

Ръст	висок, -а едър / едра среден / средна на ръст дребен / дребна нисък / ниска
Тегло / Фигура	пълнен / пълна дебел, -а закръглен, -а строен / стройна слаб, -а
Лице	овално кръгло продълговато квадратно с форма на сърце
Очи	кафяви черни сини зелени пъстри
Брадика	остра четвъртита заоблена продълговата масивна
Вежди	тънки дебели извити
Устни	плътни тънки

Нос	чип правилен остър месест гърбав широк дълъг
Коса	черна руса кестенява червена рижава прошарена бяла на кичури права чуплива къдрава къса до раменете средно дълга дълга
Други	лунички бенки трапчинки белег / белези изпъкнали скули бръчки татуировка

- 4 Прочетете описанията и ги свържете с картинките.

1. Тя е с дълга, права, кестенява коса. Очите ѝ са тъмни. Зъбите ѝ са бели и равни. Усмивката ѝ е красива. Носът ѝ е правилен. Брадичката ѝ е заоблена. Веждите ѝ са добре очертани и леко извити. Има трапчинки на бузите.

2. Той е с очила, с тъмни очи. Носът му е широк. Има къса брада и мустаци и широка усмивка. Брадичката му е продълговата. Няма коса, плешив е.

3. Тя е с бяла, права коса до раменете, с бретон. Има светли очи, широк нос, тънки устни, хубави зъби и леко заоблена брадика. По лицето и шията има бръчки. Усмивката ѝ е открита и приятна.

4. Тя има много красива усмивка. Очите ѝ са светли, косата ѝ е рижавя, къдрава и дълга. Брадичката ѝ е продълговата. Носи сламена шапка с периферия.

8 Свържете антонимите.

1. смел	___ невъзпитан
2. усмихнат	___ страхлив
3. възпитан	___ нерешителен
4. внимателен	___ намръщен
5. приказлив	___ груб
6. общителен	___ мълчалив
7. уверен	___ затворен
8. решителен	___ хитър
9. скромен	___ неуверен
10. наивен	___ нахален

9 Свържете синонимите.

1. любезен	___ прекрасен
2. забавен	___ безстрашен
3. смел	___ стеснителен
4. чудесен	___ грижовен
5. приказлив	___ откровен
6. срамежлив	___ бърбърив
7. мил	___ трудолюбив
8. искрен	___ остроумен
9. работлив	___ учтив

Внимание:

любопитен ≠ любознателен

1. Съседката е много любопитна. Исква да знае всичко за всеки един от нас.
2. Детето е много любознателно – интересува се от много неща, чете детски енциклопедии, ходи в различни музеи.

горд ≠ горделив

1. Майката е горда със сина си, защото той получи златен медал от олимпиадата по математика.
2. Тази жена е много горделива – държи се много арогантно и надменно.

5 Според Вас какви са хората от снимките по характер?

6 Мислите ли, че външността отразява характера?

7 Опишете известна личност, без да казвате името ѝ. Другите трябва да я отгатнат.

10 Какви според Вас трябва да бъдат идеалният съпруг, идеалната съпруга и идеалното дете? Отговорете, като използвате прилагателни от упр. 8 и 9.

11 Опишете характера си – кои са силните и слабите Ви страни? Какво искате да промените?

12 Попълнете празните места в текста с подходящите прилагателни от списъка.

гостоприемни, грижовни, златни,
мълчалив, ранобудни, работлив,
трудолюбива, строг, приказлива, скъпи

Имам баба и дядо, които живеят на село. Те се радват от сърце, когато им ходим на гости. Много са През лятото сутрин стават още в пет часа – толкова са

Дядо отива в зеленчуковата градина и започва да копае, да полива, да бере узрелите домати и чушки. Той е много Баба също е Тя приготвя вкусни мекици и банички за закуска, мие съдовете, чисти, след това готви за обяд, не се спира по цял ден. Има ... ръце, умее да прави добре толкова много неща!

Баба и дядо правят всичко, което обичаме – берат ни плодове, варят ни царевича, пукат ни пуканки, правят ни сочни пържоли на скара – все вкусни неща. Много са

Дядо е малко по-... от баба. Когато седнем на масата, не ни позволява да говорим високо, да ставаме и сядаме, докато се храним. Но ние си го обичаме такъв, какъвто е.

Баба е по-... от дядо. Тя обича да говори много, все разказва някакви случки. Дядо е по-... . Той не обича да говори толкова много. С малко думи казва много неща.

Много сме привързани към нашите баба и дядо и те са ни толкова ...!

13 Разкажете за времето, прекарано с Вашите баби и дядовци. Кои са най-хубавите Ви спомени?

14 Прочетете текста и подчертайте глаголите с възвратните местоимения СЕ и СИ.

Тео и Боби са братя близнаци. Те учат в едно и също училище, в един и същ клас.

Сутрин Боби се събужда по-рано и веднага събужда Тео. Тесе приготвят бързо за училище – мият си зъбите, обличат се и закусват. Вземат си раниците и тръгват. Като влязат вътре, се поздравяват със съучениците си, шегуват се помежду си и се радват, че са пак заедно.

Братята се учат много добре, помагат си и рядко се карат. Разбират се добре и със съучениците си.

След училище се срещат за малко с приятели, говорят си с тях за уроците, спорт, компютърни игри. После се прибират вкъщи, преобличат се, почиват си малко и си пишат домашните работи. Учат си уроците бързо, за да имат време после да се забавляват. Излизат навън, ритат топка, гонят се, смеят се, разказват си вицове. Вечер си говорят с родителите, разказват им как е минал денят.

Кой не иска да има такива деца?!

15 Разгледайте примерите за употребата на СЕ и СИ.

Мия детето.
Мия **се**.
Аз **си** мия **ръцете**.

Мария обича Стефан и
Стефан обича Мария.
Мария и Стефан **се** обичат.

Мария помага **на** Стефан и
Стефан помага **на** Мария.
Те **си** помагат.

Иван е гладен. Той иска да яде.

Яде **му се**.

Антон **не** е гладен. Той **не** иска да яде.

Не му **се** яде.

Яде **ми се**. / Яде **ти се**. / Яде **му / ѝ / му се**. / Яде **ни се**. / Яде **ви се**. / Яде **им се**.

надявам **се** / възхищавам **се** / гордея **се** / чудя **се** / нуждая **се** / усмихвам **се** / страхувам **се** / шегувам **се**

Надявам се, че всичко ще е наред.

радвам – радвам **се**
Децата радват родителите си.
Радвам **се**, че те виждам.

върщам – върщам **се**
Върщам книгата в библиотеката.
Върщам **се** от библиотеката.

прибирам – прибирам **се**
Прибирам тетрадките от масата.
Прибирам **се** вкъщи.

опитвам – опитвам **се**
Опитвам храната.
Опитвам **се** да уча по-добре.

казвам – казвам **се**
Казвам истината.
Казвам **се** Ива.

смя – смя **се**
Не смя да му се обадя.
Децата **се** смеят много.

намирам – намирам **се**
Намирам пари на улицата.
Намирам **се** на улицата.

карам – карам **се**
Карам нова кола.
Карам **се** със съседите, защото са шумни.

държа – държа **се**
Ученикът държи химикала в ръката си.
Ученикът не **се** държи добре в час – говори много и не внимава.

Внимание!

представям – представям **се** –
представям **си**

Представям Светла на родителите си.
Представям **се** пред родителите на Светла.

Представям **си**, че отиваме със Светла на сватбено пътешествие във Венеция.

случва **се** / говори **се** / налага **се**

Често **се** случва да правя грешки.
Говори **се**, че ще вдигат цената на хляба.

Налага **се** да изляза от работа по-рано.

почивам **си** / мечтая **си** / мисля **си** / чета **си** / говоря **си**

В неделя почивам, не работя. =
В неделя **си** почивам, не работя.

Словоред:

Аз **се** мия. = Мия **се**.

Аз **си** мия зъбите. = Мия **си** зъбите. =
Мия **си ги**.

Те **си** говорят. = Говорят **си**.

Ти **се** радваш на бебето. =
Ти **му се** радваш. = Радваш **му се**.

16 Напишете СЕ, където е необходимо.

Модел:

Надявам **се** да те видя скоро.

1. Тя ____ радва на цветята.
2. Ние ____ отиваме вкъщи.
3. Случва ____ да изпусна автобуса.
4. Говорим ____ за работата.
5. Те ____ страхуват от кучета.
6. Ти ____ нуждаеш от почивка.

17 Попълнете със СЕ или СИ.

Модел:

Събувам **си** обувките, преди да вляза в апартамента.

1. Детето е малко и не може да _____ обуе само.
2. Винаги _____ реша пред огледалото.
3. Мия _____ ръцете редовно.
4. Сестра ми _____ облича по последна мода.
5. Сутрин тя _____ реше косата дълго време.
6. Когато ходя на планина, _____ обувам спортни обувки.
7. Къпя _____ винаги вечер.

18 Попълнете със СЕ или СИ.

Модел:

Иван говори на Алекс. Алекс говори на Иван. Те **си** говорят.

1. Ния казва „Добър ден“ на Петя. Петя казва „Добър ден“ на Ния. Те _____ казват „Добър ден“.
2. Аз поздравявам съседката. Съседката ме поздравява. Ние _____ поздравяваме.
3. Ти познаваш Яна. Яна те познава. Вие _____ познавате.
4. Георги пише на Лили. Лили пише на Георги. Те _____ пишат.
5. Митко разбира Таня. Таня разбира Митко. Те _____ разбират.
6. Боби дава на Ива ябълки. Ива дава на Боби грозде. Те _____ дават плодове.
7. Аз прегръщам детето. Детето ме прегръща. Ние _____ прегръщаме.

19 Напишете по модела.

Модел:

Искам да пия лимонада.
Пие ми **се** лимонада.

1. Не искам да пия сок.

2. Искам да играя тенис.

3. Той не иска да учи.

4. Тя иска да танцува салса.

5. Ние искаме да ходим на мач.

6. Те не искат да работят в неделя.

7. Вие не искате да гледате филм.

20 Разгледайте примерите за употреба на СЕБЕ СИ и НА СЕБЕ СИ.

Познавам **себе си** добре. =
Познавам **се** добре.

Обещавам **на себе си**. =
Обещавам **си**.

С предлози:
за, пред, зад, около, с и други

Грижи се повече **за себе си!**
Дай всичко **от себе си!**
Гледай **пред себе си**, когато вървиш по улицата!
Огледай се **около себе си!**
Той често се шегува **със себе си!**

21 Попълнете със СЕ, СИ или СЕБЕ СИ.

Модел:

Николай има нужда от учебник по химия. Той **си** купува учебник по химия.

1. Мая _____ оглежда в огледалото.

2. Родителите дават всичко от _____ за децата си.

3. Не обичам да говоря за _____.

4. Когато е много ядосан, той _____ говори сам.

5. Давам _____ сметка за грешката, която съм направил.

6. Купувам _____ обувки.

22 Разгледайте примерите за употреба на **СВОЙ, СВОЯ, СВОЕ, СВОИ** и **СИ**.

Имам брат. Обичам **своя** брат. =
Обичам брат **си**.
Имам сестра. Обичаш **своята** сестра. =
Обичаш сестра **си**.
Той има дете. Обича **своето** дете. =
Обича детето **си**.
Тя има родители. Обича **своите**
родители. =
Обича родителите **си**.

Внимание!

Ти имаш брат. Аз обичам **твоя** брат. =
Обичам брат **ти**.

23 Попълнете със **СИ** или **МИ, ТИ, МУ, Й, НИ, ВИ, ИМ**.

Модел:

Ние имаме приятели.
Обичаме приятелите **си**.

1. Ели има брат. Соня харесва брат ____ .
2. Учениците имат добър учител. Те уважават учителя ____ .
3. Иво и Надя имат деца. Те обичат много децата ____ .
4. Приятелката ми има нова рокля. Аз харесвам роклята ____ .
5. Вие имате красиви цветя. Гледам през балкона цветята ____ всеки ден.

24 Прочетете текста и попълнете със **СЕ, СИ, СВОИ**. После отговорете на въпросите.

Марта е най-добрата ми приятелка. Тя е млада и талантива художничка. Не

съм срещала толкова жизнерадостен и в същото време толкова чувствителен човек като нея. С чаровната ____ усмивка кара хората около нея да ____ усмихват също. Тя ____ радва на живота всеки миг. Исква й ____ всички да бъдат щастливи. Тя ____ впечатлява от неща, които другите хора, забързани по улиците, не забелязват. Например дали хората ____ гледат в очите, докато ____ говорят, как ____ обличат, как ____ смеят, как ____ движат.

Често ____ представя, че има вълшебна пръчица и с нея може да промени света. Всъщност тя прави това с помощта на четките ____ за рисуване. Нейните картини са силно въздействащи с нежните ____ цветове, с усмихнатите лица, с красивите послания.

В момента прави за първи път изложба със ____ картини. Опитва ____ да ги подреди по стените по най-подходящ начин. Желанието й е публиката да ____ запознае с нейното творчество, да ____ докосне до идеите й за живота. Искрено ____ надява зрителите да ____ наслаждават на картините й. Възхищавам ____ на моята приятелка и ____ гордея с нея.

25 Подчертайте възвратните глаголи.

Директорът обяснява правилата на новата секретарка.

- Имейлите до клиентите се пишат от секретарката.
- Кафето на гостите се сервира от секретарката.
- Телефонът се вдига от секретарката.
- Папките с документи се подреждат от секретарката.
- Заплатата се определя от директора.

26 Разгледайте примерите за възвратно-страдателен залог.

Подлог + **се** + глагол 3 л. ед.ч. / 3 л. мн.ч.

Учителят проверява тестовите на
учениците. =
Тестовите на учениците
се проверяват от учителя.

27 Трансформирайте изреченията по модела.

Модел:

Треньорът гледа мача.
Мачът се гледа от треньора.

1. Майката слага масата за вечеря.

2. Бащата реже хляба.

3. Дъщерята мие съдовете.

4. Синът прави салатата.

5. Бабата готви яденето.

28 Подчертайте глаголите в изреченията, които изразяват забрана.

Влизам в таксито и виждам надпис:
„Не се влиза с храна и напитки!“

Отивам в парка и там има надпис:
„Забранено е да се ходи по тревата!“

Влизам в автобуса. Там надписът е:
„Не се говори с шофьора.“

Влизам в офиса и виждам надпис с големи букви: „Тук не се пуши!“

Отивам на плажа и ... отново надпис:
„Не се влиза в морето при червен флаг!“

Забрани, забрани... навсякъде е пълно със забрани.

Сядам пред компютъра вкъщи и пиша:
„Забранено е да се забранява... поне в дома ми!“

29 Напишете същите забрани, като използвате повелително наклонение.

Тук не се паркира!
Не паркирайте тук!

1. Не се яде в автобуса!

2. Не се късат цветята!

3. Не се говори по телефона в час!

30 Прочетете текста и отговорете на въпросите.

Модата през годините

За първи път думата „мода“ се използва през 15. век във връзка с промените, настъпили в Европа в облеклото на висшата класа. Думата идва от латински – модус, и означава начин. Модата налага нов начин на обличане, поведение и мислене. Дълго време тя е привилегия на аристократите. Дрехите, които те носят, се правят от много скъпи платове и са украсени със скъпоценни камъни.

Първите модни списания в Европа се появяват един век по-късно. В тях могат да се видят не само модни дрехи, но и прически, обувки, бижута. Дамските украшения са от злато, сребро и други благородни метали, а накитите за обикновените хора са от стъкло, керамика, мед. Тогава се появяват и модните шивачи. Те следват най-новите тенденции, налагани от елита. В онези времена хората са приемани по облеклото. Колкото по-цветно и богато е, толкова повече внимание привлича. Така хората заявяват своя статус в обществото.

През 19. век модата има вече свои центрове. За дамската – това е Париж, а за мъжката – Лондон. Те определят модните тенденции по света.

Двадесети век се характеризира с голямо разнообразие в модата. Особено интересни са стиловете в младежкото облекло.

През 60-те и 70-те г. на мода сред младите хора е хипистилът. Това е времето на музикалните групи като „Бийтълс“, които влияят на модния вкус. Типичното облекло на така наречените „хипари“ е:

джинси, панталон чарлстон, елек с ресни, кръгли очила. Много модерна е дългата коса както за мъжете, така и за жените.

През 70-те и 80-те години на същия век се появява музикалният стил пънк рок заедно с пънк субкултурата – модата на тесните дънки, кожените панталони, военните ботуши, карираните поли.

През 90-те години излиза гръндж модата – лека рокля с грубо яке, масивни обувки, скъсани дънки. Стилът е приет възторжено от младежите. Тази мода се заражда в рок средите.

21. век идва с модата на смесване на стилове от различни епохи. Световните подиуми диктуват смели експерименти. Модните експерти съветват все пак да не се смесват повече от два стила.

Съвременната мода е по-скоро начин да изразиш себе си, а не толкова – да покажеш социален статус, както е било преди.

Днес всички са свободни да избират как да се обличат. Има огромно разнообразие от модели, стилове, материи, с които може да се експериментира, но все пак да не забравяме, че класиката винаги е модерна.

1. На кого е привилегия модата в предишните векове?
2. Кога се появяват първите модни списания?
3. Кой от стиловете през 20. век Ви допадат най-много?
4. Харесва ли Ви съвременната мода? Ръководите ли се от нея?

31 Прочетете някои любопитни факти за модата.

1. Полата е най-старата дреха, използвана още от първобитните хора. С времето тя се превръща в част от дамското облекло.
2. Блузите първоначално се носят само от жените на село. Влизат в градската мода в началото на 20. век.
3. Чантата и обувките с токчета са създадени като мъжки аксесоари още в началото на новата ера. Постепенно стават важна част от дамската мода.

32 С кои от предложените отговори сте съгласни и защо?

Какво показва начинът на обличане?

- отношението на човека към ситуацията;
- моментното му настроение;
- самочувствието му;
- въображението му;
- финансовото му състояние;
- религиозната му принадлежност;
- възрастта му;
- дали се съобразява с чуждото мнение;
- какъв е човекът:
 - суетен;
 - немарлив;
 - консервативен;
 - естет;
 - скромен.

33 Отговорете на въпросите.

1. Какво мислите за модата на татуировките?
2. Как обноските на човек говорят за характера му?
3. Колко е важно за Вас първото впечатление при среща с непознат? Случва ли се да промените след време мнението си за него?
4. Как външността на човек влияе на характера и как характерът влияе на външността?
5. Какви са общите Ви впечатления за това как изглеждат българите (мъжете и жените)?
6. Как се променя стилът Ви през годините?

34 Разгледайте моделите за образуване на съществителни имена с наставки.

-ТЕЛ
уча – учител
преподавам – преподавател

-АР
хляб – хлебар
пчела – пчелар

-НИК
уча – ученик
път – пътник
учебен – учебник
бележка – бележник

-АЧ
купувам – купувач
продавам – продавач

-ЕЦ
пея – певец
ловя – ловец

-АЛНЯ
занимавам – занималня
чакам – чакалня

-НИЦА
книга – книжарница
сладко – сладкарница

-ОСТ
млад – младост
стар – старост

-ЕНЕ / -АНЕ
пея – пеене
пиша – писане

35 Напишете съществителни имена с наставките.

- ЕНЕ**
1. чета _____
 2. чистя _____
 3. говоря _____
 4. готвя _____

- ОСТ**
1. смел _____
 2. горд _____
 3. твърд _____
 4. течен _____

- НИК**
1. работа _____
 2. пепел _____
 3. реч _____
 4. чай _____

- АР**
1. аптека _____
 2. риба _____
 3. библиотека _____
 4. лек _____

- ТЕЛ**
1. слушам _____
 2. пиша _____
 3. чета _____
 4. строя _____

36 Разгледайте моделите за образуване на съществителни имена с представки.

подпис
Под теста е подписът на учителя.

надпис
На масата има надписи с имената на гостите.

запис
Той направи запис на песента.

разговор
Имам важен разговор с директора в офиса му.

договор
Работя на трудов договор по 8 часа на ден.

отговор
Получих веднага отговор на въпроса.

преговор
Учениците ще имат тест и затова правят преговор на всичко, което са учили. Водят се важни преговори между двете страни.

вход
Блокът ни има три входа.
Аз живея във вход Б.

изход
Изходът е отдясно.

проход
На връщане от Габрово минахме през Шипченския проход в Стара планина.

преход

Преходът от тоталитарен режим към демокрация е много труден.

доход / разход

Тя има малък доход, но разходите ѝ са големи.

описание

За домашно по български трябва да направя описание на всеки от семейството ми.

разписание

Извинете, къде е разписанието на автобусите?

списание

Любимото ми списание за мода излиза веднъж в месеца и винаги си го купувам.

Внимание:

из / раз / пред

37 Напишете 10 изречения с някои от думите от упр. 36.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

38 От кои думи са съставени дадените сложни съществителни? Какви други сложни съществителни имена знаете?

1. зъболекар
2. водолаз
3. дърводелец
4. болногледач
5. детегледачка
6. златотърсач
7. лицемер
8. листопад
9. водопад
10. пътеводител
11. ветропоказател
12. денонощие
13. светофар
14. двусмислица
15. пълнолуние
16. главоболие
17. родолюбие

39 Прочетете някои български поговорки за външността и характера на хората, както и обяснение на значението им. Съгласни ли сте с тях?

По дрехите посрещат, по ума изпращат.

*Посрещат ни според външния вид,
а ни изпращат според характера
и знанията.*

**Хубавият кон и под скъсан
чул се познава.**

*Хубавото не може да се скрие,
вижда се отдалеч.*

**Трудът краси човека,
а мързелът го грози.**

*Работливият човек е уважаван и ценен
от другите, а мързеливият – не.*

Красотата е до време.

*Красотата отминава с времето,
но характерът остава.*

Любовта е съляпа.

*Когато човек е влюбен, не забелязва
недостатъците на любимия /
любимата.*

40 Какви поговорки за външността и характера имате във Вашата култура?

Invito
RAINA DIVA
SERATA CON RAINA KABAIVANSKA

28 NOVEMBRE 2022, ORE 20,00

Teatro dell'Opera di Roma - Piazza Beniamino Gigli, 7

— *Insieme a*

Francesco Giambrone
Sovrintendente Teatro dell'Opera

Fabio Ceppelli
Carlo Fontana
Adua Veroni
Dino Villatico

— *Interventi musicali di*

Andrea Carè
Tenore

Vittoria Yeo
Soprano

Veronica Simeoni
Mezzosoprano

Paolo Andreoli
Pianoforte

— *In partnership con*

- 41** Прочетете текста за известната българска оперна певица Райна Кабаиванска и отговорете на въпросите.

Безспорно Райна Кабаиванска е оперна певица от световна величина. Покорила е всички известни оперни сцени по света, носител е на най-престижните награди в оперното изкуство. Тя превръща ролите на Тоска и Мадам Бътерфлай от едноименните опери на Пучини в легенда. За нея великият Лучано Павароти казва: „Тоска на миналото е Мария Калас. Тоска на нашето време е Райна Кабаиванска“. Райна Кабаиванска е изпълнила около 100 роли на оперната сцена. Тя е родена в Бургас на 15 декември 1934 г. Завършва Софийската музикална академия и през 1958 г. заминава на специализация в Италия. През 1961 г. дебютира в Миланската Скала и повече от 20 години е една от най-големите звезди на прочутата сцена. Кариерата ѝ се развива блестящо, тя пее в Метрополитен опера в Ню Йорк. Лондонската Ковънт Гардън, Виенската опера, операта в Париж, Большой театър, Карнеги Хол и много други сцени. Италия е мястото, където е отличена с най-много награди. Тя е Кавалер на Ордена на Италия, избрана е пет пъти за най-популярна личност на Италия и два пъти за музикант на годината. Също така е удостоена с „Оскар за кариера“ на международните награди за опера „Оскар“. Наред с бляскавата си кариера на оперна певица, Кабаиванска има огромен принос в откриването и изграждането на млади таланти, които след обучението си при нея поемат към големите международни сцени. Първите майсторски класове започват през 1992 г. близо до Торино и оттогава до днес тя преподава в различни градове на Италия, Испания и България. През 2002 г. Райна Кабаиванска учредява фонд, носещ нейното име, в София, в Нов български университет, който присъжда национални и международни стипендии за обучение на млади оперни изпълнители. През 2004 г., заедно с Лучано Павароти и Мирела Френи, Кабаиванска открива музикална академия в Модена. Определяна като „божествена“, „неотразима“, „неповторима и ненадмината“, „въплъщение на уникален талант, неукротим дух и финес“, Райна Кабаиванска е една от най-великите певици на съвремието. Всяка среща с певицата е събитие, което оставя чувство на дълбоко възхищение и преклонение пред нея като талант и личност.

1. Кои са най-известните оперни роли на Райна Кабаиванска?
2. Колко роли на оперната сцена изпълнява?
3. Какво е образованието ѝ?
4. На кои световни сцени пее?
5. Какъв фонд учредява Кабаиванска в Нов български университет?

5. Работа

- 1 Къде и какво сте работили в родината си? Ракажете за работното си място, за атмосферата, за колегите си. Имаше ли хора от други страни?
- 2 Интересно ли Ви е да работите с чужденци? Работили ли сте в международна компания?
- 3 Прочетете текста и подчертайте глаголите в минало неопределено време и маркерите към тях.

Аз съм Лилия и работя в една голяма международна компания в София. От един месец имаме нов колега, казва се Пол. Той е много приятен, млад и чаровен. Още не се е запознал с всички колеги, не ни е разказал нищо за себе си. Много е зает. Дори още не си е намерил апартамент под наем в София, а е отседнал в хотел.

С работата се справя много добре, защото преди това е работил в подобна фирма в Англия. Той е отличен компютърен специалист. Завършил е университет в Лондон с висок успех. Чудим се защо е предпочел да дойде в България, след като е имал чудесна работа в Лондон и това е родният му град.

Един колега каза, че е дошъл в София, защото се е запознал с една българка, в която е влюбен, и иска да бъде близо до нея.

А може би колегата не е разбрал правилно. Надявам се това да е само клюка, защото една колежка и моя добра приятелка харесва много Пол.

- 4 Отговорете на въпросите отрицателно. Работете по модела.

Модел:

– Шефът дойде ли?
– Не, **още не** е дошъл.

1. – Детето отиде ли на училище?
– Не, _____ .
2. – Ина свърши ли работа?
– Не, _____ .
3. – Мая даде ли пари?
– Не, _____ .
4. – Направихте ли теста?
– Не, _____ .
5. – Ти завърши ли колежа?
– Не, _____ .
6. – Родителите заведоха ли децата на детска градина?
– Не, _____ .
7. – Учителят влезе ли в стаята?
– Не, _____ .

- 5 Работете по модела.

Модел:

– Кафето на Иван е на бюрото.
– **Значи** вече **е дошъл** на работа.
(дойда)

1. – В кухнята мирише на вкусно.
– Значи жена ми _____
вечерята. (сготвя)
2. – Прозорците на съседите светят.
– Значи те _____
(прибери се)
3. – Колата на баща ми е пред къщата ни.
– Значи той _____
(върна се)
4. – Къщата на Иванови е тъмна.
– Значи те _____ . (заспя)
5. – Дъщеря ми има отлична оценка по история.
– Значи тя _____ много.
(уча)

6. – Георги спечели състезанието.
– Значи той _____
сериозно. (тренирам)

- 6 Попълнете празните места с посочените глаголи, като ги поставите в минало неопределено време. Подчертайте наречията за предположение.

чета, замина, кацна, пристигна, заведа

1. Вероятно Мила _____ за работа. Колата ѝ не е тук.
2. Може би ти _____ тази книга. Много е известна.
3. Сигурно мъжът ми _____ децата на училище.
4. Навярно самолетът _____ на летището. Хайде да видим таблото.
5. Може би Чавдар _____
Преди един час ми се обади, че тръгва.

- 7 Трансформирайте пряката реч в непряка по модела.

Модел:

Марин: Снощи **отидох** на концерт с приятелката си.
Марин **каза**, че снощи **е отишъл** на концерт с приятелката си.

1. Катя: Най-после завърших университета.
Катя каза, _____.
2. Зоя: Взех децата от училище.
Зоя каза, _____.
3. Ученикът: Нямах време да науча урока.
Ученикът каза, _____.
4. Наско: Купих билети за театър.
Наско каза, _____.
5. Съседката: Чух, че дъщеря ти се върна късно през нощта.
Съседката каза, _____.

- 8 Подчертайте глаголите в минало неопределено време и маркерите за време към тях.

Много пъти съм избирала подаръци за рождени дни на колеги. И днес трябва да купя, защото най-близката ми колежка навършва 38 години. Чудя се какво да ѝ взема. О, да, сетих се! Откога не съм ѝ подарявала козметика – парфюм, крем за лице, шампоан... Всъщност не, много е банално!

Нещо друго? Никога не съм ѝ купувала билет за концерт. Ето, сега е моментът. Този месец има голям избор. Например в НДК гостуват много известни групи. Напоследък не сме ходили заедно на концерт. Ще бъде чудесно!

- 9 Разпределете причастията в двете колонки според вида им.

купувал, помагал, взел, научил, завел, довеждал, изпил, подписвал, облякъл, поканил, поръчвал, идвал, обяснил, излизал, влязъл, дал, отговарял, давал, пристигал, отишъл

Причастия за многократност	Причастия за еднократност
купувал	взел
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

10 Напишете изречения в минало неопределено време, като използвате причастия за многократност и маркерите от списъка.

- много пъти
- колко пъти
- няколко пъти
- винаги
- често
- понякога
- рядко
- никога не
- някога
- два-три пъти

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

11 Поставете глаголите в скоби в минало неопределено време, като попълните празните места с тях.

Модел:

Аз колко пъти съм казвал да не
закъсняваш вечер! (казвам)

1. Тя винаги _____ вкъщи навреме. (връщам се)
2. Ти често _____ приказки на децата. (разказвам)
3. Ние рядко _____ на Черни връх. (качвам се)
4. Той понякога _____ ключовете за колата вкъщи. (забравям)
5. Те никога не _____ китайска храна. (ям)
6. Аз някога _____ в тази пещера, но не помня кога. (влизам)

12 Вижте примерите за употреба на някои наречия с глаголи от свършен и несвършен вид в минало неопределено време.

Внимание:

още не (един път)
още не (много пъти)

Още не съм **изяла** супата.
Още не съм **яла** лучена супа. =
Никога досега не съм **яла** лучена супа.

Още не съм **научила** урока по френски.
Още не съм **учила** френски. =
Никога досега не съм **учила** френски.

Още не съм **купила** манго.
Още не съм **купувала** манго. =
Никога досега не съм **купувала** манго.

може би, вероятно (един път)
може би, вероятно (много пъти)

Може би е **закъснял** за час днес.
Може би винаги е **закъснявал** за час,
не знам.

Вероятно не е **отишъл** на опера тази вечер.

Вероятно никога не е **ходил** на опера.

Сигурно не е **затворил** прозорците,
преди да излезе.

Сигурно често не е **затварял**
прозорците, преди да излезе.

13 Подчертайте правилното причастие.

Модел:

Вече е 10:00 часа, а той **още**
не е идвал / **дошъл**.

1. Ще **закъснея**. **Още не** съм се обличал / облякъл.
2. Тя е болна от няколко дни. **Още не** е отивала / отишла на лекар.
3. Те никога не са виждали / видели толкова висока сграда.

4. Братовчедите ни още не са идвали / дошли в новата ни къща. Даже не знаят къде е тя.
5. Той още не е пил / изпил боза.
6. Още не съм ял / изял папая. Ще опитам някой път.
7. Може би тя е купувала / купила хляб този следобед.
8. Вероятно те са изпусkali / изпуснали автобуса. Излязоха от къщи късно.
9. Сигурно всяко лято са ходили / отишли на море.
10. Може би тя е посещавала / посетила лекциите редовно.
11. Няма го на спирката. Сигурно се е качвал / качил в автобуса.
12. Още не сме казвали / казали „Честит рожден ден“ на Вальо.
13. Може би си забравял / забравил прозореца отворен сутринта.
14. Вероятно Надя е излизала / излязла от офиса по-рано днес.
15. Много често съм се връщала / върнала от работа късно.

14 Вижете примерите за словоредa в изречения с глагол в минало неопределено време и кратки лични местоимения винителен и дателен падеж.

Лекарят е прегледал пациента.
Лекарят **го** е прегледал.
Прегледал **го** е.

Лекарят е помогнал **на** пациента.
Лекарят **му** е помогнал.
Помогнал **му** е.

Тя е проверила домашните работи **на** децата.
Тя **им ги** е проверила.
Проверила **им ги** е.

Аз съм прочел книгата.
Аз съм **я** прочел.
Прочел съм **я**.

Внимание!

Той **я** е прочел.
Прочел **я** е.

15 Отговорете на въпросите, като работите по модела.

Модел:

– Валя видяла ли е **новата ти картина**?
– Да, видяла **я** е. / – Не, не **я** е видяла.

1. – Румен изпратил ли е имейла?
– Да, _____ ./
– Не, _____ .
2. – Студентите посетили ли са лекцията?
– Да, _____ ./
– Не, _____ .
3. – Работниците построили ли са къщите?
– Да, _____ ./
– Не, _____ .
4. – Вие гледали ли сте филма?
– Да, _____ ./
– Не, _____ .

16 Отговорете на въпросите, като работите по модела.

Модел:

– Ти казала ли си новината **на Петър**?
– Да, казала съм **му я**. / – Не, не съм **му я** казала.

1. – Вие дали ли сте цветята на майка си?
– Да, _____ ./
– Не, _____ .
2. – Лили подарила ли е ризата на мъжа си?
– Да, _____ ./
– Не, _____ .
3. – Преподавателят върнал ли е тестовете на студентите?
– Да, _____ ./
– Не, _____ .
4. – Служителите изпратили ли са имейлите на клиентите?
– Да, _____ ./
– Не, _____ .
5. – Чел ли си приказката „Пепеляшка“ на децата си?
– Да, _____ ./
– Не, _____ .

- 17 Прочетете текста и разгледайте таблицата след него.

Вдигнах щорите на прозорците и видях, че слънцето вече беше изгряло над морето. Бях в любимия ми град Созопол със старите дървени къщи, смокиновите дървета и малките улички, пълни с туристи.

Изгревът беше невероятен! Предидната вечер бях видял и залеза, също толкова великолепен!

По професия съм фотограф. Миналия месец имах много работа в София –

правих изложба с мои фотографии, издадох албум с морски пейзажи. Бях доста уморен и реших да прекарам няколко дни край морето.

Бях запазил стая в една уютна къща в старата част на града още преди да дойда. Когато пристигнах в Созопол вечерта, ресторантите вече бяха пълни. Все пак имаше няколко свободни места. Още не си бях поръчал храна, когато видях един стар приятел. Поканих го да вечеряме заедно. Той прие с удоволствие. Беше пристигнал предишния ден, очакваше и семейството си скоро. Бяхме се запознали преди години в същия този град на една моя изложба.

След като се навечеряхме, се разходихме покрай морето. Беше ми малко тъжно, че приятелката ми не беше дошла с мен, но имаше много работа. Беше започнала нов проект и трябваше да го свърши бързо. Надявам се следващото лято да дойдем заедно. Очарованието на този град е неповторимо!

Минало предварително време			
	(+)	(-)	(?)
аз	бях казал(а)	не бях казал(а)	бях ли казал(а)
ти	беше казал(а)	не беше казал(а)	беше ли казал(а)
той	беше казал	не беше казал	беше ли казал
тя	беше каза	не беше каза	беше ли каза
то	беше казало	не беше казало	беше ли казало
ние	бяхме казали	не бяхме казали	бяхме ли казали
вие	бяхте казали	не бяхте казали	бяхте ли казали
те	бяха казали	не бяха казали	бяха ли казали

Минало време на глагола СЪМ + Минало свършено деятелно причастие

Аз бях казал. = Казал бях.

Внимание:

Аз **се** бях събудил. = Събудил **се** бях.

Когато телефонът звънна, **вече** се бях **събудила**.

Преди да звънна телефонът, се бях **събудил**.
Когато телефонът звънна, **още не** се бях **събудил**.

- 18** Извадете от текста в упр. 17 в една колонка глаголите в минало свършено и в друга – в минало предварително време.

Минало свършено време	Минало предварително време
вдигнах	беше изгряло

- 19** Напишете 3 изречения в минало предварително време.

- _____
- _____
- _____

- 20** Трансформирайте глаголите от минало свършено в минало предварително време.

1. казах	бях казал
2. облякох	_____
3. направих	_____
4. ядох	_____
5. четох	_____
6. дойдох	_____
7. отидох	_____
8. донесох	_____

- 21** Кажете кое действие се извършва първо и кое – второ в изреченията.

- Когато отидох в Созопол, вече се беше стъмнило.
- Преди да купя колата, се бях посъветвал с приятели за модела.

- Децата бяха вечеряли, когато се прибрах.
- Бях завършил университета, преди да започна работа.
- Когато отидох на стадиона, мачът вече беше започнал.
- Когато заваля дъжд, вече бях пристигнала в киното.
- Влязох вкъщи и видях, че децата бяха украсили цялата къща за Коледа.

- 22** Работете по модела.

Модел:

– Кога започна филмът?
– Не знам. Когато пузнах телевизора, той беше започнал.

- Кога излезе сестра ти?
– Не знам. Когато си дойдох, тя _____.
- Кога Митко се върна от Англия?
– Не знам. Когато му се обадох, той _____.
- Кога свърши лекцията?
– Не знам. Когато отидох, тя вече _____.
- Кога излязоха колегите ти?
– Не знам. Когато влязох в офиса, те _____.

- 23** Прочетете текста и подчертайте глаголите в минало предварително време.

– Дядо, ти бил ли си студент? Разкажи ми някоя интересна случка.

– Да, бил съм, разбира се. Веднъж имах много труден изпит по физика. Бях учил много, всичко ми беше ясно и бях уверен в себе си.

Стоях пред кабинета на проф. Николов. Бях готов да вляза в стаята. Вече бях закусил, бях си приготвил химикалки и бях преговорил всичко.

Когато влязох, професорът беше седнал зад бюрото си и ме очакваше. Седнах срещу него и изтеглих един въпрос. Започнах да отговарям, но... внезапно спрях. Бях забравил всичко и не можех да кажа нито дума.

Професорът беше навел глава в очакване да продължа. Той разбираше, че се бях притеснил. Изведнъж си спомних всичко и продължих да говоря уверено. Той видимо беше доволен. Аз също!

24 Работете по модела.

Модел:

– Моля те, припомни ми кой **беше написал** първия български роман „Под игото“? (напиша)
– Иван Вазов.

1. – Подсети ме, ако обичаш, кой _____ картината „Слънчогледи“. (нарисувам)
– Ван Гог.
2. – Не помня кой _____ пеницилина. (открива)
– Александър Флеминг.
3. – Не си спомням кой _____ първата българска азбука. (създам)
– Кирил и Методий.
4. – Не се сещам в момента кой _____ първия компютър. Знаем, че е от български произход. (изобретя)
– Джон Атанасов.
5. – Не мога да се сетя кой композитор _____ „Малка нощна музика“. (напиша)
– Моцарт.
6. – Какво устройство _____ Асен Йорданов, не мога да се сетя. (измисля)
– Телефонния секретар.
7. – Не мога да си спомня кой _____ приказката „Малката русалка“. (напиша)
– Ханс Кристиан Андерсен.

25 Прочетете текста, подчертайте глаголите в минало предварително време заедно с наречията за време към тях.

Върнах се в родното си градче, което не бях посещавала от много години.

Останах без работа и реших да започна собствен бизнес тук – да отглеждам екологично чисти плодове и зеленчуци. Имах условия за това. Родната ми къща беше добре запазена, имах земя от баба и дядо и братовчеди, които бяха готови да ми помагат.

Откога не бях идвала тук. Много неща се бяха променили. Вместо къщите, покрай които бях минавала толкова години като дете, имаше красиви кооперации. Киното, в което бяхме ходили всяка неделя като деца, беше превърнато в голяма библиотека и школа за чужди езици. Фурната, от която някога бяхме купували най-вкусния хляб на света, беше станала пицария. Жалко! Така си бях мечтала да ям пак пресен, топъл хляб, също като в детството си.

Никога досега не си бях мислила да се върна да живея тук. Винаги бях искала да живея в голям град. Но промених решението си. Ето, вече съм тук, готова за нов живот.

26 Разгледайте маркерите, с които се използват причастия от глаголи от несвършен вид.

купувам – купувал
Бях купувал. = Купувал бях.

много пъти
колко пъти
винаги
често
понякога
някога
никога не
откога не
отдавна не
скоро не
досега не

Много пъти **бях купувал** книжки на децата.

27 Извадете подчертаните глаголи от упр. 25 и напишете глаголите, от които са образувани причастията.

1. бях посещавала **посещавам**
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

28 Работете по модела.

Модел:

Много **съм** уморен.
Работил съм цял ден. (работя)
Бях много уморен.
Бях работил цял ден.

1. Той е гладен. Не _____
цял ден. (ям)
Той беше гладен. Не _____
цял ден.
2. Ние сме жадни. Не _____
вода от сутринта. (пия)
Ние бяхме жадни. Не _____
вода от сутринта.
3. Те са тъжни. Не _____
родителите си една година. (виждам)
Те бяха тъжни. Не _____
родителите си една година.

29 Подчертайте вярната глаголна форма.

1. Никога не бяха яли / изяли ананас.
2. Много пъти беше обличал / облякъл този костюм.
3. Влакът още не беше пристигал / пристигнал, когато отидох на гарата.
4. Ние вече бяхме готвили / сготвили храната, когато гостите дойдоха.
5. Още не бях свършвал / свършил проекта, когато директорът ми се обади.
6. Отдавна не бях виждал / видял Красимир.

30 Вижте примерите за съгласуване по число при употреба на учтивата форма на минало предварително време.

Г-н Иванов, **Вие бяхте казали**, че ще ме приемете на работа във Вашата фабрика.

Г-жо Стефанова, **Вие бяхте обещали**, че ще подпишете документите.

31 Подчертайте правилното причастие.

1. Проф. Христов, **бяхте ми обещал** / обещали да ме изпитате още веднъж.
2. Г-жо Петрова, **бяхте ме помолила** / помолили да Ви свържа с директора.
3. Мая, **беше ми казала** / казали да ти се обадя.
4. Господине, **бяхте ми поръчал** / поръчали да Ви напомня за събра-нието.
5. Лили, **беше ми обещала** / обещали да дойдеш с мен на разходка.

32 Вижте примерите за словоредата на изреченията в минало предварително време.

Откога не **бях виждала** Марин!
Откога не **бях го виждала**!
= Откога не **го бях виждала**!

Никога не **бях посещавала** тази изложба.
Никога не **бях я посещавала**. =
Никога не **я бях посещавала**.

Много пъти **бях помагал** на Калин.
Много пъти **бях му помагал**. =
Много пъти **му бях помагал**.

Отдавна не **бях писал** на сестра си.
Отдавна не **бях ѝ писал**. =
Отдавна не **й бях писал**.

Често **се бях обаждал** на родителите си. =
Често **бях се обаждал** на родителите си.

Често **бях им се обаждал**. =
Често **им се бях обаждал**.

33 Работете по модела.

Модел:

Отдавна не бях поливала цветята.
Отдавна не **ги** бях поливала.
Отдавна не бях **ги** поливала.

1. Отдавна не бях обличала синьото яке.

2. Никога не бяха боядисвали къщата си.

3. Винаги бяхме връщали книгите в библиотеката навреме.

4. Тя се беше обаждала често на роднините си.

5. Откога не бяхте посещавали родното си място!

6. Много пъти бяха благодарили на лекаря.

34 Прочетете диалога и кажете как ще отговорите на въпросите от интервюто.

- **Разкажете нещо повече за себе си.**
- Току-що завърших Техническият университет, специалност Софтуерно инженерство. Още като ученик проявявах интерес към това, как технологията може да помогне за подобряване на живота на хората. Участвах в клуб по програмиране, където разработвахме различни приложения. Резултатът от този труд беше успешен и това ме мотивира да продължа в тази посока.
- **Защо избрахте точно тази специалност?**
- Насочих се към софтуерното инженерство, защото обичам предизвикателствата и ми харесва да решавам сложни проблеми. Като студент съм работил по проекти, свързани

с киберсигурността и изкуствения интелект – области, които са важни за бъдещето.

- **Какво Ви мотивира да усвоявате постоянно нови умения?**
- Мотивиран съм от възможността да използвам технологията за модернизиране на системи в различни индустрии. Софтуерното инженерство ме привлича най-вече с това, че постоянно се развива и трябва да си в крак с най-новите тенденции.
- **Какви цели си поставяте за следващите 5 години?**
- Ако ме приемете на работа, искам да подобря уменията си в основните програмни езици. След 5 години се надявам да бъда добре подготвен за позицията на старши разработчик. Така ще имам възможност да ръководя екип от програмисти за работа по нови приложения.
- **Кои са силните и слабите Ви страни?**
- Както се разбира от избора ми на професия, гледам на живота в перспектива, следя развитието на модерните технологии, интересувам се от нововъведенията в тази област. Упорито преследвам целите, които си поставям, имам силна мотивация да продължа да се уча и усъвършенствам.
- **Защо искате да работите в нашата компания?**
- Информацията, която имам за Вас, привлече вниманието ми най-вече с възможността, която давате на младите софтуерни инженери да се развиват в своята сфера. Имам нужда точно от това – да бъда подпомаган от опитни специалисти, да бъда стимулиран, за да дам всичко от себе си за успеха на фирмата.

35 Как разбирате тези поговорки? Имате ли подобни във Вашата култура?

1. Който не работи, не трябва да яде.
2. Накарай мързеливия да работи, за да те научи на ум.
3. Не оставяй днешната работа за утре.
4. Ранно пиле, рано пее.
5. Без труд почивката не е сладка.
6. Работата не е заек да избяга.

36 Прочетете текста и отговорете на въпросите.

ПРОФЕСИИТЕ ВЧЕРА, ДНЕС И УТРЕ

Светът, в който живеем, непрекъснато се променя. Много професии са изчезнали, защото вече няма нужда от тях (машинописка, телефонист и други). Някои все още съществуват, но скоро и тях няма да ги има.

В бъдеще ще изчезнат професии от сферата на обслужването и търговията – продавач, сервитьор, касиер. Професията шофьор също е застрашена, защото самоуправляващите се коли ще навлязат масово. Професиите редактор на книги, вестници и списания, коректор, дори и журналист, ще бъдат заместени от изкуствения интелект. Същото очаква и банковите служители, туристическите агенти, преводачите, брокерите, охранителите и други професии, които в момента са актуални и се практикуват масово.

Роботизацията в сферата на медицината набира скорост. В бъдеще много операции ще се извършват от роботи. Ще останат само тези медицински специалисти, които са отлично запознати с най-новите технологии.

Ще се развиват все повече професиите в областта на ИТ сектора, които и сега са най-търсени. На първо място са софтуерните инженери, следвани от разработчици на мобилни приложения. В цял свят има нужда от повече и добре подготвени специалисти по киберсигурност заради честите хакерски заплахи.

Ще стават все по-перспективни професии, свързани с творчеството, като музиканти, певци, художници, актьори. Там, където е нужно да се използва въображение, да се вложи чувство, ще са нужни хора, а не роботи.

Ще продължат да се търсят и професионалисти, свързани с личностното развитие – психолози, учители, лични треньори, спортни терапевти.

В същото време се появяват и нови професии – инфлуенсъри, блогъри, влогъри, коучове. Да оставим на бъдещето да продължи списъка с новите професии.

1. Можете ли да добавите още някои търсени професии към тези от текста?
2. Кои Ви се струват най-трудни?
3. Кои Ви изглеждат най-привлекателни?
4. Искате ли да се преквалифицирате по някоя от тях?

6. Приятели

- 1 Какво означава за Вас „приятел“? Напишете какви са асоциациите Ви за приятелството.

- 2 Отбележете с кои от твърденията за приятелството сте съгласни. Обяснете защо.

1. Приятелството е доверие, обич и взаимопомощ.
2. Приятелството е лоялност и подкрепа.
3. Приятелството е уважение, честност и споделяне.
4. Приятелството е по-важно от семейството.
5. Приятелството е по-важно от кариерата.
6. Приятелството е по-важно от парите.

- 3 Прочетете текста и подчертайте всички нови думи. Намерете значението им в речника.

НАЙ-ВАЖНИТЕ КАЧЕСТВА, КОИТО ТРЯБВА ДА ПРИТЕЖАВА ЕДИН ИСТИНСКИ ПРИЯТЕЛ

Не е лесно да имаш истински приятели. Малко хора са готови да направят всичко за теб по всяко време. Истинското приятелство е много ценно. Трябва да го пазим като скъп дар. Общото минало и спомените са начин да съхраним приятелите си дълги години или за цял живот. Може да се чувстваме прекрасно само с един или двама приятели или да сме неразделна част от група приятели, да прекарваме чудесно и всеки от групата да знае всичко за другите.

Попитахме няколко души кои са най-важните качества, които трябва да притежава истинският приятел, и какви са общите им теми за разговор. Получихме тези отговори:

Албена, 28 години

Истинският приятел трябва да бъде честен, да ме уважава, да имаме общи интереси и теми за разговор. За мен също чувството за хумор е важна черта от характера на човека и е гаранция за лесно общуване. Чудесно е да се смееш от сърце с приятели. Други качества, които много ценя, са щедростта и интелигентността. Ужасно е да бъдеш с някого и да говориш само за пари или ежедневни проблеми. Когато се срещам с приятелите си, искам да научавам нови неща. Също хората, които считам за приятели, трябва да са искрени и отговорни.

Аз обожавам да слушам музика и може да звучи странно, но за мен е нужно да имам приятели със същите музикални интереси като моите. Всъщност музиката е общата тема с всичките ми приятели.

Знам, че приятелството не е даденост и изисква усилия, но не съм готова да правя големи компромиси, за да запазя някого за приятел.

Вилислав, 48 години

Животът показва кои са приятелите ти. Когато имаш проблеми, истинският приятел застава до теб и се опитва да ти помогне по всякакъв начин. Няма нужда да го молиш за помощ, той е

до теб. Знаете поговорката „Приятел в нужда се познава“, нали? Лесно е да имаш приятели за срещи, забавления, пътувания, но когато си в беда, тогава разбираш кой колко те цени. За мен това е проверката на приятелството. Имам трима такива приятели и съм им много благодарен за всичко, което са направили за мен през годините. Надявам се, че и те мислят така за мен.

Антон, 78 години

Когато говорим за приятели, обикновено мислим за хора. Защо? Има и други истински приятели – животните. Връзката с тях е много силна, особено при хора, които са самотни, възрастни или имат сериозен здравословен проблем.

Аз имам куче, което е незаменим приятел. Много съм привързан към него. Макси, така се казва кучето ми, е най-близкият ми приятел, той е до мен от сутринта до вечерта. Не мога да говоря с него на интересни теми като политика, спорт, изкуство, както с приятелите си, но той ми дава безусловна любов.

Сия, 30 години

Това е труден въпрос. За мен истинският приятел е протегнатата ръка, усмивка, съчувствие, добронамереност. Имам различни приятели, които мога да определя като истински.

Биляна е много точна, разумна, винаги спазва обещанията си и уговорките ни и

аз много ценя това.

Далия е артистична, спонтанна, независима. Тя е човек на изкуството, винаги лети в облаците и те заразява с мечтите си.

Ангел е работохолик, впечатлява ме с лидерските си умения, посветен е на работата си, но намира време и за приятелите си.

Знаете ли кое е важно за мен – никой от приятелите ми не иска да ме променя, те ме приемат каквато съм и това ме кара да се чувствам свободна и спокойна. Според мен с истинските приятели никога не е скучно. Ако е вярна поговорката „Каж ми кои са приятелите ти, за да ти кажа ти какъв си“, аз трябва да съм много интересен човек. О, забравих да спомена, че и четиримата много четем книги и ходим на кино. Това ни прави още по-близки.

Евелина, 53 години

В живота си имаме много приятели – от детската градина, от училище и университета, от работата, семейни приятели, приятели от мястото, където живеем, от пътувания, от спортни или друг тип активности. Срещала съм различни хора, които са били мои приятели, но с годините едно нещо става най-значимо – каква е ценностната система на хората, какви са приоритетите им. В последните петнадесет години от живота ми това са критериите ми за истинските приятели. Няма значение възрастта, образованието, финансовото им положение или работата им, определяща е само ценностната им система. Когато имате еднакво виждане за живота, имате и много общи теми. Например аз обичам да говоря за здравословен начин на живот, пътешествия, филми и изобразително изкуство, приятелите ми – също.

4 Отговорете на въпросите.

1. Кои са най-важните качества, които трябва да притежава един истински приятел според Вас?
2. Молите ли за помощ приятелите си, когато имате нужда?
3. Има ли значение възрастта за приятелството? Може ли приятелите да са на различна възраст?
4. Има ли във Вашата култура подобни поговорки като „Приятел в нужда се познава“, „Каж ми кои са приятелите ти, за да ти кажа кой си“? Отговарят ли на истината според Вас тези поговорки?
5. Имате ли домашен любимец? Съгласен ли сте с Антон?
6. Разкажете за най-добрия си приятел. С какво Ви впечатлява той/тя?
7. За какво говорите с приятелите си? Има ли теми, които избягвате?
8. Приказлив ли сте или предпочитате да мълчите?

5 Прочетете списъка на някои отрицателни качества и напишете кои са най-неприемливи за вас.

• злоба	• мързел
• агресия	• жестокост
• грубост	• неуважение
• песимизъм	• враждебност
• непочтеност	• алчност
• посредственост	• страхливост
• гняв	• нерешителност
• липса на организация	• нетактичност
• липса на търпение	• клюкарство
• лицемерие	• егоизъм
• безразличие	• нелоялност
	• безчувственост
	• досадност

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

6 Има ли качества от изброените, които сте склонни да приемете?

7 Свържете антонимите.

1. злобен	___ решителен
2. груб	___ искрен
3. непочтен	___ безстрашен
4. неорганизиран	___ дружелюбен
5. лицемерен	___ миролюбив
6. нерешителен	___ почтен
7. страхлив	___ организиран
8. враждебен	___ добродушен
9. агресивен	___ мил, любезен

8 Попълнете с подходящите думи от списъка в правилната форма.

амбициозен, общителен, активен,
нервен, самотен

1. Обикновено той е доста спокоен, но от време на време става _____.
2. Те са много _____, определено ще успеят.
3. Тя не е _____. Изглежда, че предпочита да бъде сама.
4. Той е много възрастен и _____. Съседите се грижат за него.
5. Вие сте много _____, тренирате всеки ден.

9 Прочетете правилата за словообразуване на прилагателни и вижте примерите.

Най-често прилагателните се образуват от съществителни с наставки (суфикси). Ето някои от най-често срещаните наставки.

Наставка -ЕН за произход:
доматен, памучен, морковен, цигарен

Наставка -ЕН от абстрактни съществителни:
студен, беден, умен, чуден, сънен

Наставка -ЕН за предназначение:
чаен, супен, плувен, десертен, воден, автобусен, училищен, пожарен

Наставка -(Л)ИВ за качества:
мързелив, работлив, паметлив

Наставка -ОВ за произход:
орехов, портокалов, ягодов,
шоколадов, сметанов, лешников,
бадемов, оризов, ментов, плодов

**Наставка -ОВ за образуване на
фамилни имена:**
Иванов, Петров, Стоянов, Симеонов

**Наставка -СКИ за принадлежност
или предназначение:**
градски, сирийски, селски,
ученически, детски, дамски, морски

10 Работете по модела.

Модел:

Тениската е от памук.
Тя е **памучна**.

1. Шапката е от вълна.

2. Къщата е от дърво.

3. Сградите са от бетон.

4. Портмонето е от кожа.

5. Костюмът е от лен.

6. Шаловете са от коприна.

7. Чашата е от стъкло.

8. Мостът е от желязо.

9. Бижутата са от злато.

10. Пръстенът е от сребро.

11. Конструкцията е от метал.

12. Сиропът е от захар.

13. Стълбището е от мрамор.

14. Оградата е от камък.

15. Замъкът е от пясък.

11 Напишете от кои съществителни са образувани прилагателните.

1. доматен _____
2. памучен _____
3. морковен _____
4. цигарен _____
5. студен _____
6. беден _____
7. умен _____
8. чуден _____
9. сънен _____
10. чаен _____
11. супен _____
12. плувен _____
13. десертен _____
14. воден _____
15. автобусен _____
16. училищен _____
17. пожарен _____
18. мързелив _____
19. работлив _____
20. паметлив _____
21. орехов _____
22. портокалов _____
23. ягодов _____
24. шоколадов _____
25. сметанов _____
26. лешников _____
27. бадемов _____
28. оризов _____
29. ментов _____
30. плодов _____
31. Иванов _____
32. Петров _____
33. Стоянов _____
34. Симеонов _____
35. градски _____
36. сирийски _____
37. селски _____
38. ученически _____
39. детски _____
40. дамски _____
41. морски _____
42. захарен _____
43. хартиен _____
44. планински _____
45. безплоден _____
46. държавен _____
47. световен _____

12 Направете фрази с някои от прилагателните.

13 Работете по модела.

Модел:

чаен сервиз – сервиз за чай

1. супена лъжица

2. плувен басейн

3. десертна чиния

4. водна чаша

5. автобусен билет

6. училищен правилник

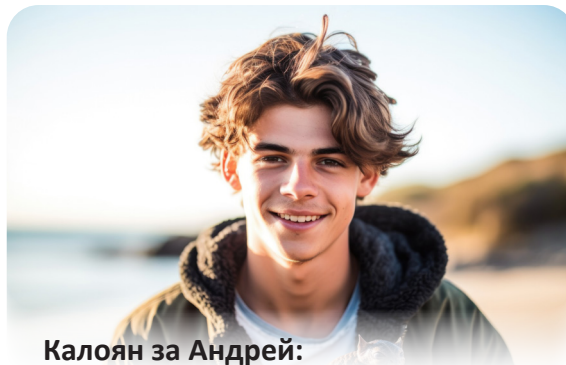
14 Свържете колонките.

1. орехова	__ бонбони
2. бадемово	__ сладолед
3. портокалов	__ брашно
4. шоколадов	__ торта
5. ментови	__ чай
6. сметанов	__ десерт
7. ягодов	__ сок
8. оризово	__ шейк
9. плодов	__ мляко

15 Напишете какви български фамилии знаете, които завършват на -ОВ.

16 Напишете какви прилагателни с наставка -СКИ знаете.

17 Прочетете в текста какво разказват Андрей и Калоян за приятелството си. Подчертайте качествата, които притежават те.

Калоян за Андрей:

Най-добрият ми приятел? Имам приятели от различни периоди в живота си, но най-близките ми приятели са четирима. Много държа на тях и искам да запазя приятелството ни на всяка цена.

Андрей е към този приятелски кръг. Срещаме се, когато можем, и знаем всичко един за друг. Често се чуваме по телефона. Познаваме се от десет години. Бяхме съученици. Всички казват, че добрите приятели трябва да имат общи интереси и сходни характери, а ние сме доста различни, но това не е пречка за приятелството ни. За разлика от мен, Андрей е много амбициозен и упорит. Много го уважавам за това. Той е чудесен слушател, споделям всичко с него, защото му вярвам. Говорим си на всякакви теми – за родителите ни, за момичетата, които харесваме, за бъдещата ни кариера, за социалните и икономическите проблеми в страната ни и в света. Андрей е невероятен събеседник.

Той има също приключенски дух, пълен е с различни идеи. Когато сме заедно, непрекъснато иска да правим нещо. Обича да се събира с много хора, предпочита шумни купони. Винаги има енергия. Понякога това е изморително за мен, тъй като аз предпочитам малки групи от хора и по-спокойни места. Когато обаче не го виждам по-дълго време, започва много да ми липсва.

Следващия уикенд ще отидем до град Банско и ще се качим на връх Вихрен. Ще останем в града няколко дена. Ще обиколим и селата наоколо, те са много красиви. С нас ще дойде и Мая, приятелката на Андрей. Ще бъде забавно.

Андрей за Калоян:

Калоян е най-добрият ми приятел. Познавам го от училище, но се опознахме повече, след като завършихме 11. клас. Тогава през лятната ваканция пътувахме три месеца из Европа и се опознахме добре. Щяхме да пътуваме с повече приятели, но те се отказаха в последния момент и останахме само двамата. Беше чудесно. Преживяхме

невероятни моменти, запознахме се с интересни хора, посетихме незабравими места. Обичам приключенията, а по време на това пътуване всеки ден беше приключение. Щяхме да отидем и до Азия, но похарчихме всичките си пари. Ще отидем там следващото лято.

Щастлив съм, че с Калоян се срещаме често, защото и двамата учим в един и същ университет, но различни специалности. С него винаги има за какво да си говорим. Няма теми табу между нас. Особено интересни са разговорите ни за природата. Той е истинска енциклопедия за растенията и животните. Не знам защо учи икономика, при условие че екологията е неговата страст.

Понякога се караме за дребни неща, той не е много общителен, а аз имам нужда от активен социален живот. Разбира се, съобразявам се с неговите желаниа и настроения, той ми е много скъп и близък приятел. За мен е важно той да се чувства добре, тогава и аз съм добре.

- 18 Разкажете какво правихте последния път, когато бяхте с приятели. Какво щяхте да правите, но не можахте?
- 19 Разкажете какво ще правите следващия път, когато сте заедно.
- 20 Разгледайте таблиците за бъдеще време и бъдеще време в миналото.

Бъдеще време (+)	
аз	ще купя
ти	ще купиш
той / тя / то	ще купи
ние	ще купим
вие	ще купите
те	ще купят

Бъдеще време в миналото (+)	
аз	щях да купя
ти	щеше да купиш
той / тя / то	щеше да купи
ние	щяхме да купим
вие	щяхте да купите
те	щяха да купят

Бъдеще време (-)	
аз	няма да купя
ти	няма да купиш
той / тя / то	няма да купи
ние	няма да купим
вие	няма да купите
те	няма да купят

Бъдеще време в миналото (-)	
аз	нямаше да купя
ти	нямаше да купиш
той / тя / то	нямаше да купи
ние	нямаше да купим
вие	нямаше да купите
те	нямаше да купят

Бъдеще време (+?)	
аз	ще купя ли
ти	ще купиш ли
той / тя / то	ще купи ли
ние	ще купим ли
вие	ще купите ли
те	ще купят ли

Бъдеще време в миналото (+?)	
аз	щях ли да купя
ти	щеше ли да купиш
той / тя / то	щеше ли да купи
ние	щяхме ли да купим
вие	щяхте ли да купите
те	щяха ли да купят

Бъдеще време (-?)	
аз	няма ли да купя
ти	няма ли да купиш
той / тя / то	няма ли да купи
ние	няма ли да купим
вие	няма ли да купите
те	няма ли да купят

Бъдеще време в миналото (-?)	
аз	нямаше ли да купя
ти	нямаше ли да купиш
той / тя / то	нямаше ли да купи
ние	нямаше ли да купим
вие	нямаше ли да купите
те	нямаше ли да купят

21 Попълнете с правилната форма в бъдеще време.

Модел:

Той **ще плати** сметката. (платя)

- Ние _____ торта. (донеса)
- Ти _____ Вела днес? (видя)
- Тя _____ по-рано. (дойда)
- Вие _____ на концерт в сряда? (отида)
- Те _____ колата си. (продам)
- Ти _____ за училище след един час? (тръгна)
- Те _____ тази седмица? (замина)
- Ти _____ пица, нали? (поръчам)
- Знам, че вие _____ това място. (харесам)
- Ние _____ новината довчера. (кажа)
- Той _____ за час по български. (закъснея)
- Вие _____ по-късно. (обадя се)
- Те _____ храната на масата. (сложа)
- Ти _____ с нея днес, нали? (срещна се)

22 Направете изреченията от упр. 21 в отрицателна форма.

Модел:

Той **няма да плати** сметката. (платя)

23 Работете по модела.

Модел:

Ще напиша имейл.
Щях да напиша имейл.
Нямаше да напиша имейл.

- Ще поканим гости.

- Ще останат в хотела.

- Той ще спре пред блока.

- Тя ще затвори прозореца.

- Ще вземат билети.

- Ще направя кафе.

7. Вие ще изпратите ли подарък?

8. Ще се приготвя бързо и ще дойда.

9. Ще видим музея.

10. Ще започнат новия проект.

11. Ще свършим тази задача за един час.

12. Децата ще станат рано.

13. Ще дадеш ли учебника на Манол?

14. Ние ще се качим на метрото.

- 24** Прочетете текста и подчертайте непознатите думи.

Защо ни трябват приятелите?

Приятелите ни трябват, за да живеем пълноценно. Те са до нас, когато страдаме и ни боли. Опитват се да ни помогнат и успокоят. Те са с нас и когато сме щастливи. Радват се искрено за успехите и постиженията ни. Често пъти приятелите ни познават по-добре, отколкото ние се познаваме. Здравословните приятелски връзки ни трябват, за да се чувстваме приети и обичани.

Липсата на приятели води до липса на социален живот и депресия. Приятелите са нужни за здравето ни, за самочувствието ни като хора. Понякога липсата на приятели е по-опасна от наднорменото тегло и пушенето.

Днес онлайн приятелството е много популярна и предпочитана форма на социален живот за някои хора, но нищо не може да замени истинската среща между приятелите, истинската топлина на прегръдката. Общите спомени се създават не от екрана на компютъра или телефона, а от реалния живот, който е пълен със звуци, аромати и цветове.

На всеки му трябва разбиране и обич, за да е щастлив.

- 25** Прочетете текста отново и намерете изреченията с глагола ТРЯБВА.
- 26** Разгледайте таблицата с личните форми на глагола ТРЯБВА в сегашно време.

Аз трябвам на майка ми. Аз й трябвам. / Трябвам й . = = Майка ми има нужда от мене.
Ти трябваш на Иван. Ти му трябваш. / Трябваш му . = = Иван има нужда от тебе.
Той трябва на Мила и Венета. Той им трябва. / Трябва им . = = Мила и Венета имат нужда от него.
Книгата трябва на Георги. Книгата му трябва. / Трябва му книгата. = = Георги има нужда от книгата.
Ние трябваме на Петър. Ние му трябваме. / Трябваме му . = = Петър има нужда от нас.
Вие трябвате на мен и Цветан. Вие ни трябвате. / Трябвате ни . = = Ние имаме нужда от вас.
Иво и Алекс трябват на Светла. Те й трябват. / Трябват й . = = Светла има нужда от тях.

27 Трансформирайте изреченията в сегашно време по модела.

Модел:

Трябвам ти.
Не ти трябвам.

1. Трябваш ми.

2. Трябваме им.

3. Трябвате ни.

4. Трябвам ѝ.

28 Трансформирайте изреченията в бъдеще време по модела.

Модел:

Ще ти трябвам.
Няма да ти трябвам.

1. Ще му трябваш.

2. Ще им трябваме.

3. Ще ни трябвате.

4. Ще ви трябват.

29 Трансформирайте изреченията в минало време по модела.

Модел:

Трябвах ти.
Не ти трябвах.

1. Трябваше ми.

2. Трябваха ви.

3. Трябвахте ни.

4. Трябваше ни.

30 Попълнете липсващите форми на глаголите ХАРЕСВАМ и ЛИПСВАМ в сегашно време, като следвате модела.

Модел:

Харесвам му.
Не му харесвам.

1. Харесваш ѝ.

2. Харесва ни.

3. Липсват ми.

4. Липсват им.

31 Попълнете липсващите форми на глаголите ХАРЕСВАМ и ЛИПСВАМ в бъдеще време по модела.

Модел:

Ще ти липсвам.
Няма да ти липсвам.

1. Ще им харесаш.

2. Ще ви хареса.

3. Ще ми липсваш.

4. Ще му липсва.

32 Попълнете липсващите форми на глаголите ХАРЕСАМ и ЛИПСВАМ в минало време по модела.

Модел:

Харесах им.
Не им харесах.

1. Хареса ми.

2. Харесахме им.

3. Липсваше му.

4. Липсвахте ни.

33 Отбележете твърденията със СЪГЛАСЕН СЪМ, ДОНЯКЪДЕ СЪМ СЪГЛАСЕН, НЕ СЪМ СЪГЛАСЕН и се аргументирайте.

1. След няколко години ще изгубите връзка с повечето от сегашните си приятели.
2. Най-добрите приятели са тези, които се срещат най-често.
3. Колкото повече остаряваме, толкова по-малко приятели имаме и по-малко приятели ни трябва.
4. Приятелството от разстояние не е приятелство.
5. Не може да има добри приятели между хора, които са с различно ниво на образование.
6. Богатите нямат бедни приятели.
7. Родителите трябва да контролират с кого общуват децата им.
8. Животните са по-верни приятели от хората.

34 Как разбирате българските поговорки?

- За да опознаеш някого, трябва да изядеш една торба сол с него.
- С какъвто се събереш, такъв ще станеш.

35 Напишете всички поговорки, свързани с приятелството, които знаете.

36 От какво се определя начинът на общуване между хората? Отбележете кое е вярно според Вас и допълнете списъка.

- възрастта
- възпитанието
- пола
- характера
- образованието
- принадлежността към определена култура

37 Отговорете на въпросите.

1. Според Вас кой е по-добър в общуването – мъжете или жените? Защо?
2. Какви са темите за разговор при мъжете? А при жените?
3. Лесно ли се запознавате с нови хора? Как започвате разговора с тях?
4. Говорите ли с непознати в парка, на спирката, в магазина? За какво си говорите?
5. С какъв тип хора общувате най-трудно?

38 Прочетете текста и отговорете на въпросите.

Според психолозите в социалните мрежи хората често общуват по различен начин от реалния живот.

Някои предпочитат да бъдат без имена, с фалшиви профили. Често не контролират емоциите си, понякога са груби и арогантни, обиждат и нараняват другите. В реалния живот същите хора може да бъдат съдържани и поведението им да е различно.

Други хора почти никога не коментират нищо и не показват никаква реакция, дори и с емотикони.

Третият тип са тези, които винаги запазват добрия тон, те са вежливи и добронамерени.

1. Съгласни ли сте с това мнение?
2. Какво мислите за общуването в социалните мрежи?
3. Как общувате в социалните мрежи?

39 Прочетете текста и подчертайте новите думи.

ЗАЩО СЕ РАЗДЕЛЯМЕ С ПРИЯТЕЛИ?

Ето някои от най-честите причини приятелите да се разделят:

1. Хората се променят, предпочитанията и приоритетите им стават различни. Когато са ученици и студенти, имат много повече време за приятелите си, но след това започват работа, градят кариера, имат семейства, за които се грижат, и постепенно времето за приятелите намалява. Чуват се по-рядко по телефона или изобщо не се обаждат, спират да си пишат. Всяко приятелство изисква постоянство, иначе изчезва с времето, хората се отчуждават и нямат общи теми за разговор.

2. Хората се разделят и поради социални причини, някои успяват повече в живота, имат много добра работа и висок стандарт на живота, други – не. Те започват да живеят в различни светове. Това ги разделя след време.

3. Някои от хората с възрастта се променят много като характер, става трудно да общуваш с тях, постепенно започваш да ги избягваш, защото те често са нервни, непрекъснато се оплакват от различни битови и здравословни проблеми, критикуват всичко и всички. Прекалено емоционални са, разстройват се лесно, ядосват се, дори стават агресивни. Времето, прекарано с тях, се превръща в мъчение. Такова приятелство е по-добре да бъде прекъснато.

4. Често пъти се случва само единият от приятелите да търси контакт, а другият е винаги зает, никога не пише, не се обажда. Подобна връзка също постепенно умира.

40 Отговорете на въпросите.

1. Кажете други причини, поради които хората губят приятелите си.
2. Имали ли сте много близки приятели, с които сте се разделили? Какви бяха причините това да се случи? Липсваха ли ви, страдахте ли, че вече нямате връзка с тях, или ги заменихте с нови приятели?
3. Новите приятели могат ли да заменят старите приятели?

7. Новини и медии

1 Какъв тип информация хората споделят един с друг? Вие какъв тип информация споделяте най-често?

- политически и икономически новини
- човешки истории
- смешни случки
- лични преживявания
- клюки за приятели и съседи
- клюки за известни хора
- видеоклипове
- други

2 Отговорете на въпросите.

1. Кой е основният Ви източник на информация?

- вестници
- видео платформи като YouTube
- социални медии и блогове
- телевизия
- друго

2. Какви новини следите?

- култура и изкуство
- международна политика
- местни новини
- наука и технологии
- национална политика
- спорт
- финансови и икономически новини
- друго

3. Какво обикновено Ви кара да прочетете една новина?

- заглавието има отношение към интересите Ви
- заглавието е любопитно
- имате доверие на новинарския източник, който я е публикувал
- споделена е от роднина или приятел
- друго

4. Кои социални медии използвате?

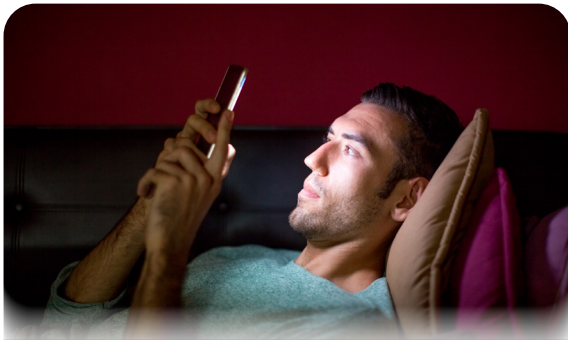
- Facebook
- YouTube
- Messenger
- Instagram
- TikTok
- друго

3 Прочетете как са отговорили българите на въпросите от упр. 2 според проучване на „Евробарометър“ от юли 2022 година. Сравнете отговорите с Вашите.

- За 86% от българите телевизията е основен източник на информация за новините, следвана от онлайн платформите за новини (60%), социалните медии и блоговете (47%), радиото (34%) и YouTube и други видео платформи (27%). Младите са по-склонни да използват интернет, а възрастните разчитат повече на телевизията.
- Най-интересните теми за българите са: национална политика (50%), финансови и икономически новини (44%), международна политика (39%), местни новини (36%), наука и технологии (31%), спорт (30%), култура и изкуство (25%).
- 60% от българите отварят онлайн новинарска статия, ако заглавието ѝ има отношение към интересите им, а за 43% е важно да имат доверие на новинарския източник, който я е публикувал, 35% – ако заглавието е интересно, 23% – ако е споделена от роднина или приятел.
- 85% от българите използват Facebook, 66 – YouTube, 62% – Messenger; 36% – Instagram, и 22% – TikTok.
- 55% от българите смятат, че много често или често попадат на дезинформация, но 57% мислят, че могат да разграничат истинските от фалшивите новини.

5 Попълнете липсващите думи в текста.

абониран, актуалните, водещите,
заглавия, новините,
сайтове, статии

Онзи ден един приятел ми каза, че съм пристрастен към новините. Бях много изненадан. Аз? Пристрастен? Е, вярно е, че всеки ден гледам _____ по телевизията, чета _____ във вестници и списания и съм _____ за няколко информационни сайта в интернет.

Да, интересувам се от _____ събития и искам да знам _____ новини в страната и чужбина. Но дали това е най-важното нещо в живота ми? Разбира се, че не. Или пък може би да?

Вероятно приятелят ми е прав. Често посещавам различни _____, за да проверявам клюките за телевизионни звезди и футболисти.

И като се замисля, около мен е пълно с екрани – на улицата, в магазините, в транспорта – така че новините са навсякъде. Където и да погледна, виждам сензационни _____ и постоянно проверявам телефона си, за да съм информиран.

Новините са навсякъде и всички изглеждат важни. Мисля, че в края на краищата приятелят ми е прав. Може би е време да си почина от новините...

6 Отговорете на въпросите.

1. Колко често четете новини?
2. Мислите ли, че има прекалено много информация?
3. Пристрастени ли сте към социалните медии? А към новините?
4. Искате ли да четете по-малко или повече новини? Защо?

7 Какви интересни новини сте чели или чули наскоро по всяка от тези теми?

- бизнес
- клюки за известни хора
- забавления
- мода
- природа и околна среда
- наука и технологии
- спорт
- пътешествия
- времето
- международни новини
- водещи новини
- политика и актуални събития

8 Прочетете информацията от списание „National Geographic“ България за двамата пътешественици Максим и Стефан Иванови.

Максим и Стефан Иванови са син и баща, които обичат да пътешестват, да предизвикват себе си и да живеят извън коловозите. Без никакъв опит в гребането, строежа на лодки и мореплаването те построяват в гаража си в София океанската гребна лодка „Неверест“, с която прекосяват Атлантическия океан през лятото на 2020 г.

Максим Иванов е роден на 25 август 2003 г. в Бразилия. Макс е ученик, обича дебатите и времето, прекарано с приятели. След експедицията Макс е вписан в книгата „Рекордите на Гинес“ с два рекорда за: „Най-млад гребец, прекошил океан“ и „Най-млад гребец в двойка, прекошил океан“.

Стефан Иванов е роден в София на 24 август 1972 г. Работи в сферата на финансите. През 2011 г. става вторият българин, преплувал Ламанша, а през 2019 г. успешно завършва един от най-трудните планински ултрамаратони с дължина 300 км и сборна денивелация от 25 000 метра. Обича природата и предизвикателствата.

9. Работете по двойки, като единият е журналист, а другият отговаря на въпросите от името на Максим или Стефан. След това разменете ролите си.
1. Как се казвате и къде сте роден?
 2. С какво се занимавате?
 3. Какво обичате да правите?
10. Отговорете на същите въпросите за себе си.
11. Прочетете първата част на интервюто на журналистката Ани Манева от сп. „National Geographic“ със Стефан Иванов. Подчертайте глаголите и определете в кое време са.

– **Преди тази експедиция никога не сте плавали. Как се учи подобно нещо в движение?**

– Преднамерено се опитахме да се свържем с най-опитните хора в гребането и мореплаването. Виктория Димитрова – нашата световна шампионка по гребане – ни научи да гребем. Свързахме се и с шестима опитни океански гребци, които ни казаха какво да вземем на борда, какви плаващи котви да си приготвим, за да предотвратим преобръщане на лодката в буря. Свързахме се и с мореплаватели. Наши навигатори на сушата бяха българският капитан Валери Петров и холандският океански гребец Ралф Тюин. Те ни даваха предизвестие за приближаващите към нас бури и заедно с тях планирахме маршрутите, така че да минимализираме шанса да минем през най-силните ветрове на ураганите.

– **За всички 105 дни в океана срещнахте ли някого?**

– Нашата идея от самото начало беше да направим експедиция, която е неасистирана. Първоначално смятахме да плаваме от Канада до Европа,

но канадците не ни пуснаха заради противоепидемичните мерки. Мислехме да тръгнем по маршрута на Христофор Колумб – от Испания до Карибските острови, но Испания също беше затворена за чужденци. В крайна сметка потеглихме от Португалия към Бразилия. Определихме Бразилия като крайна цел на експедицията, защото Макс е роден в страната, но никога не се е връщал, откакто беше на три години. Но ветровете и теченията не ни позволиха дори да се приближим до Бразилия, а плаването ни започна да се удължава.

Бяха минали повече от три месеца, откакто не бяхме виждали суша и може би много седмици, откакто не бяхме виждали кораб. А за цялото плаване не видяхме нито една ветроходна лодка, може би заради пандемията. Хората избягваха да плават, а също и заради сезона на ураганите, който е опасен за малки плавателни съдове. Всъщност „Неверест“ е първата лодка, която преминава Атлантика от изток на запад, изцяло в сезона на ураганите.

Пробвахме да акостираме във Френска Гвиана, но и това не беше възможно. Следващите четири държави също бяха затворени. Пропуснахме Суринам, Гвиана, Венецуела и дори малката островна държава Тринидад и Тобаго. Накрая се отправихме към Барбадос, но тези промени в маршрута добавиха към планираните 6000 км гребане повече от 2000 допълнителни километра. Тогава майката на Макс, моята съпруга Жени, беше твърдо решена да организира мисия „доставка на храна“. Така че една малка ветроходна лодка от Френска Гвиана преплава около 400 морски мили, за да се срещне с нас на 55-ия меридиан и 12-ия паралел и да ни достави храна за още месец и половина, въпреки че ние бяхме само на четири дни от Барбадос.

Отидох с двама приятели на морско пътешествие. _____

- 15** Прочетете втората част на интервюто със Стефан Иванов и подчертайте глаголите в минало несвършено време.

– **За какво разговарят баща и син в малка лодка насред Атлантика?**

– Това беше може би една от най-сладките части на експедицията. Знаете, с тийнейджъри човек трудно може да завърже дълъг разговор, обикновено отговарят само с „да“ и „не“. Но по време на строежа на лодката и още повече по време на плаването, ние имахме безкрайно много време, захващахме какви ли не теми. Голяма част от тях бяха подадени от Макс. В два или четири часа през нощта, когато застъпва неговата смяна, той казва: „Тате, хайде да си говорим.“ И макар че аз умирам за сън, не искам да изпусна тази възможност. Говорехме много за бъдещето. Размишлявахме какво ще представлява, кои ще бъдат професиите на бъдещето, как машините трябва хем да вършат голяма част от работата, хем да не завладеят света. И как той иска да е част от това бъдеще. Говорехме си за финансовия свят, понеже аз цял живот съм работил във финансовия сектор. Разпитваше ме какво представляват инвестиционните и пенсионните фондове. Говорехме за нежния пол. Той пък ме образоваше за стратегиите, които използва в някои електронни игри, тъй като отборът трябва да има стратегия. Споделяше с мен много нови стратегии, които му минаваха през ума. Аз пък се опитвах да му давам някои уроци за живота. Припомнях си събития

от моето детство, от годините, в които съм научил някой друг урок, опитвах се да ги споделям с него. Така че темите бяха безброй много.

– **Как минаваха дните на „Неверест“, освен гребането и вашите разговори?**

– В океана ти виждаш всеки ден различен изгрев, различен залез. Гледките на 360 градуса в един такъв момент са неповторими. Но това са гледки, които вълнуват като едно красиво изживяване. В природата на океана обаче се случва и нещо много повече от това – ти си в прегръдките на природата в момента, когато тя се вълнува, когато се появяват тропическите бури, ураганите... Нещата стават толкова страшни и толкова красиви, че ти си като в един непознат, неизвестен, вълнуващ, страховит свят и преживяванията са неповторими – всеки ден е различен. Вятърът духа от различна посока, вълните се наслаждат една върху друга. Като че ли няма два еднакви дни. И този спектакъл продължава до безкрайност.

През цялото време се грижехме за оцеляването си. Непрекъснато се случваше нещо, което застрашаваше експедицията. Соларните панели, които охраняваха електрическите батерии, които от своя страна даваха енергия на навигационните и комуникационните инструменти, се повредиха. Три от четирите соларни панела корозираха до такава степен, че електрическият кабел се прекъсна и не можехме да зареждаме батериите. Това означаваше, че нямахме електрическа енергия за машината, която пречиства океанската вода. Нямахме енергия за автопилота, който ни помагаше да управляваме руля и да имаме по-спокойно плаване сред големите вълни. Всичко това ни създаваше големи главоболия. Нямахме време за скука, ние дори нямахме достатъчно време да снимаме.

– **Как измислихте името на лодката?**

– „Неверест“ е името на лодката, което Макс измисли като игра на думи. То е съчетание от думите never, rest и Everest, а смисълът е „Никога не се отказвай, преди да стигнеш своя връх!“

16 Поставете глаголите в скобите в минало несвършено време.

Когато _____ (съм) малък, често _____ (ходя) в къщата на дядо ми и баба ми в планината. Тогава аз и родителите ми _____ (живея) в града и ги _____ (посещавам) всяко лято. Още _____ (нямам) кола и затова _____ (пътувам) с автобус. _____ (отнемам) ни цяла вечност да стигнем до селото! _____ (не ходя) там през зимата, защото _____ (имам) много сняг.

_____ (обичам) да помагам на дядо ми в градината, въпреки че сега не обичам да се занимавам с градинарство. Той никога _____ (не използвам) косачка за трева, така че _____ (трябва) да косим тревата на ръка. _____ (съм) трудно, но на мен ми _____ (харесвам).

Все още живея в същия град, но вече не ходя в планината. Дядо ми и баба ми не са вече там. Преди пет години се преместиха на друго място.

Сега пак ги посещавам през лятото, но не е толкова хубаво, колкото _____ (съм) в планината.

17 Прочетете последната част на интервюто и отбележете дали твърденията са верни или грешни.

– Имаше ли момент, в който мислехте да се откажете?

– В един момент Ралф, човекът с най-много преплавани океана и над 40 хиляди мили с гребни лодки, ни посъветва да се откажем, когато към нас се зададоха четири бури една след друга. Ние с Макс обаче бяхме подготвени, че ще срещнем бури. Обсъждахме всеки риск, но в нито един момент не сме били близо до отказване.

– Кои бяха най-тежките моменти?

– Имаше безкрайно тежки моменти, не само като физическо натоварване от борбата с теченията. Ти гребеш напред, а те се движат в обратна посока и ни връщат с километри назад. В най-добрия случай стоим на едно място. Понякога бурите продължаваха седмици наред и ни връщаха назад от целта с 50 – 70 км. Всяка буря удължаваше плаването ни с около седмица. Това е много дълъг период. Психологически е смачкващо. Но Макс си изработи стратегия за справяне с лошите новини. И в крайна сметка осъзна, че независимо от новините, ежедневието е едно и също. Трябва да гребеш на всеки два часа, независимо дали се движим в правилната посока или не. Празнувахме всеки хубав повод: „За пръв път прекосяваме 50-ия меридиан“ или „Вече сме изминали 3000 морски мили от началото“ и други такива маркери, които ме караха да осъзнавам, че се движим към целта и рано или късно ще стигнем. И всички бури ще свършат. Колко и да са силни, след няколко дни всички те отминават.

– Кои бяха най-приключенските моменти?

– Случиха се много неща. За мен може би най-интересният момент беше срещата с неидентифициран летящ обект. В една много тъмна, облачна нощ на небосклона се появи нещо като влак – една дълга гирлянда от светлини, която беше застинала дълго време на небосклона. Освен нея имаше и друга светлина, която изглеждаше едва ли не като базата, където този летящ обект щеше да кацне или откъдето беше излетял. След около 20 минути облаците закриха тези светлини и повече не ги видяхме.

За Макс пък срещата с косатките беше най-въълнуващият момент от плаването ни. Това беше негова мечта. И ето че един ден се появиха около 40 косатки. Той реши да тръгне след тях и успя да ги догони. Аз не бях сигурен дали идеята е добра. След време разбрахме, че през същата година, в района, от който бяхме потеглили ние, е имало 20 – 30 случая на

атаки от косатки на малки лодки. Няколко е жертви, но някои от лодките са били повредени, а други потопени. Опасността за нас в този момент е била реална.

– Какво изпитавате на финала на експедицията?

– В първия момент, като видиш земя, крещиш: „Земя!“ Първоначално не усетих, че това е спасението. Не възприемахме този бряг като избавление от едно корабкрушение. По-скоро земята беше символ на срещата с цивилизацията, с нашите близки. Съпругата ми Жени и дъщеря ми Лара бяха дошли да ни посрещнат в Барбадос. Ние знаехме, че те ни очакват и че тази среща вече ще бъде осъществена, след като няколко пъти трябваше да променяме крайната точка. Дълго време дори не можехме да се доближим до големия континент Южна Америка и смятахме, че има голям шанс да пропуснем малкия остров Барбадос, който е като една точица (широк е 40 км). Можехме да го подминем, ако някое течение или силен вятър ни отведе. Но когато приближихме острова на няколко десетки километри и вече го виждахме, знаехме, че срещата с любимите ни хора предстои.

– Но пък приключението приключва.

– Аз винаги съм казвал на Макс и Лара, че всичко има край – хубавата ваканция, празниците, приключенията. Но това, което остава, е семейната среда. След края на приключението ние ще бъдем безкрайно време заедно.

1. Стефан и Макс много пъти искат да се откажат.
2. По време на пътуването имат както физически, така и психологически предизвикателства.
3. Косатките не са опасни за мореплавателите.
4. Стефан и Макс не са знаели, че Жени и Лара ги чакат на Барбадос.
5. Стефан не иска пътуването да свършва.
6. Според Стефан най-важното нещо в живота е семейството.

18 Какъв въпрос щяхте да зададете на Стефан и Макс, ако бяхте журналист?

19 Дискутирайте в група въпросите. После прочетете мнението на психолозите. Съгласни ли сте с тях?

1. Какви новини обикновено сте посклонни да споделяте с приятелите и семейството си – положителни или отрицателни?
2. Какви новини предпочитате да четете – положителни или отрицателни?
3. Смятате ли, че медиите са прекалено фокусирани върху отрицателните новини? Защо?

Защо вестниците и телевизионните предавания са пълни с новини за бедствия, корупция и некомпетентност? Според психолозите, депресиращите истории всъщност ни привличат, без да си даваме сметка за това. Въпреки че казват, че предпочитат положителни истории, обикновено хората избират негативни новини – за неуспехи, скандали и др. – вместо неутрални или положителни истории. Обяснението на психолозите е, че в процеса на еволюцията ние е трябвало да реагираме по-бързо на опасности и затова забелязваме лошото по-бързо и му обръщаме повече внимание.

20 Прочетете текста на стр. 77 и отговорете на въпросите.

1. Публикувате ли коментари за новини онлайн?
2. Споделяте ли новини онлайн?
3. Споделяли ли сте снимка или новина, която по-късно се е оказвала фалшива?
4. Четете ли блогове и слушате ли подкасти? Какви?
5. Случвало ли се е да научите водеща новина от Фейсбук или Твитър, преди да я съобщят по телевизията?
6. Какъв трябва да бъде добрият журналист или репортер според Вас?
7. Искате ли да бъдете журналист? А блогър или инфлуенсър? Защо?

ВСЕКИ Е ЖУРНАЛИСТ

Какво е журналист? Какво отличава журналистите от специалистите по връзки с обществеността, блогърите, инфлуенсърите? И дори от обикновените хора, които споделят мнението си по разнообразни теми в социалните мрежи или качват снимки и видеа от мястото на събитието? Има ли значение къде публикуваме, дали ни плащат за това, дали предлагаме само „обективни“ факти или предоставяме и собствени анализи и идеи?

Доскоро границите между журналистите и останалите хора изглеждаха сравнително ясни. Журналисти бяха тези, които работят за „новинарски“ организации, другите бяха аудитория и пасивни потребители на информация.

Тези дни отминаха. Благодарение на интернет, границите между журналистите и другите хора, които разпространяват информация, идеи и мнения сред широка аудитория, се размиха.

В миналото журналистите пишеха за вестници, списания или подготвяха новини за радио- и телевизионни компании. В днешно време те работят основно в онлайн пространството.

Много от новинарските медии вече приемат статии и от автори, които не са професионални журналисти. Следователно самите те разширяват определението на думата „журналист“. Всеки, който има знания и информация, може да публикува. Формалното образование по журналистика вече не е необходимо условие, за да бъдеш журналист. С бурното развитие на изкуствения интелект през последните години много от статиите всъщност дори не са писани от хора.

Тъй като светът става все по-глобален, нашите мрежи и общности се разширяват. „Новинарската лента“ комбинира информацията от различни източници – утвърдени новинарски медии, популярни инфлуенсъри и блогъри, наши приятели и познати.

Някои казват, че информацията, която получаваме чрез приятелите си в платформите на социалните медии, е ненадеждна, защото не е проверена. Други твърдят точно обратното – че „обективна журналистика“ вече не съществува, тъй като новинарските медии са зависими от различни бизнес и политически интереси и служат основно за пропаганда.

Информационният поток, който ни залива ежедневно, е огромен. Така способността за критическо мислене и разпознаването на фалшивите новини става все по-важна. Всички сме в една или друга степен журналисти, но да не забравяме, че освен това и преди всичко сме читатели.

8. Ваканции и развлечения

1 За какво мислите, когато чуете думата „ваканция“? Допълнете списъка.

- почивка
- пътуване
- билети и паспорт
- забавления, развлечения
- багаж
- нови места
- културни и природни забележителности
- хотели, къщи за гости
- ресторанти, кафета
- шум, хора
- спокойствие и тишина
- друго

2 Прочетете текста и след това отговорете на същите въпроси.

Ади работи в туристическата агенция „Ваканция за теб“. Тя зададе няколко въпроса на Павел, Саша и Невена, които са пътували с агенцията няколко пъти.

1. Как предпочитате да пътувате?

Павел: Със самолет! Понякога се обръщам към Вашата агенция, за да ми направите резервация, или приятелката ми търси билети онлайн. Тя намира много евтини билети. За мен обаче ниската цена не е определяща, много по-важно е в колко часа самолетът излита или пристига. Особено неприятно е, когато няма директен полет и трябва да чакаш дълго време на летището или обратното – разполагаш с половин час между двата полета и има голяма вероятност да изпуснеш втория. Въпреки че често има отменени полети и закъснения, за мен

това е най-предпочитаният транспорт.

Саша: Обичам да пътувам и да прекарвам ваканциите си на различни места. Любимият ми транспорт е влакът и винаги, когато имам възможност, пътувам с влак. За мен е голямо удоволствие да наблюдавам как се сменя пейзажът, да се наслаждавам на природата, да слушам ритмичния шум на колелата. За съжаление, не навсякъде този вид транспорт е развит добре. Обичам да пътувам и с автобус, но не на много дълги разстояния.

Невена: Предпочитам да пътувам с кола, обичам и да шофирам, и да се возя. Когато си с кола, всичко зависи от теб – кога да тръгнеш, къде да спреш, колко време да останеш. В последния момент можеш да промениш плановете си. Харесва ми, че имам избор и се чувствам свободна. Всеки друг транспорт ме ограничава, но понякога пътувам и с Вашата агенция. Екскурзиите са много добре организирани и интересни.

2. Къде предпочитате да отседате?

Павел: Предпочитам хотелите, винаги търся не много скъпи хотели, но с добра локация. Понякога вземам и апартамент под наем, ако оставам за по-дълго време.

Саша: Харесвам хостелите, там е много забавно, може да срещнеш хора от цял свят и не е скъпо.

Невена: Предпочитам да бъда в къща за гости, ако има такава възможност. Много е уютно, научаваш повече за културата и традициите на страната.

3. За колко време предпочитате да пътувате?

Павел: Зависи от мястото, където отивам, но предпочитам дълга ваканция, поне 10 дена. Така можеш наистина да опознаеш мястото, където си отишъл. Аз лично предпочитам да прекарвам повече време на едно и също място, а приятелката ми иска да пътуваме през цялото време и това е повод за разногласия помежду ни.

Саша: Работа много и нямам време

за дълги почивки. Обикновено между 3 и 5 дена. Ако дестинацията е подалечна, предпочитам пътуването да е организирано от агенция. Така се чувствам по-спокойна.

Невена: Зависи от сезона и парите, които имам. В чужбина не пътувам често, но из България – поне един път в месеца за 3 – 4 дена. Има прекрасни места, до които можеш да отидеш само с кола. Няма много туристи и това ги прави особено привлекателни за мен.

4. С кого предпочитате да пътувате и да почивате?

Павел: С приятелката ми. Понякога пътуваме и с други приятели. Нямам нищо против и сам да пътувам, но не често.

Саша: Със сестра ми или с приятелки.

Невена: О, различно – сама, с приятели. От време на време вземам и родителите си. Те са възрастни, не пътуват сами и много се радват, когато отиваме някъде заедно.

5. От какво се притеснявате, когато пътувате?

Павел: Притеснявам се, че може да бъда обран и да остана без документи, телефон и пари на непознато място. Е, разбира се, ако съм с агенцията Ви, мога да разчитам на нея.

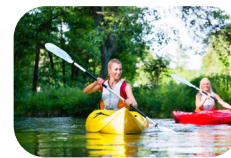
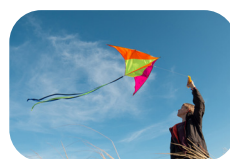
Саша: Понякога се притеснявам за качеството на храната, също имам алергия към насекоми, особено комари и пчели. Приятелите ми много често ходят на палатка, спят в спални чували, забавляват се много, но това не е за мен.

Невена: Притеснявам се, че мога да се разболея и съм на чуждо място. Също така не спя добре, когато не съм вкъщи, и често се чувствам уморена, но предпочитам да не мисля за тези неща, а само колко хубава ваканцията ме очаква.

Ади благодарни на тримата за отделеното време и предложи да им изпрати най-новите оферти на агенцията – интересни предложения за екзотични ваканции по света.

4 Напишете активностите под картинките.

полет с балон, конна езда, гмуркане, каяк, рафтинг, водни ски, катерене на стена, алпинизъм, планинско колоездене, къмпинг, бърнджи скокове, плаване с лодка, пускане на хвърчило, каране на кънки

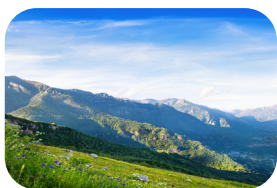
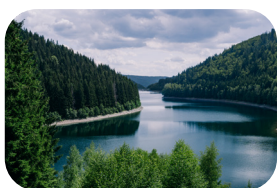

3 Как се забавлявате, когато сте на почивка? Какво правите?

5 Отговорете на въпросите.

1. Кои от заниманията от упр. 4 може да определите като:
 - опасни
 - трудни
 - лесни
 - скучни
 - интересни
 - вълнуващи
 - полезни за здравето
2. Ако имате възможност, кои от тях ще изберете по време на ваканцията си?
3. Каква почивка обичате – по-динамична или по-спокойна? Защо?

6 Кои от показаните места на снимките Ви харесват за ваканция? Ако отидете там, какво ще правите?

7 Отговорете на въпросите.

1. Къде обикновено ходите на почивка?
2. Как предпочитате да организирате пътуването си – чрез туристическа агенция или самостоятелно?
3. Носите ли много багаж? Направете списък на най-важните неща, които носите, когато пътувате.
4. Колко време приготвяте багажа си?
5. Какви чувства изпитвате преди пътуване?

8 Разкажете за последната си ваканция, като отговорите на въпросите.

1. Къде бяхте?
2. Как отидохте дотам?
3. С кого бяхте?
4. Какво видяхте?

9 Прочетете текста и отговорете на въпросите.

ИДЕАЛНАТА ВАКАНЦИЯ

Цвета е журналистка в известното списание за туризъм „Светът е наш!“. Списанието излиза всяка седмица и дава подробна информация за различни интересни места по света и в България, където хората могат да прекарат ваканцията си и да останат доволни. За Цвета е особено важно да знае как хората си представят идеалната ваканция, какво точно очакват от пътуванията си. От няколко дена тя прави проучване, като интервюира различни хора както на живо, така и онлайн. Ето част от отговорите:

Тодор: Идеалната ваканция? Тя винаги е съчетание между вода и хубаво време. За почивка избирам острови, където е топло и може да прекараш целия ден на плажа. Искам безкрайно лято и много слънце!

Слав: Аз се интересувам от културните и историческите забележителности. Искам да посетя всички известни музеи, да науча за историята и културата на мястото, където съм. Аз съм учител по история и не пропускам възможност да видя всичко, свързано с историята, така че идеалната ваканция е, когато мога да съчетая почивката и посещенията на местата, които ме интересуват.

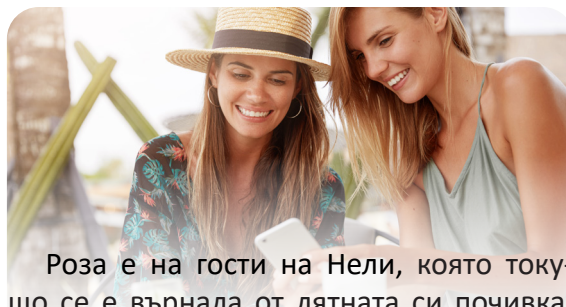
Рада: За мен идеалната почивка е на море. Обичам да се разхождам по брега, да се пека на слънце, да плувам, да слушам вълните, да пия сутрин кафе на тераса с изглед към морето. Винаги търся повод да говоря с местните хора, да разбере как живеят, какво ги вълнува. Обичам да общувам с различни хора.

Стефан: За мен всяка ваканция е идеална. Няма значение къде отивам или колко време ще прекарам там. Всичко ми е интересно. Всяко пътуване ме променя – научавам и виждам нови неща. Много обичам да пътувам както в България, така и в чужбина. Най-много ми допадат ваканциите сред природата.

Рени: За моето семейство кулинарният туризъм е много привлекателен. Съпругът ми и аз сме готвачи и се опитваме да комбинираме професионалните си интереси и ваканциите. Не пропускаме възможност да опитваме типичните ястия от кухнята на страната, в която пътуваме. Избираме уютни и малки ресторанти, където предлагат местна храна и ако е възможно, събираме различни рецепти. Преди да пътуваме, четем подробно за кулинарната култура на мястото, където отиваме.

1. Вие от какво се интересувате, когато пътувате?
2. Опишете как си представяте идеалната лятна ваканция. А идеалната зимна ваканция?
3. Опишете идеалния спътник за прекарване на чудесна почивка.
4. Какво Ви липсва, когато пътувате?
5. Разкажете за пътуване, което Ви е променило.
6. Къде не сте били и искате да отидете и защо?

10 Прочетете диалога и подчертайте условните изречения.

Роза е на гости на Нели, която току-що се е върнала от лятната си почивка. Роза няма търпение да разбере как приятелката ѝ е прекарала ваканцията си и също да сподели за своята.

Роза: Е, хайде, разказвай! Как беше?

Нели: Невероятно! Бях на море в Несебър. За съжаление, останах само една седмица. Ако имах повече свободно време, щях да остана поне две седмици. Както знаеш, винаги съм мечтала да имам собствен апартамент на морето. Ако имах пари, щях да купя малък апартамент там. Много ми харесва градът. Сигурна съм, че ако живеех там, щях да се чувствам по-добре.

Роза: Ако си намериш работа там, може да се преместиш.

Невена: Да, ако имах хубава работа, нямаше да се колебая. А ти как прекара почивката си?

Роза: Ние с Ангел бяхме на гости на приятели в едно планинско село. Беше много приятно. Всеки ден Ангел и приятелите ни правеха преходи в планината, а аз предпочитам да се разхождам из селцето и да чета книги на терасата на къщата. Всъщност, ако не ме болеше кракът, щях да ходя с тях. Преди да тръгнем за почивката, паднах лошо и си навехнах крака. Сега вече съм добре.

Невена: Виж какви стари снимки намерих. Тук сме в четвърти клас с Добри и Венета? Помниш ли ги?

Роза: Помня ги, разбира се. Венета рисуваше много добре. Ако беше учила в художествено училище, щеше да стане много добра художничка. А Добри плуваше като риба. Ако беше тренирал плуване, щеше да стане шампион. Той мечтаеше за това.

Невена: Е, нещата се променят, ние също избрахме професии, които не бяха детските ни мечти.

- 11** Разгледайте различните условни структури – образуването и значенията им.

Условни изречения

1. Реално условие за бъдещ момент

Ако + сегашно време + бъдеще време

Ако говоря български, **ще имам** много приятели. (+)

Ако не говоря български, **няма да имам** много приятели. (-)

Ако говориш български, **ще имаш ли** много приятели?

2. Нереално условие за сегашен или минал момент

Ако + минало несвършено време + бъдеще време в миналото

Ако говорех български, **щях да имам** много приятели. (+)

Ако не говорех български, **нямаше да имам** много приятели. (-)

Ако говореше български, **щеше ли да имаш** много приятели?

3. Нереално условие само за минал момент

Ако + минало предварително време + бъдеще време в миналото

Ако бях говорил български, **щях да имам** много приятели. (+)

Ако не бях говорил български, **нямаше да имам** много приятели. (-)

Ако беше говорил български, **щеше ли да имаш** много приятели?

- 12** Работете по модела.

Модел:

Ако отида на море, **ще плувам** много (плувам).

1. Ако тя учи, _____ изпита. (взема)
2. Ако имат време, те _____ . (помогна)

3. Ако дойде, _____ торта. (ям)
4. Ако посетите Атина, _____ Акропола. (видя)
5. Ако вали, те _____ вкъщи. (остана)
6. Ако получа отговор, _____ . (обадя се)
7. Ако свършат работа навреме, _____ на танци. (отида)
8. Ако имам пари, _____ . (не работя)
9. Ако не намеря пари, _____ . (не пътувам)

- 13** Работете по модела.

Модел:

Ако работех повече, **щях да имам** повече пари. (имам)

1. Ако ти говореше английски, _____ по-добра работа. (намеря)
2. Ако имаха свободно време, _____ до Рим. (пътувам)
3. Ако живееш в Италия, _____ пица всеки ден. (ям)
4. Ако той беше по-млад, _____ работата си. (сменя)
5. Ако можеха, _____ кредит от банката. (взема)
6. Ако тя знаеше, _____ . (кажа)
7. Ако ти наистина мислеше за мен, _____ . (обадя се)
8. Ако тя можеше, _____ . (дойда)
9. Ако имахме пари, _____ тази малка къща. (не купя)
10. Ако познавахте добре града, _____ бързо адреса. (открива)

- 14** Работете по модела.

Модел:

Ако тя беше обяснила по-добре, **щях да разбера**. (разбера)

1. Ако беше тръгнал навреме, той _____ . (не закъснея)
2. Ако бяхме пристигали 10 минути по-рано, _____ влака. (хвана)
3. Ако бях получила парите, _____ това палто. (купя)
4. Ако беше чула телефона, Катя _____ . (отговоря)
5. Ако Симеон беше пушил по-малко, _____ по-добре. (съм)
6. Ако бях спала 8 часа, _____ чудесно. (чувствам се)
7. Ако бяха подписали договора, _____ пари за проекта. (получа)

15 Работете по модела.

Модел:

Ако **чета** книги, **ще знам** много.
Ако **четях** книги, **щях да знам** много.
Ако **бях чел** книги, **щях да знам** много.

1. Ако работиш, ще имаш пари.

2. Ако пишете на български добре, ще имате висока оценка на изпита.

3. Ако ходим редовно на курс по български, ще научим езика добре.

4. Ако правят гимнастика всеки ден, ще се чувстват по-добре.

5. Ако ставам рано, ще имам време.

6. Ако се обаждаш всеки ден на майка ми, тя ще е много щастлива.

16 Довършете изреченията.

1. Ако знаех, _____

2. Ако зависеше от мен, _____

3. Ако бях сигурен, _____

4. Ако се грижех, _____

5. Ако учех, _____

6. Ако четях, _____

7. Ако пишех, _____

17 Довършете изреченията.

1. Ако можех да летя, щях да _____
_____.
2. Ако можех да летя, нямаше да _____
_____.
3. Ако бях с десет години по-млад/а, щях да _____
_____.
4. Ако бях с десет години по-млад/а, нямаше да _____
_____.
5. Ако бях милионер, щях да _____
_____.
6. Ако бях милионер, нямаше да _____
_____.
7. Ако бях невидим/а, щях да _____
_____.
8. Ако бях невидим/а, нямаше да _____
_____.
9. Ако бях много известен/ известна, щях да _____
_____.
10. Ако бях много известен/известна, нямаше да _____
_____.
11. Ако можех да върна времето назад, щях да _____
_____.
12. Ако можех да върна времето назад, нямаше да _____
_____.
13. Ако бях супермен, щях да _____
_____.
14. Ако бях супермен, нямаше да _____
_____.

18 Какво ще кажете и направите, ако:

1. получите сметка, в която е включено ястие, което не сте поръчвали и не сте яли;
2. сервитьорът разлее чаша кафе върху Вас;
3. опитате сервираното ястие и то е твърдо солено;
4. сервираната супа е студена;
5. резервирате маса за вечеря, но когато отидете, се окаже, че масата е заета и грешката е на ресторанта, но в момента всички маси са заети.

1. в салона на киното откриете, че на мястото Ви е седнал друг човек; показвате му билета си, но той отказва да стане, а филмът започва след няколко минути.

1. пазарувате в супермаркет и когато се върнете вкъщи, видите, че сте забравили част от покупките си;
2. купите пакетирани плодове и вкъщи откриете, че повечето от тях са развалени.

1. рано сутринта видите, че някой е разбил колата Ви;
2. климатикът Ви спре да работи в събота сутринта, а навън е 36 градуса;
3. съседите Ви често правят купони и вдигат много шум;
4. кучето на съседите Ви лае много силно и не можете да спите през нощта;
5. Вашата съседка Ви помоли да се грижите за кучето ѝ през уикенда, но Ви се страхувате от кучета.

1. тръгнете за работа и след 20 минути в колата се сетите, че сте забравили котлона включен;
2. отидете на работа и видите, че колегата Ви е в много лошо настроение.

1. получите подарък от приятел, но не го харесвате;
2. близък приятел е имал рожден ден, но Вие сте забравили да го поздравите и се сецтате няколко дена след рождения ден;
3. приятел е взел от Вас пари назаем преди няколко месеца, не ги връща и не споменава нищо за заема, а уговорката е била да върне парите след една седмица.

1. отидете на гости на колега и започнете да кихате – той има котка, а Вие сте алергичен;
2. отидете на гости и храната, която Ви е сервирана, има ужасен вкус;
3. отидете гости на приятел, на масата има красива скъпа ваза, вие я вземате, за да я разгледате по-добре, но я изпускате и тя се счупва на парчета;
4. отидете на гости и, без да искате, разлееете чаша вино на бялата покривка на масата.

19 Отговорете на въпросите.

1. Ако можехте да се родите в друг век, коя епоха щяхте да изберете?
2. Ако имахте право на три желания, какви щяха да бъдат те?
3. Ако можехте да бъдете на друго място, къде щяхте да бъдете и защо?
4. Ако бяхте най-влиятелният човек в света, какво щяхте да направите?

20 Прочетете текста и отговорете на въпросите.

ФЕСТИВАЛИТЕ В БЪЛГАРИЯ

В България се провеждат много фестивали по всяко време на годината. Те са свързани с традиционните занаяти, с богатия български фолклор или националната кухня. Посещават се от много българи и чужденци.

Международният фестивал „Сурва“ в Перник представя традиционни народни игри и обичаи с маски. Празникът популяризира древна българска фолклорна традиция. Участниците в игрите се наричат сурвакари и кукери. Зимните и предпролетните игри с маски символизират смяната на старата с новата година и събуждането на природата за нов живот. Те носят пожелания за здраве, плодородие и мирна година. За първи път фестивалът се организира през 1966 г., като тогава участниците са били само от Перник и съседните села. За тях това е бил зимен карнавал, типичен за района. Постепенно става национален фестивал, а от 1985 г. е със статут на международен. През 2014 г. фестивалът „Сурва“ е в класацията на National Geographic за световни зимни топ дестинации. Фестивалът се провежда всяка година последната събота и неделя на месец януари. Два дена в центъра и по улиците на града групи от цялата страна представят древни ритуали и игри в неповторими костюми и маски. Това е един бляскав спектакъл от цветове и звуци. В България се провеждат много сурвакарски и кукерски игри както в селата, така и в градовете.

Българският национален фолклор е паметта и духът на българите през вековете. Песните, танците и музиката са огромно богатство. Един от начините да се запазят живи традициите са фестивалите, които се провеждат на много места из страната и се радват на голям успех. В историческия град Копривщица се организира Национален събор (фестивал) на народното творчество. Той се провежда на пет години в началото на месец август в красива местност над града. На фестивала могат да вземат участие певци, музиканти, танцьори, които изпълняват автентичен български фолклор. Участниците са от цялата страна, както и българи, които живеят в чужбина, и чужденци, които обичат българския фолклор. Изпълнителите обикновено представят програма, основана на фолклора в района, от който идват. Съборът е организиран за първи път през 1965 г. и бързо започва да привлича хиляди туристи от страната и чужбина.

От кулинарните фестивали най-известни са фестивалът на черешата, на сливата, на лютеницата, на баницата, на боба, на киселото мляко. Основна цел на фестивалите са както да се популяризират кулинарните традиции, така и гостите да се забавляват. На всички фестивали има разнообразна програма, вкусна храна, състезания, музика и танци.

1. Били ли сте на фестивали в България? Разкажете какви са впечатленията Ви.
2. Разкажете за известни фестивали в страната Ви.

9. Мечти

1 Прочетете текста и отговорете на въпросите.

Казвам се Милена. Уча в Природоматематическата гимназия в София.

Още не съм решила със сигурност какво точно искам да следвам. Двоумя се между две специалности – Биология и Медицина.

Бих кандидатствала Биология, защото, когато завърша университета, бих могла да работя в няколко сфери – като преподавател, лабораторен изследовател, инженер по биомедицински устройства или в областта на генетиката. Навярно бих избрала да се занимавам с генетични проучвания. Това е толкова интересно и перспективно!

От друга страна, ако се подготвя отлично не само по биология, но и по химия, бих се опитала да вляза в Медицинския университет. Ако ме приемат, бих могла да уча или медицина, или фармация, или дентална медицина – има избор. Детската ми мечта беше да стана хирург. Сега обаче съм малко разколебана, защото повече ме влече научната работа.

Може би в крайна сметка бих предпочела да завърша Биология. Предполагам, че бих станала добър специалист по медицинска генетика. Звучи примамливо и много вълнуващо.

1. Между какви две специалности се колебае Милена?
2. Какво може да работи, ако завърши Биология?
3. А ако завърши Медицинския университет?

2 Разгледайте таблиците за образуване и употреба на условно наклонение.

Условно наклонение (+)	
аз	бих слушал/а
ти	би слушал/а
той / тя / то	би слушал/а/о
ние	бихме слушали
вие	бихте слушали
те	биха слушали

Условно наклонение (-)	
аз	не бих слушал/а
ти	не би слушал/а
той / тя / то	не би слушал/а/о
ние	не бихме слушали
вие	не бихте слушали
те	не биха слушали

Условно наклонение (+?)	
аз	бих ли слушал/а
ти	би ли слушал/а
той / тя / то	би ли слушал/а/о
ние	бихме ли слушали
вие	бихте ли слушали
те	биха ли слушали

Условно наклонение (-?)	
аз	не бих ли слушал/а
ти	не би ли слушал/а
той / тя / то	не би ли слушал/а/о
ние	не бихме ли слушали
вие	не бихте ли слушали
те	не биха ли слушали

Ако **уча**, **ще** взема изпита.
 Ако **учех**, **щях** да взема изпита.
 Ако **бях** **учил**, **щях** да взема изпита.
 (сигурен съм)

Ако **уча**, **бих** **взел** изпита.
 Ако **учех**, **бих** **взел** изпита.
 Ако **бях** **учил**, **бих** **взел** изпита.
 (не съм сигурен)

3 Попълнете с БИХ / БИ / БИ / БИХМЕ / БИХТЕ / БИХА.

Модел:

Биха купили пиано на сина си. (те)

1. _____ яла палачинка за закуска. (тя)
2. _____ пътувал със самолет до Италия. (аз)
3. _____ ли живели на село? (Вие)
4. _____ ли излязла тази вечер с мен? (ти)
5. _____ отишли на почивка във Варна. (ние)

4 Подредете в изречения.

1. семейството / би / за / всичко / направил / той / си

2. ли / на / помогнали / жена / в / багажа / бихте / възрастната / качи / да / си / автобуса

3. се / Черни / бих / връх / сам / изкачил / зимата / на / през

4. тази / но / време / тя / би / на / дошла / няма / театър / вечер

5 Трансформирайте в множествено число по модела.

Модел:

Аз бих живял на село. Ние бихме живели на село.

1. Ти би вървял пеша.
Вие _____.
2. Той би гледал филма.
Те _____.
3. Аз бих поръчал торта.
Ние _____.
4. Тя би излязла на разходка.
Те _____.

6 Поставете правилните форми на БИХ или БЯХ.

Модел:

Когато гостите дойдоха, аз вече **бях** сложила масата.

1. Ако не съм толкова уморена, _____ отишла на концерта.
2. Ако печеля повече пари, _____ купил нова кола.
3. Преди да започне лекцията, студентите вече _____ влезли в залата.
4. Тя _____ помогнала на учениците, ако има време.
5. Още не _____ излязъл навън, когато заваля дъжд.
6. Ако имахме възможност, _____ посетили Флоренция.
7. Когато пристигнаха на летището, самолетът вече _____ излетял.

7 Отговорете на въпросите, като следвате модела.

Модел:

– Ще дойдеш ли с мен в парка?
– **Искам да дойда / Бих дошъл**, но имам среща с едно момиче.

1. – Ще платиш ли сметката?
– _____
но нямам пари у мен.
2. – Ще купите ли билети за кино и за нас?
– _____,
ако има достатъчно билети.
3. – Те ще се върнат ли по-рано тази вечер?
– _____,
но не знаят дали ще успеят.
4. – Тя ще учи ли медицина?
– _____,
ако я приемат в университета.
5. – Вие ще отидете ли на екскурзия в Индия?
– _____,
ако намерим евтини билети.

- 8 Трансформирайте от бъдеще време в условно наклонение по модела.

Модел:

Сигурен съм, че ще уча италиански език.
Бих учил италиански език, но не съм сигурен.

1. Сигурни сме, че ще отидем на концерт.

2. Сигурен е, че ще излезе с приятели довечера.

3. Сигурни са, че ще дойдат на купона.

4. Сигурна е, че ще остане вкъщи днес.

- 9 Работете по модела.

Модел:

Не знам какво да правя.
Ти какво би направил?

1. Не знам къде да отида на преглед.

2. Не знам какво да купя за рождения ми ден.

3. Чудя се кога да замина на екскурзия.

4. Чудя се как да му кажа новината.

- 10 Работете по модела.

Модел:

Защо се връщаш толкова късно?
Би трябвало да се върнеш по-рано.

1. Защо учиш толкова малко?

2. Защо говориш толкова високо?

3. Защо ядеш толкова много?

4. Защо ходиш толкова бавно?

- 11 Подчертайте условните изречения с АКО и ПРИ УСЛОВИЕ ЧЕ.

Братовчед ми Георги предложи да отидем на ски в Банско през почивните дни. Казах му, че бих отишъл с него, ако дойде и приятелката ми. Той се съгласи веднага.

В петък заваля пухкав сняг и в събота сутринта отидохме в града. Карахме ски до вечерта. Уморихме се и огладняхме много. Искахме да намерим някое хубаво заведение с вкусна храна.

Георги предложи любимата си механа и каза, че би дошъл с нас, само при условие че отидем там. Разбира се, приехме предложението му.

На следващия ден се прибрахме в София. Бихме отишли отново в Банско, ако имаме свободно време.

- 12 Сложете глаголите в скоби в условно наклонение.

Модел:

Ако вали сняг, те биха карали ски.
(карам)

1. Ако грее слънце, тя _____ на плаж. (отида)
2. Ако имах повече пари, _____ по света. (пътувам)
3. Ако валеше дъжд, ти не _____ (изляза).
4. Ако беше учил повече, той _____ в университета. (вляза)
5. Ако можехме, _____ повече гости. (поканя)

13 Работете по модела.

Модел:

Ако имах възможност, **щях да помогна** на приятелите си.

Ако имах възможност, **бих помогнал** на приятелите си.

1. Ако знаех адреса на Иван, щях да отида у тях на гости.
Ако знаех адреса на Иван, _____.
2. Ако имах много пари, щях да обиколя света.
Ако имах много пари, _____.
3. Ако говорех добре английски, щях да кандидатствам за работа в американска компания.
Ако говорех добре английски, _____.
4. Ако посещавах лекциите редовно, щях да имам отлични оценки.
Ако посещавах лекциите редовно, _____.

14 Поставете глаголите в първите скоби в условно наклонение, а глаголите във вторите скоби – в нужното лице.

Модел:

Аз бих направила (направя) торта, ако ти купиш продукти. (купя)

1. Той _____ (съм) много доволен, ако шефът му _____ (увелича) заплатата.
2. Тя _____ (омъжа се) за него, ако той ѝ _____ (предложа)
3. Ние _____ (танцувам) с вас, ако вие ни _____ (поканя)
4. Ти _____ (ям) баница с тиква, ако баба ти _____ ? (направя)

15 Разгледайте примерите за употреба на условно наклонение за изразяване на учтива молба.

Може ли да ми дадете едно меню? =
Извинете, бихте ли ми дали едно меню?

16 Трансформирайте изреченията по модела от упр. 15.

1. Господине, може ли да затворите прозореца? Много е студено.

2. Госпожо, може ли да ми подадете солта?

3. Може ли да затворите вратата? Става течение.

4. Може ли да ми донесете сметката?

5. Може ли да ми помогнете да кача багажа?

6. Може ли да говорите по-тихо?

7. Може ли да ми дадете програмата на концерта?

8. Може ли да се обадите по-късно?

17 Вижте примерите за съгласуване при употреба на условно наклонение за изразяване на учтивост.

Извинете, господине, бихте ли ми казали къде е метростанция „Сердика“?
Извинете, госпожо, бихте ли подписали документите?

18 Работете по модела.

Модел:

Дайте ми един билет!
Бихте ли ми дали един билет?

1. Кажете ми къде е улица „Калоян“!

2. Направете ми един сандвич!

3. Отговорете на имейла ми!

4. Елате в офиса!

5. Преместете се на другия стол!

- 19** Вижте примерите за словоред на изречения в условно наклонение с кратки местоимения винителен и дателен падеж.

Бих изпил **кафето**. =
Бих **го** изпил.

Бихме благодарили **на приятелите си**. =
Бихме **им** благодарили.

Би **ли** затворил **прозореца**? =
Би **ли го** затворил?

Биха **ли** купили **книгата на детето**? =
Биха **ли му я** купили?

- 20** Работете по модела.

Модел:

Бих гледал **филма** пак.
Бих **го** гледал пак.

1. Бихме помогнали на Иво.

2. Не биха купили скъпата кола.

3. Бихте ли ми дали книгата?

4. Не бих казал на Нина телефонния си номер.

5. Би ли препоръчал тази книга на Марио?

6. Бихме благодарили на Михаела за подаръка.

7. Той би гледал новия спектакъл.

8. Биха написали доклада до края на седмицата.

9. Аз бих се обадил на брокера от агенция „Нов дом“.

10. Учителката би обяснила отново трудната граматика на учениците.

- 21** За какво най-често мечтаят хората? Ето някои идеи. Продължете списъка.

- да са здрави;
- да имат интересна работа;
- да имат хубав дом;
- да пътуват по света;
- да се радват на живота;
- да намерят истинската любов;
- да има мир по света.

- 22** Вие за какво мечтаете?

- 23** Променят ли се мечтите с възрастта?

- 24** Прочетете текста за мечтата на петгодишния Васко и отговорете на въпросите.

Учителката: Васко, какъв искаш да станеш, като пораснеш?

Васко: Ако знаете само как си мечтая да стана капитан на риболовен кораб, защото много обичам да ям риба. Ще нося капитанска шапка и униформа с пагони. Ще поканя всичките си приятели да станат моряци и рибари в моя кораб. Баба може да бъде главният готвач, защото готви много вкусно (пръстите да си оближеш), а мама и сестра ми ще са помощник-готвачи. Храната е много важна за моряците, защото те се трудят много и са винаги гладни.

Корабът ми ще е огромен. Ще хващаме много риба с рибарски мрежи, също огромни. Дори можем да хващаме и китове. Ще обиколим всички морета и океани. Ще стигнем и до Арктика, и до Антарктида. Много обичам да гледам документални филми за Северния и Южния полюс, знам много неща за тях. Ето например ще ви задам един въпрос: Защо белите мечки не ядат пингвини?

Не знаете ли? Сега ще ви помогна. Много просто – защото белите мечки живеят в Арктика, а пингвините – в

Антарктида и така те никога не се срещат.

Когато ни се ядат пресни плодове, ще спираме до някой екзотичен остров и ще си берем много банани, кокосови орехи, манго и други вкусни плодове. А може и да си вземем с нас и няколко малки маймунки. Те ще ни забавляват, когато ни стане скучно.

Понякога ще се гмуркаме в прозрачната вода и ще гледаме морското дъно. Тъкмо ще намеря красиви рибки за аквариума си.

Аз ще бъда много строг, но справедлив капитан, също като татко. Ако някой от екипажа не ме слуша, няма да му позволявам да си играе с маймунките три дни. И мен така ме наказват сега – три дни без любимите игри.

Ех, кога най-после ще стана голям! Ако сега бях на 25 години, не се съмнявайте, че щях да бъда най-великият капитан!

1. За какво си мечтае Васко?
2. Какви дрехи ще носи?
3. Докъде ще стигне с кораба?
4. Защо белите мечки не ядат пингвини?
5. Защо Васко иска да си вземат маймунки от острова?
6. Какъв капитан ще бъде той?
7. Как ще наказва непослушните моряци?

25 Разкажете за Вашите детски мечти. Осъществиха ли се някои от тях?

26 Прочетете какво разказва за себе си Александър – млад мъж на 27 години, и отговорете на въпросите.

Журналист: За какво си мечтаете най-много?

Александър: Аз съм млад човек и си мечтаю за много неща, но най-силното ми желание е да летя до Марс. Изненадах ли Ви? Това вече не е фантазия, а нещо съвсем реално. Може би сте чували,

че има желаещи за това далечно пътешествие, а една холандска компания е започнала да набира кандидати за това пътуване. Ето на какви въпроси трябва да отговорят те в мотивационното си писмо.

- Защо искате да отидете до Марс?
- Как определяте чувството си за хумор?
- Какво Ви прави перфектният кандидат за мисия до Марс?

На първия въпрос бих отговорил, че съм много любознателен човек. Това, което знаем за нашата планета Земя, не ми е достатъчно. Бих искал да разбера какво има и отвъд нея. Не само да знам, но и да го видя. Как иначе бих го видял, ако не отида лично там.

Що се отнася до втория въпрос, самият факт, че мечтая не за земни, а за „извънземни“, марсиански преживявания, и то съвсем сериозно, дава отговор. Само на човек с подчертано чувство за хумор би хрумнала толкова странна, неразбираема за хората, идея.

Третият въпрос се покрива до известна степен с първите два. Бих добавил, че съм ИТ специалист и освен това астрономията ми е хоби още от детството. Темата за звездите и планетите винаги ме е вълнувала.

Бих казал, че съм смел, силен, добре подготвен физически. Готов съм да направя всичко възможно да подобря и психическата си устойчивост – бих работил само онлайн, дори бих се преместил в старата къща на дядо в едно безлюдно родопско село, бих се запасил с много храна и вода, не бих излизал никъде. Бих опитал по всякакъв начин да живея в изолация, защото пътуването до Марс е много дълго – почти година – затворен в малко пространство, отделен от семейството и приятелите, дори и от планетата ни Земя... Представяте ли си?!

Никой не може да ми отнеме тази мечта. Дали би се осъществила или не, тя си остава.

1. Какво мислите за мечтата на Александър? Осъществима ли е според Вас?
2. Проявявали ли сте някога интерес към Космоса? Искали ли сте да пътувате до друга планета?

3. Познавате ли хора като Александър с толкова смели мечти? Разкажете за тях.
4. Знаете ли мечтите на Вашите близки – родители, братя, сестри, деца, приятели? Разкажете за някои от тях.

27 Прочетете за мечтите на дядо Петко и баба Гена и отговорете на въпросите.

Журналистката Ани Василева прави интервю за пенсионерски вестник с дядо Петко. Пита го за какво си мечтаят със съпругата му баба Гена.

Дядо Петко: Големите мечти са за младите, те имат бъдеще. Ние с жена ми сме вече на възраст, животът ни е скромнен и мечтите ни са скромни. Най-вече се молим децата и внуците ни да са живи и здрави. Това е най-важното. Двамата с жена ми си мечтаем да остареем заедно, да се разбираме все така и да си помагаме, да ходим по-рядко по доктори, да водим спокоен живот.

Е, и ние като почти всички пенсионери в България, бихме се радвали, ако ни увеличат пенсиите, ако в селото има редовно лекар, зъболекар, линейка. Това за нас би било голямо удобство, защото сега идват само един път в седмицата. Също искаме да оправят улиците в селото. Те са в окаяно състояние – с разбит асфалт, много дупки, кални. Преди години щяха да ги ремонтират, но ни забравиха. Щяха да направят и канализация. Когато завали дъжд, има опасност от наводнения, но и за това ни забравиха. Всички жители на селото си мечтаем да го видим чисто, подредено, приветливо, защото много си го обичаме. Ако сега новият кмет направи нещо по въпроса, ще му бъдем много благодарни.

Все пак със съпругата ми имаме една наша мечта, често си говорим за нея, но не сме сигурни дали ще стане.

Имаме голямо желание да ремонтираме къщичката си. Тя е малка, искаме да я разширим и да вдигнем още един етаж. Като ни гостуват децата със семействата си, да има място за всички.

Жена ми си мечтае да направи пред къщата чудна цветна градинка. Ако наистина стане това, тя ще бъде много щастлива! Аз пък обичам да отглеждам плодове и зеленчуци. Имаме доста овощни дървета. Имаме и много вкусни розови домати, краставици, чушки – всякакви видове. Любими са ми лютите чушки. Отдавна си мечтая да засадя и малини, къпини, ягоди, но не знам дали ще имам сили да се грижа за всичко това. Ако сега бяхме млади, бихме превърнали двора си в разкошна градина!

Ех, мечти, мечти... Поне никой не ни пречи да си помечтаем. Така си разнообразяваме живота, става ни по-леко.

1. Какво е най-важно за съпрузите, с които правят интервю?
2. За какво си мечтаят жителите на селото?
3. Каква е мечтата на двамата съпрузи?
4. Има ли големи и малки мечти?
5. За какво си мечтаят възрастните хора във Вашата страна?

28 Прочетете няколко цитата за мечтите от известни хора. Кой от тях Ви допада?

„След 20 години ще съжаляваш повече за това, което не си направил, отколкото за това, което си направил.“

Затова вдигни платната и отплавай от тихото пристанище. Улови попътния вятър.

Търси! Мечтай! Откривай!”

Марк Твен

„Има два начина да живееш живота си. Единият е като мислиш, че няма чудеса, а другият – че всяко нещо е чудо.“

Алберт Айнщайн

„Вчера е днешният спомен, утре е днешната мечта.“

Халил Джубран

29 Прочетете текста и отговорете на въпросите.

„Ще дойде време, когато науката ще изпревари фантазията.“ – това е известен цитат от великия френски писател фантаст Жул Верн.

„Всичко, което някой може да си представи, друг може да го направи.“ – е казал също той.

Според ЮНЕСКО Жул Верн е сред най-четените автори на романи в света, превеждан е на 148 езика. Издал е над 65 романа. Най-известните от тях са: „Тайнственият остров“, „Капитан Немо“, „Децата на капитан Грант“, „От Земята до Луната – около Луната“ и други. Жул Верн е посветил един от романите си на България със заглавие „Дунавският лодкар“ за национално-освободителното ни движение.

Като дете е обичал да чете списания за пътешествия и да си фантазира къде би пътувал. Мечтаел е да последва съдбата на своите прадеди, които са били корабостроители и морски капитани.

Един ден малкият Жул се е качил тайно на кораб, който е трябвало да тръгне за Карибите, но баща му е разбрал и го е свалил от кораба. Пътешествията са занимавали ума на бъдещия писател от ранна възраст до края на живота му.

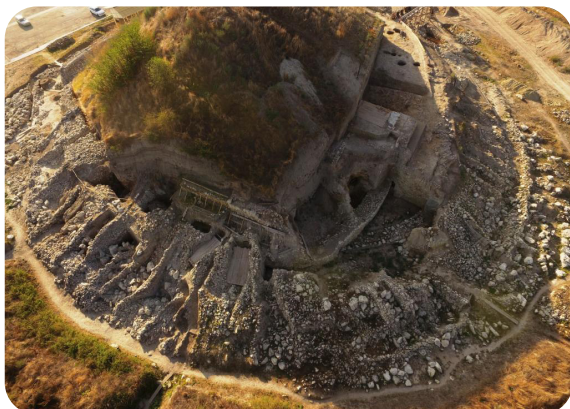
В действителност Жул Верн почти не е пътувал, но със силата на мисълта е обикалял все още неоткрити светове. Той е следвал право, никога не се е занимавал с научна работа, но в романите си е предвидил много научни постижения – изобретяването на самолета и подводницата, полетите в Космоса, видеовръзката, телевизията, ГМО продуктите.

Така с полета на въображението си е предсказал много бъдещи изобретения.

1. Защо Жул Верн е обичал да пише за приключения и пътешествия?
 2. Бил ли е в много страни по света?
 3. Имал ли е академични познания за планетите и звездите?
 4. Какво му е помогнало да предвиди толкова много научни постижения?
 5. Чели ли сте произведения от Жул Верн?
- 30** Какво мислите за научната фантастика? Обичате ли да четете научнофантастични романи?
- 31** Можете ли да посочите имена на писатели, пътешественици, художници, които са провокирали обществото със смелите си идеи и твърдения, а хората са ги приемали като фантазия?

10. История на България

- 1 Прочетете текста и подчертайте думите с еднакъв корен.

Цялото ни семейство се интересува от древната история на България. Затова пътуваме много из страната, посещаваме различни исторически обекти, музеи, археологически разкопки. Понякога пътуването е трудно, защото не навсякъде пътищата са добри, но се справяме. Последното място, където ходихме, беше праисторическото селище Провадия-Солницата, единствено по рода си в Европа. Интересът към него е голям, но има организирани посещения само в определени дни. Заслужава си да бъде видяно!

В древността в продължение на векове солта служи за разменна монета. Заради богатия добив на сол близо до Варненското езеро около 5600 г.пр.н.е. се слага началото на най-стария център за добив на сол в Европа. Постепенно около него се появява град. Предполага се, че в периода между 4700 и 4200 г.пр.н.е. жителите му са около 450 души. Това е 1500 г. преди появата на гръцката цивилизация.

На това място се добива в огромни количества „бялото злато“ – солта. По онова време цената на солта е по-висока от тази на златото. Ето защо жителите на града са много богати. Това става причина за непрестанни нападения. За да пазят града от нашествениците, са построени огромни каменни стени, невиджани за времето си.

И днес археолозите продължават да разкопават терена и да проучват това забележително място. Гледката е невероятна! Посетителите, които идват, разглеждат с огромен интерес разкопките и се възхищават на постиженията на хората от праисторическия период.

- 2 Извадете от текста подчертаните думи по двойки. Работете по модела.

1. интерес	интересувам се
2. _____	пътувам
3. _____	посещавам
4. _____	появявам се
5. _____	добивам
6. _____	разкопавам
7. _____	разглеждам

- 3 Напишете глаголите, образувани от съществителните с помощта на наставките.

-УВА-

1. интерес	интересувам (се)
2. страх	_____
3. път	_____
4. глад	_____
5. студ	_____
6. сън	_____
7. спорт	_____
8. атака	_____
9. пазар	_____
10. нощ	_____

-ИРА-

1. демонстрация	демонстрирам
2. гаранция	_____
3. информация	_____
4. организация	_____
5. илюстрация	_____
6. импровизация	_____
7. комбинация	_____
8. интеграция	_____
9. мотивация	_____
10. консултация	_____
11. старт	_____
12. бокс	_____
13. шок	_____

4 Попълнете с подходящи глаголи от упр. 3 според контекста на изреченията.

1. Тази нощ те ще _____ в удобно бунгало.
2. Тя _____ много интересен сън.
3. Вчера аз _____ плодове и зеленчуци от пазара.
4. Трудно се _____ по лоши пътища.
5. Без мотивация учениците няма да учат, ние трябва да ги _____.
6. Вашата организация често _____ културни събития.
7. Имам нужда от консултация с кардиолог. Къде мога да се _____?
8. Той има много разнообразни интереси. _____ от литература и история.
9. Обичам да _____. Любимият ми спорт е футболът.

5 Прочетете текста и попълнете таблицата с глаголи, използвани в него, които са образувани от дадените прилагателни и наречия.

Цветана и Мария са доброволки в БЧК. Днес имат среща в 9:00 часа пред офиса. Ще водят група бежанци от различни страни в Националния исторически музей по случай националния празник на България. Чака ги автобус, който ще ги заведе дотам. Цветана идва по-рано. Тя винаги подранява за срещи. После пристигат и другите, но няколко души от групата закъсняват. Идват, макар и по-късно. Качват се бързо в автобуса и отиват в музея. Влизат вътре и Цветана и Мария им разказват интересни неща за музея.

Той е създаден през 1973 г. и е един от най-големите и богати исторически музеи на Балканския полуостров. В него има 700 000 паметника на културата, които представят историята на днешните български земи.

Основните експонати са подредени в пет зали – Праистория, Древна Тракия, Средновековие – Първо българско царство (7. – 11. век) и Второ българско царство (12. – 14. век), Българските земи през Османското владичество (14. – 19. век) и Трета българска държава (1878 г. – до днес).

Най-старите показани артефакти в първата зала са от преди 8000 години. Най-впечатляващи във втората зала са уникалните златни и сребърни съкровища на траките (Панагюрското, Рогозенското и други). В третата зала има чудесни накити, многобройни монети, керамика, икони, красиво изписани и украсени книги от Средновековието. С времето стават дори по-ценни, никога няма да остаряят!

В четвъртата зала е представена борбата на българите за църковна и национална независимост, Априлското въстание и освобождението на България от петвековното Османско владичество.

В последната зала са изложени експонати от Освобождението на България до 1946 г. Интерес предизвикват вещите на царското семейство и документи от този период.

Обиколката свършва, но никой не бърза да излиза. Двете момичета обещават на цялата група, че ще посетят заедно Археологическия и Етнографския музей в центъра на София, които също са пълни с история. Групата с радост приема предложението на момичетата.

прилагателно / наречие	глагол
ранен / рано	
късен / късно	
бърз / бързо	
стар	

6 Напишете прилагателните, от които са образувани глаголите.

1. бавен	бавя се
2. _____	удължавам
3. _____	скъсявам
4. _____	потъмнявам
5. _____	изрусявам
6. _____	побелявам
7. _____	чистя
8. _____	гордея се
9. _____	подмладявам се
10. _____	разболявам се
11. _____	отслабвам
12. _____	оздравявам
13. _____	напълнявам
14. _____	стеснявам
15. _____	поевтинявам
16. _____	разширявам
17. _____	поскъпвам
18. _____	подобрявам
19. _____	подслаждам
20. _____	влошавам
21. _____	посолявам
22. _____	разкрасявам
23. _____	оглупявам
24. _____	поумнявам
25. _____	живея

7 Напишете свършения вид на глаголите.

1. _____	удължавам
2. _____	скъсявам
3. _____	потъмнявам
4. _____	изрусявам
5. _____	побелявам
6. _____	подмладявам се
7. _____	разболявам се
8. _____	отслабвам
9. _____	оздравявам
10. _____	напълнявам
11. _____	стеснявам
12. _____	поевтинявам
13. _____	разширявам
14. _____	поскъпвам
15. _____	подобрявам
16. _____	подслаждам
17. _____	влошавам
18. _____	посолявам
19. _____	разкрасявам
20. _____	оглупявам
21. _____	поумнявам

8 Прочетете текста и подчертайте глаголите, образувани с помощта на представките ПРЕ-, О-, НА-. Попълнете таблицата с тях.

Кан Кубрат е основател и владетел на Велика България, разположена в земите на север от Черно море (632 г. – 668 г.). Той има петима синове. След като умира, го наследява най-големият му син Батбаян. Четиримата му братя вземат решение да тръгнат в различни посоки, основават нови държави и всички те носят името България.

Единият от братята – кан Котраг, основава държавата си до днешната река Волга, която тогава носи друго име. След идването на българите на това място, названието на реката става Болга, а след това – Волга.

Така наречената Волжка България се намира между реките Енисей и Дон. До 13. век е най-богатата и силна държава в този район. Построени са около 250 български града – Болгар, Казан, Хазар и други. Столица е Болгар, голям и красив град. Силно са развити занаятите, земеделието и животновъдството, защото земята е много плодородна.

През първите два века от създаването на Волжка България хазарите непрекъснато я нападат. Това принуждава българския кан да поиска помощ от арабския халиф. Това се случва през 922 г.

През 1240 г. Волжка България пада под монголска власт. Настават тежки времена за българите. През 14 в. Златната орда на монголите се разпада. Образува се Казанското ханство, което продължава традициите на Волжка България. През 1552 г. Иван Грозни го превзема и Волжка България престава да съществува като държава.

От всички стари Българии, основани от синовете на кан Кубрат, остава само тази, създадена от кан Аспарух – днешна България.

без представка	с представка
ставам	
вземам	
падам	

9 Вижте пример за глаголи, образуван с представката НА-

пиша – **на**пиша

Писах имейли.
Написах всички имейли.
Ще напиша един имейл.
Трябва да напиша два имейла.

10 Попълнете с подходящи глаголи от списъка.

уча / науча; правя / направя;
пълня / напълня / храня / нахраня;
рисувам / нарисувам

1. В момента Нина _____ баница. Като я _____, ще почерпи гостите.
2. Сега той _____ новия урок по история. Като го _____, ще гледа телевизия.
3. Художникът _____ портрет на жена си. Като го _____, ще ѝ го подари.
4. Майката _____ малкото дете със супа. Като го _____, ще го сложи да спи.
5. Сега _____ бутилката със студена вода. Като я напълня, ще пия от нея.

11 Вижте пример за образуване на възвратен глагол с представката НА-

ям – **на**ям се

– Искаш ли още мусака?
– Не, благодаря. Не мога повече.
Наядох се много добре.

12 Попълнете с подходящи глаголи от списъка.

играя / наиграя се; пия / напия се;
слушам / наслушам се;
гледам / нагледам се

1. Недей да пиеш толкова алкохол, ще _____.
2. В неделя _____ концерта на Лили Иванова. _____ на хубава музика.
3. В центъра на града има фестивал на цветята. Толкова красиви цветя! _____ и не мога да _____.
4. Цял ден децата _____ с новите играчки и не могат да _____.

13 Вижте пример за глагол, образуван с представката ИЗ-

ям – **из**ям

Ядох пица.
Изяхдох цялата пица.
Ще изям една пица.
Мога да изям две пици.

14 Попълнете с подходящи глаголи от списъка.

мия / измия; пея – изпея; пия – изпия;
чистя / изчистя; бръсна се – избръсна се;
горя / изгоря; вървя / извървя

1. Мими пее много добре. Снощи тя _____ две народни песни.
2. Обичам да пия чай. Утре сутринта _____ три чаши билков чай.
3. Тази сутрин мъжът ми _____ бързо, преди да отиде на работа.
4. След малко аз ще си _____ зъбите.
5. Редовно чистя печката. И утре ще я _____.
6. Огънят в камината гори много силно. Дървата ще _____ бързо.
7. Вчера бях на планина и вървах цял ден. _____ 10 километра.

- 15 Вижте пример за глагол, образуван с представката С-.

готвя – **с**готвя

Майка ми готви много вкусно.
Снощи тя сготви пълнени чушки,
а утре ще сготви сарми.
Иска да сготви и супа.

- 16 Попълнете с подходящи глаголи от списъка.

топля / стопля, печеля / спечеля;
върша / свърша

1. Не обичам студена супа, затова трябва да я _____ преди ядене.
2. Винаги _____ храната за децата.
3. Миналата седмица Петьо _____ голяма сума от лотарията.
4. Аз _____ добре, защото работя много.
5. Не мога да _____ всичко за един ден.
6. _____ работата си с желание.

- 17 Вижте пример за глагол, образуван с представката ПО-.

чакам – **п**очакам

Чакам автобус.
Почаках малко и автобусът дойде.
Ще те почакам тук.
Трябва да почакам малко.

- 18 Попълнете с подходящи глаголи от списъка.

слушам / послушам; гледам / погледам;
мисля / помисля; говоря / поговоря

1. Ще остана в парка и ще _____ малко красивите цветя.
2. Птиците пеят толкова хубаво, ще ги _____ още малко.
3. Видях случайно един приятел и си _____ малко с него на улицата.
4. Ще _____ малко и ще ти отговоря.

- 19 Вижте пример за глагол, образуван с представката ЗА-.

плача – **з**аплача

Бебето плаче.
Бебето заплака преди малко.
Не вдигай шум, бебето ще заплаче.

- 20 Попълнете с подходящи глаголи от списъка.

мълча / замълча;
пея / запея; говоря / заговоря

1. Жената се опита да каже нещо, но някой я прекъсна и тя _____.
2. Учениците излязоха на сцената и _____.
3. Тя има хубав глас и _____ много добре народни песни.
4. Студентът мълча известно време, но после _____ уверено.

- 21 Вижте пример за глагол, образуван с представката ПРЕ-.

местя (се) – **п**ремества (се)

Тя се мести в ново жилище.
Моите приятели се преместиха в друго училище.
Искам да се преместя на нова работа.

- 22 Попълнете с подходящия глагол от упр. 21.

качвам се / прекачвам се; цъфтя / прецъфтя; нощувам / пренощувам

1. Ще _____ в хотел в центъра.
2. Всяка неделя _____ на Черни връх.
3. Вече е есен и почти всички цветя _____.
4. Мечтая да посетя Япония, когато _____ вишните.
5. Влакът не е директен, _____ в Стара Загора.

23 Вижте пример за глагол, образуван с представката ДО-

пиша – **допиша**

Пиша домашното.
Дописах домашното.
После ще допиша домашното.
Трябва да допиша домашното.

24 Попълнете с подходящия глагол от упр. 23.

ям / доям; върша / довърша;
чета / дочета; гледам / догледам

1. Снощи гледахме филм, но ни се доспа и не можахме да го _____ до края.
2. Не мога да _____ повече, нахраних се.
3. Той започна да чете романа, но сега няма време, през уикенда ще го _____.
4. Те трябва да _____ работата си в офиса.

25 Вижте пример за глагол, образуван с представката РАЗ-

гледам – **разгледам**

Гледам телевизия вечер.
Разгледах Етнографския музей.
Ще разгледам снимките.
Искам да разгледам изложбата.

26 Попълнете с подходящия глагол от упр. 25.

казвам / разказвам; мисля / размисля;
питам / разпитам; ходя / разходя

1. Ние ще _____ в парка.
2. Тя _____ на приятелите си за посещението си в Лувъра.
3. Исках да отида на концерт късно вечерта, но _____ и се отказах.
4. Изгубих си учебника. Ще _____ съучениците си дали са го видели някъде.

26 Вижте пример за глагол, образуван с представката ОТ-

режа – **отрежа**

Режа хляб на масата,
Отрязах една филия хляб.
Ще ти отрежа малко хляб.
Искам да си отрежа две филии хляб.

27 Попълнете с подходящия глагол от упр. 26.

деля / отделя;
пиша / отпиша; кажа / откажа

1. Те _____ едрите ябълки от дребните.
2. Аз трябва да _____ поканата за коктейла.
3. Тя ще _____ детето от курса.
4. Какво ще _____ да вечеряме заедно?

28 Прочетете някои интересни и любопитни факти от историята на България. Знаете ли други?

1. България е единствената европейска страна, която никога не е сменяла името си.
2. Българите първи започват да пишат на кирилица.
3. София е единствената европейска столица, разположена непосредствено до планина.
4. Пловдив е най-старият обитаем град в Европа.
5. В град Варна е открито най-старото златно съкровище в света.
6. България е на трето място в Европа по брой на археологически артефакти.
7. Българската медицинска сестра Райна Касабова е първата жена в света, която е участвала във въздушна военна мисия.
8. България е участвала в много войни, но българската армия никога не е губила знаме.

29 Разкажете интересни факти от историята на Вашата страна.

30 Прочетете текста и отговорете на въпросите.

ИСТОРИЯТА НА ГРАД КАЛОФЕР

Има едно малко градче в подножието на Балкана (Стара планина), което пленява посетителите си със своята красота и славна история. Това е Калофер – гостоприемен и живописен. Създаването и името му са свързани с интересна и героична легенда, запазена в народната памет.

Това се случва по времето, когато земите ни са владение на османските турци. В гъстите гори на Балкана обикаля четата на Калифер войвода. Тя пази и защитава българското население в този край от своеволията на османските поробители. Султанът, като разбира, че не може да се справи със смелия и непокорен Калифер, му позволява да изгради свой град в тази местност. Калифер избира удобно място до река Тунджа, неговите хора построяват големи къщи и се женят за момичета от този край. Така през 16. век възниква градчето, като взема името на смелия българин Калифер.

Калоферци са много предприемчиви. Те превръщат града в занаятчийски център, развиват производството на маслодайна роза, търгуват с Букурещ, Цариград, Виена, Одеса. През 19. век Калофер вече е един преуспял, богат град. Хората го наричат Алтън Калофер, което значи Златен Калофер. В града и около него са построени красиви църкви и манастири, които пазят християнската вяра и поддържат високия дух на жителите му. Там се раждат много известни личности. Ботьо Петков е главен учител в местното училище и е наричан с обич Даскал Ботьо. Синът му, Христо Ботев, е велик поет и борец за свобода. Признателните съграждани му издигат внушителен паметник.

В навечерието на Освобождението на България от Османско владичество Калофер е напълно опожарен, не остава и следа от богатия град. Благодарение на силния си дух, оцелелите от ужасния пожар успяват да изградят върху руините нов и хубав град. Възстановяването на Калофер започва първо от училището и църквите, защото те са духовната опора на българите.

За жителите и гостите на града са съхранени и превърнати в музеи родната къща на Христо Ботев и обновеното училище на неговия баща – Даскал Ботьо, много красиви църкви и два манастира. Всички те са част от героичната история на Калофер.

1. Къде се намира Калофер?
2. С кого е свързано създаването на града?
3. Кога възниква Калофер?
4. Какви хора са жителите му?
5. Защо е наречен Алтън Калофер?
6. Кои известни българи са родени там?
7. Какво правят оцелелите от пожара калоферци?
8. Какви музеи и паметници можем да разгледаме днес в градчето?

Учебното помагало по български език за бежанци ниво В2 е изработено по проект на Български Червен кръст „Подобряване на условията за прием и интеграция на лица, търсещи убежище, бенефициенти на международна закрила и лица с предоставена временна закрила“, финансиран от Върховния комисариат за бежанците на ООН в България.

**Български език за бежанци
Ниво В2**

Автори

Жана Загорова
Радост Събева
Маргарита Андонова

Графичен дизайн

Жана Загорова

